BENEDICTI PERERII VALENTINI

E Societate IESV.

ADVERSVS FALLACES & superstitiosas artes,

ID EST,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE Somniorum, &, de Diuinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

VENETIIS, MDXCII.

Apud Ioan. Baptistam Ciottum, Senensem.
Sub signo Mineruæ.

7440 P230

CORNELL UNIVERSITY
The
President White
Library
RECEIVED 1891

BK

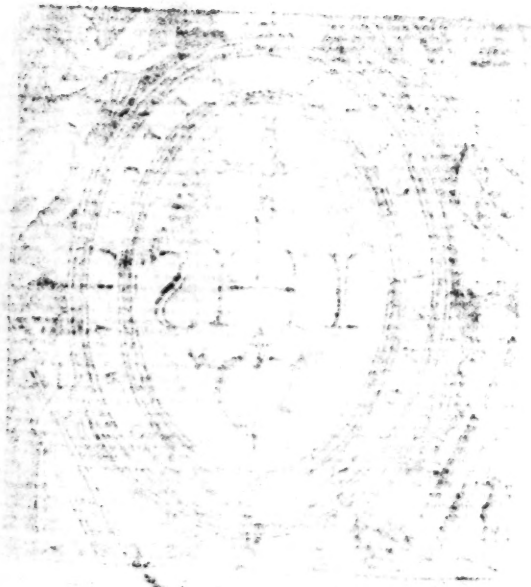

A.3721

CAMILLO
CAETANO
PARTRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Benedictus Pererius S. D.

TRIA *ſunt genera rerum*, CAMILLE *Patriarcha Illuſtriſſime, in quarum ſtudio & obſeruatione mortalium animi veſana quadam libidine vel potius rabie noſcendi quæ futura ſunt, fœdis & noxijs illuduntur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Aſtrologorum Prædicta, atque Artes Magicæ. Neque verò earum rerum peſtilens vis, priuatos tantum aut ſingulos homines, verum etiam Prin-*

cipes ac Reges ipſasq; ciuitates & Reſpublicas inuaſit, infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani peſtes omnibus ferè ſæculis tum ſapientes viri firmiſſimis rationibus profligare, tum prudentes Rerum publicarum rectores ac principes ſeueriſſimis damnatas edictis & atrociſſimis pœnis addictas, è ſocietate hominum exterminare flagrantiſſimè cupiuerunt, obnixeq; contenderunt: perparum tamen adhuc profectum eſt. Adeo enim malum hoc in animis hominum hæret infixum, vt penitus extrahi vix queat, nec eius ſanandi potens atque efficax vllum iam remedium inueniri poſſe credatur. Itaque hic vſu venit quod de Mathematicis ſcite quidam vereq; dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidum, ſperantibus fallax: quod in ciuitate noſtra & vetabitur ſemper, & retinebitur. Sed nihilominùs tamen mihi quidem valde vtiliter ac ſalutariter feciſſe viſi ſunt, qui doctis aduerſus eas artes edi-

Tacitus hiſtoriarũ lib. 1.

tis

tis libris, vanam & fallacem ac perniciosam esse hominum generi, nimis curiosam & superstitiosam earum rerum observationem, apertè demonstrarunt. Quorum ego prudens consilium, piumq; studium, atque vtilem conatum æmulatus, tres aduersus eas artes libros confeci, vnum de Magia; alterum de Obseruatione somniorum; tertium de Diuinatione Astrologica. Ac primus quidem liber planè nouus est fœtus, nunc primum lucem aspiciens: quæ reliquis autem duobus libris disputantur, ea ferè sunt in Commentarijs nostris partim in Danielem, partim in Genesim explicata. Sed quia non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut quia non vacat propter occupationes, putaui me pergratum plurimis facturum, si, quo latius horum librorum pateat vtilitas, separatim eas disputationes, atque vnum in volumen, idq; modicum inclusas, typis excuden-

das curarem: ratus ſcilicet fore, vt eas ipſas diſputationes, tum propter exquiſitam multisq; optatam eiuſmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemque voluminis, & plures, & auidius atque vtilius legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui ſub tuo nomine CAMILLE *Præſul ornatiſſime: quem omnes qui norunt, non poſſunt non amare propter ſingularem ingenij ac morum ſuauitatem; & quod vera animi bona cum ampliſſimis naturæ ac fortunæ bonis adæquaſti, admirari & obſeruare coguntur. Video ſanè perexiguum eſſe munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: ſed eſt tamen amoris & obſernantiæ pleniſſimum; & quanti ego te faciam, quantumque Caetanam familiam colat Societas noſtra, certiſſimum teſtimonium.*

BENE-

BENEDICTI PERERII,

LIBER PRIMVS,

qui est

DE MAGIA.

DVPLICEM esse Magiam hic liber ostendit alteram quidē Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamq; ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; aliena superstitione, & à Dęmonū artificio ac maleficio puram; sed pauciſſimis tamen mortaliū exploratè perceptam: Alterā verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni rōne ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dęmonumq; fraudibus & maleficijs implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector, quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavè opera possit facere, & an mirā quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur an verò præstricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræsentant vim & naturam,

ſed nudas tantum atque inanes earum rerum ſimilitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis, quibuſue notis & ſignis facile diiudicari & internoſci queant. Libuit autem ante ipſum operis veſtibulum, velut in conſpectu lectoris ponere generales ſententias & capita diſputationum quæ hic tractantur, quò ſcilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipſa lectione eam capiat vtilitatem, cuius ei afferendæ vtilitatis flagrans deſiderium, nec dubia ſpes ad huius nos voluminis ſcriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPVTATIONVM LIBRI PRIMI,

Qui eſt de Magia.

I. *An omnia quæ feruntur à Magis facta, ſint vel ab illis, vel ab alijs conficta.*

II. *An omnes effectus Magiæ reuera tales ſint quales videntur.*

III. *An ſit aliqua Magia naturalis, & qua, aut qualis ea ſit, & vnde eam homines diſcant.*

IV. *An ſit aliqua Magia non naturalis, & Dæmonum magiſterio atque artificio hominibus tradita.*

V. *An ſpiritus illi, quorum magiſterio & auxilio mira faciunt Magi, ſint boni an mali.*

VI. *Quæ opera admiranda poſſint Dæmones, aut per ſe ipſos, aut per Magos facere.*

VII. Quæ

VII. *Quas res Damon nec per se, nec per Magos possit efficere.*

VIII. *An opera Magorum sint vere miracula, & quæ admodum à veris miraculis differant & inter nosci queant.*

IX *Quotuplex sit Magia, & primo de Magia Astronomica.*

X. *De Arte Cabalistica.*

XI. *De Necromantica, id est, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conspectum & colloquia euocatione.*

XII. *An per artem magicam possit verum aurum fieri ab Alchimistis.*

XIII. *De origine Magiæ, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.*

XIV. *An Magiæ studium & vsus sit licitus.*

XV. *De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi: & qui nominatim fuerunt illi qui restiterunt Moysi.*

XVI. *An prodigia quæ Magi Pharaonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.*

XVII. *Qua ratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.*

CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA esse vel sermonibus vulgi feruntur, vel à scriptoribus mandata sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta, & falsa; an verò aliqua fuerint, vti narrantur, verè ab illis gesta.

NON est dubium quin eorum quæ de Magis aut dicuntur aut scribuntur, quamplurima sint ficta & falsa: nam plerique hominum nimis sunt credu-
Arist lib. 1. Metaphys. li & superstitiosi, & rebus admirandis facile capiuntur; cum etiam docti viri & Philosophi, vt inquit Aristoteles, quoniam fabula cõtinet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poetis, sicut illa de Circe & Medea; & de socijs Diomedis in aues conuersis, quæ lõgo post tẽpore circa templum Diomedis volitabant; de socijs Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de Arcadibus qui traiecto quodam stagno vertebantur in lupos; de socero Medeæ, quem illa à senectute ad iuuentutẽ reuocauit, de draconibus, quibus simul iunctis Medea volauit per aera, & de alijs id genus fabulis, quas Poetæ cum ad oblectationem legentium, tum ad mysticam hominum eruditionem adinuenerunt? Negari tamen non potest multa miratu dignissima verè à
Exod. 7. Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo commemorat opera Magorum Pharaonis, & 1. Reg. cap. 28. scribitur de Pithonissa quæ suscitauit Samue-

Samuelem,& Psalmo 57.de venefico incantante sapienter aspidem, ob id obturantem aures suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseudoprophetæ,& dabunt signa & prodigia*, non vtique alia arte quàm magica. Ex historijs Ecclesiasticis notum est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationib. quãobrem (vt fertur) à Romanis publicam statuam meruit hac inscriptione: Simoni Deo Sancto: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologetico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quę prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas scribit in Actis Apostolorum capite octauo, de illo diceretur: *Hæc est virtus Dei quæ vocatur magna.* Narrat B. Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam inuenis virginem Deo sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset; eũ ad magicas artes conuersum, quas apud Memphin Aegypti didicerat, adeo illis profeciſſe, vt virgo insano illius iuuenis amore fureret. Porrò quæ de Strigib. vulgo circumferuntur, non sunt in totum falsa, sed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, sicut Sylvester in opere suo de Strigibus, & Alphonsus de Castro in eo quod scripsit de punitione hęreticorum, non illi quidem tanquam dubia & incerta, sed tanquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt.

Iustinus martyr. Irenæus. Tertullian. Eusebius.

Mira opera Magorum ex

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vita Apol-

Philoſtra to. ta Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum. vel Gymnoſophiſtas Aethiopũ, vel ipſum Appollonium geſſiſſe. Tale eſt illud quod is narrat libro tertio & capite tertio, vidiſſe Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbriũ, alterum ventorum; illud, cum nimia ſiccitate India præmebatur, apertum, nebulas emittebat vniuerſam illam terram humectantes: nimios autem imbres occluſum cohibebat: alterum adapertum, efflabat ventos regionem perflantes, quò ſalubrius eſſet cœlum. Tale etiam eſt illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cùm Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis menſæ accubuiſſet, tripodes lapideos ſua ſponte fuiſſe motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos eſſe certa menſura vinum & aquam miſcentes & cyathos proferentes. Nec ſileri debet quod Philoſtratus libro quarto, capite decimoſexto ſcribit de puella, quæ tanquam mortua portabatur ad ſepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam ſecreto quædam illi admurmurans & inſuſurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile eſt qđ idem auctor narrat libro ſexto, capite tertio de ſtatua Memnonis, quam cùm radius ſolis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, ſtatua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiuſdem libri ſexti capite quinto, iuſſu Veſpeſionis, qui princeps erat Gymnoſophiſtarum apud Aethiopes, vlmum quandam uoce quidẽ clara & diſtincta ſed tenui admodum & quaſi fœminea ſalutaſſe

Apol-

Apollonium. Sed illud miratu digniſſimum, quod Philoſtratus tradit capite ſecundo, libri octaui, Apollonium cum eſſet in prætorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo cõdemnandus, repente ex omnium oculis euanuiſſe. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud poſteros, vt eum Hierocles cum Chriſto Domino noſtro conferre auſus fuerit. Sed eius audaciam fregit, inſaniamque coarguit Euſebius Cęſarienſis: Alexãder aut Mammeas Imperator Romanorum, in ſuo Larario imagines Chriſti, Abrahæ & Apollonij habebat, quòd hos tres maximè omnium miraretur & coleret. *Euſebius in lib. contra Hierocl.*

VERVM, ſicut à principio dixi, eorum quæ Magi feciſſe dicuntur, quamplurima falſa ſunt, vel ab ipſis vel ab alijs conficta, & ſuperſtitioſis nimiumque credulis hominib. perſuaſa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto Aeneidos promiſiſſe dicitur:

Hæc ſe carminibus promiſit ſoluere mentes
Quas velit; aſt alijs duras imittere curas,
Siſtere aquã fluuijs, & uertere ſidera retro,
Nocturnosq. ciere manes, mugire videbis
Sub pedib. terrã, et deſcẽdere mõtib. ornos.

Quocirca Plinius nullam eſſe putauit Magiæ vim atque poteſtatem, & quæ de Magis feruntur, omnia eſſe vana falſaque: totamque Magiã reijcit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immenſum, inquit, & indubitatum exemplum eſt falſæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam diſcendam Neroni defuit vel ingenium, *Plinio nulla eſt magia.*

vel

vel diligentia,vel quęlibet facultas , nec ſtudiũ cum eius diſcendæ auidiſſimus eſſet:quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex nobiliſſimos Magos ſecum ducens venit ad eum,cænisque magicis eum initiauit:ſed is regnũ quidem à Nerone accepit;Magiam aũt quæ nulla eſt,docere eum nõ potuit.Proinde ita perſuaſum ſit,inteſtabilem,irritam,inanem eſſe,habentem tamen quaſdam veritatis,vmbras,ſed in his veneficas artes pollere,non magicas.Hęc Plinius.Cui vt concedo plurima Magorum eſſe vana & falſa;ita eſſe talia omnia non aſſentior.Eſſe autem pleraque Magorum promiſſa non ſolum inania & falſa,ſed etiam incredibilia & ridicula,demonſtrat Plinius lib.26.cap.4.his exẽplis ; Magi aiunt Aethiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari:coniectu,tactu,clauſa omnia aperiri:Achimenide coniecta in aciem hoſtium, trepidare agmina,ac terga vertere:Lataceм dari ſolitam à Perſarum Rege Legatis , vt quocunque veniſſent,omnium rerũ copia abundarẽt. Apud Democritum inuenitur compoſitio medicamẽti,quo pulchri,bonique & fortunati gignantur liberi.Et lib.25.c.9.Circa herbam,inquit,quam noſtri Verbenacam vocant,Magi mire inſaniũt: hac perunctos impetrare quæ velint,febres abigere,amicitias conciliare , nullique non morbo mederi.Lege apud Aul.Gellium lib.10. c.12. & apud Plinium lib.28.c. 1.quæ fabulantur Magi de Chameleonte tradita à Democrito magicæ artis principe,qui,quo tẽpore Hippocrates medicinam , eodem magicas artes in Græcia celebrauit,hoc eſt , circa bellum Peloponeſiacum,

Figmẽta Magorũ Plinio.

Aul.Gellius.

Plinius.

anno

anno poſt Romam conditam trecenteſimo: vt auctor eſt Plinius lib. 30 cap. 1.

CAPVT II.

AN OMNES EFFECTVS MAGIAE ſint ſimulati & tantum apparentes, hoc eſt, non tales reuera quales videntur; an verò ſint aliqui eius effectus etiam veri, & naturales nempe tales reuera quales vidētur.

NONNVLLOS effectus Magorum naturales & veros eſſe, tum ex ſacris literis, tum ex alijs probatis hiſtorijs compertum eſt. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuiſſe, ſatis indicat ſcriptura c. 7. Exodi; itaque ſentiunt Origenes & Auguſtinus. Id quoque declarat Samuel à Pithoniſſa ſuſcitatus; quem fuiſſe verum Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Eccleſiaſtici c. 46. nos dubitare non ſinit. Ad hæc Dominus noſter ait venturos pſeudoprophetas tempore Antichriſti, qui faciant prodigia & portēta magna: quæ S. Paulus vocat mendacia, non quod omnia per ſe & ſua natura ſint futura falſa; ſed quòd fient ad perſuadendum falſum, & ad decipiendos homines, & quòd putabūtur eſſe vera miracula, hoc eſt, ſupernaturalia opera, cum non ſint talia. Nonne Deus Deuteronom. 13. denunciat venturos pſeudoprophetas prædicētes futurum aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab illis fuerat prædi-

Matth. 24. 2. *Theſſ.* 2.

prædictum ? Dœmones item naturali ſolertia, quæ ſumma illis eſt, & ſcientia cunctarum rerum naturalium quam propter peccatum non amiſerunt; denique longiſſimi tẽporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipſarumque rerum inter ſe vel ſympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inuſitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos miniſtros ſuos præſtare poſſunt. Atque hæc eſt doctrina B. Auguſtini in lib. 3. de Trinitate, c. 7. & 8. in libro Octogintatrium quęſtionum, q. 79. & in quæſtione 22. in Exodum, à Chriſtianis Philoſophis iuxta & Scholaſticis Theologis recepta. Neque poſſumus negare, (ſunt enim multis Romanæ hiſtoriæ ſcriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim Mater deorum ex Peſſimunte Phrygiæ, naui adueheretur Romam, ita dicitur hæſiſſe in Tiberi, vt non hominum, non boum vi moueri loco poſſet. Q. Claudia veſtalis quò ſuam caſtitatem probaret, diſcinxit ſe, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque veſtalis quò ſuam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi hauſtam cribro tulit vſque ad Capitolium, anno vrbis conditæ ſexcenteſimonono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec poſſumus inficiari, opera Magorum homines fœminaſuè inflammari ad libidines, & ad amores antè exoſos; cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis ſupra commemoratum. Quanquã duo illa quæ

virgi-

virgines illas uestales egisse diximus, putat S. Thomas in Quæstionib. de potentia, quæst. 6. art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum, Deo sic volente, castitatis uirtutem & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse. *Notabilis sententia B. Thom.*

CETERVM plurima Magorũ opera esse simulata, fallentia oculos spectantiũ, nudam q; tantum eorum quæ repræsentant imaginem, non autem ueram naturam habentia, multi tradiderunt atq; comperierunt, & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirãdæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, c. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdã mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia viatores quibus caseum dabant venefi cijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquandiu vsas, rursus in priſtinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerés pulchræ mulieris, simulabat se captam amore curiosi Menippi iuuenis formosi, eiq. uelle nubere. Die igitur nuptijs dicato, mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamẽtorum, omnis generis uini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apol- *Lamiarũ ingenium et libido.*

lonius, ad eos qui aderant conuerſus, inquit: Tantali hortos videtis, qui ſicut Homerus ſcribit, apparebant eſſe aliquid, cum nihil tamẽ eſ ſent: talem enim eſſe hunc omnem apparatum exiſtimare debetis: neque enim quæ apparet materia; ulla ſubeſt, ſed materiæ duntaxat ſimulachrum eſt & imago. Hæc autem ſponſa, una eſt è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt poſtea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omniũ euanuit: & illa mulier ſeſe Lamiam eſſe confeſſa eſt, & voluiſſe Menippum voluptatibus explere, vt eius poſtea corpus deuoraret: conſueuiſſe enim pulchrorum iuuenum corporibus veſci, ubi ad ſummam ſanguinis abundantiam peruenissent. Non ſunt admodum diſſimilia quæ 26. quæſt. 5. cap. Epiſcopi, de nõnullis ſtrygibus narrantur, quas dæmones deluſa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum ſpatia per aëra equitando cõficere, & cum Diana, & Herodiade in amœniſſimis locis iucundiſſimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque perſonis, quibus credebant, adeſſent, ſed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentiſſimis rationibus probari poteſt. Magi enim promittunt ſe ex lapidibus uel lignis leones vel lupos ſubito producere poſſe; & nõnunquam in ſpectaculis ex terra faciunt ſubitò exiſtere leones vel lupos: cõſtat

antem

autem eiuſmodi animalia perfecta citra ſupernaturalem Dei potentiam nulla ratione gigni poſſe niſi ex ſemine; nec ad iuſtam magnitudinem, niſi ſtatis tẽporum interuallis peruenire poſſe. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocari ad vitam, ſicut traditum eſt de puella illa quam Apollonius reuiuiſcere fecit, & de Alceſte quõdam ab Hercule ad vitã reſtituta. Plin. etiã lib. 7. c. 37. narrat Aſclepiadem celeberrimũ tempore Pompeij Magni medicũ, quendã hominẽ mortuũ è funere retuliſſe & ſeruaſſe. Non poſſe aũt Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita cõcluditur: Si animus hominis eſt mortalis, non poteſt ſemel extinctus idem numero reuiuiſcere; ſin autem eſt, uti uere eſt, immortalis, nõ poteſt vllis hominum vel dęmonum artificijs, uel vllis naturalium agẽtium viribus rurſus ad corpus ſuum animandum viuificandumq; reuocari: nam cum ſit immaterialis & incorporeus, eſt ſupra omnis naturæ corporeæ facultates; nec ullius rei creatæ poteſtati ſubiacet. Neceſſe eſt igitur, reſurrectiones mortuorum quæ a Magis factæ narrantur, uel eſſe fabuloſas, vel fuiſſe ſimulatas, & tantum in ſpeciem factas.

Nulla vi & arte magica poſſe mortuos reuiuiſcere.

CAPVT III.

AN SIT ALIQVA MAGIA naturalis.

LICET iam vſus obtinuerit vt nomen Magię ferè in malã partem accipiatur, pro ea nimirum arte quæ opera, & adminiculo dęmonum res mirabiles uel facit, vel facere ſimulat;

& Magi vulgo dicantur qui ex cõmercio quod habent cum dœmonibus, res ſtupendas efficiãt. veluti ſunt præſtigiatores, incantatores, necromantici, & alij maleſici homines: attamen nec nomen Magiæ abſolutè & præciſe ſumptum hoc ſignificat, nec à principio ſic fuit vſurpatum, ſed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inuſitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter ſumpta Magia, dupliciter diuidi poteſt: altera enim eſt naturalis, altera non naturalis. Naturalem voco, quę cognitione & applicatione quarundam ſingularium virtutum, quæ ſunt in rebus naturalibus, quæq; latent ferè mortales, agentia & patientia ſuo loco & tempore, & ſicut opus eſt inuicem componendo & temperando, effectus quoſdam inuſitatos & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehenſibilis, moliuntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens uiribus agẽtium naturalium, ſed ſola dœmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rurſum triplex tradi poteſt: alia enim dici poteſt humana, quia humano ſtudio & diligentia comparatur, altera Diuina, quæ per reuelationem uel à Deo, uel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dœmoniaca quam dœmones tradunt ijs hominibus, qui ſe illis impia ſocietate & fœdere deuinxerunt.

Triplex Magia naturalis.

Eſſe naturalẽ quãdam Magiam.

ESSE autem Magiã quandam naturalem, quæ eſt ſecretior quædam & abſtruſior ſapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vſu quarundam rerum naturalium mira perfi-

cit,

cit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus duntaxat literis philoso phicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabiliū rerū effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubie mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertę adhuc rationis, & (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiesta. te penitus abdita: hæc si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamē opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur, De admirandis auditionibus; quanquam eum nonnulli adscribunt Theopraito. Plinius cum aliis libris multa, tum plurima secundo libro Naturalis historiæ prodidit, & Proclus in lib. De Sacrificio, & Magia, & B. Augustinus lib. 21. De Ciuitate Dei, cap. 4, & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. c. 1. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, c. 2. multaque eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum; quorum hic nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asiæ, cautes stat horrenda vno digito mobilis, eadem, si toto corpore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumē Indum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sint claui in calciamēto, in altero auelli non posse, in altero sisti. Et *Miracula naturæ.*

cap.105.Hæc est natura Naphtæ circa Babyloniam profluens bituminis liquidi modo, vt in eam vndecunq; visam protinus transiliat ignis. Ita ferunt à Medea pellicem crematã, postquã sacrificatura ad aras accesserat, corona igne rapta,& cap.107.In Nymphęo exit è petra flamma quæ pluuijs accẽditur,& c.103.In Dodone Iouis fons cùm sit gelidus, & immersas faces extinguat; si extinctæ admoueantur, accendit. In Illyrijs supra fontem frigidũ expansæ vestes accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap.4. Adamas (sic Græcè dictus, quòd nec ferro, nec igne dometur) hircino tamen rumpitur sangui ne:& cum magnete lapide in tantum dissidet, vt iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi; aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atq; auferat. Verùm nihil esset mirabilius magnete, si vis eius nõ adeo nobis esset nota & explorata. Nam rationẽ cur ferrum ad se trahat, & acum nauticam sua vi tactã eatenus agitet, quoad illa directo Septentriones spectet, quis nobilium philosophorum non diligentissimè inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut satis explicauit? Sed omnia excedit miracula Echneis pisciculus quem Latini vocant Remoram, cuius meminit Aristoteles lib.2.De Historia animalium c.14.sed Plinius lib.32.cap.11. non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiam sibi suiq; tẽporis hominibus planè cognita & explorata tradens, ait eum semipedalẽ esse, limaci magnæ similem, adhærentemq; nauigijs, licet ea sint ingentia cursuq; incitatissimo ferantur, eorum tamen ita frenare impetum, vt stare

Remora piscis.

cogat,

cogat, non labore vllo, nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Fertur Actiaco bello tenuisse Prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec iret in aliã. Ideoq; Cæsariana classis impetu maiore proti nus venit. Tenuit etiã eius memoria Caij principis ab Astura Antium remigantis quinquiremem quadringentorum remigum viribus propulsam, eiusq; adhærens gubernaculo: feruntq; Cæsarem peculiariter miratum quomodo adhærens tenuisset, nec idem polleret in nauigiũ receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carent, sed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cùm alij testificati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augustinus multis certisq; eius rei positis exẽplis. Nouimus, inquit, lib. 14. de ciuitate Dei, c. 23. hominum quorundam naturas multum cæteris dispares, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt volũt de corpore suo facientium, quæ alij nullo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures mouent, vel singulas, vel ambas simul. Sunt qui totam cęsariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerũt, incredibiliter plurima & varia, paululum pręcordijs cõtrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imò sine pædore vllo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cãtare videantur. Ipse sum expertus sudare hominem solere cum vellet, notum est quosdã flere cùm volunt, atque vbertim lachrymas fundere.

Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferebat à sensibus & iacebat simillimus mortuo, vt non solum vellicantes & pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur admoto, sine vllo doloris sensu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

Sphæra Archimedis.

IAM verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura deorum ab Archimede primùm, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestiũ orbium conuersiones suis motibus clarissime perfectissimeq; representantem, quis humanum ac non potius diuinũ aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium cõmemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent: idemq; contingebat alterr puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò; quàm in proprietatem occultam quæ vtriq. in eorum ortu indita est à cęlo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum. aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

Quales Magi Persarum.

SI igitur tã mira sunt naturæ opera; cur nõ sapiens reconditiori naturalium rerum cognitione vsuq. prędituS similia facere posset? Atq hæc est Magia naturalis. Tales erãt apud Persas

Magi

Magi(ait Philo in libro, Quod omnis prob. sit liber)naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios ij sdem initiant mysterijs. Et in libro De specialibus legib. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamq. non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artiũ, vt regnare non liceat nisi familiariter cum Magis versato. B. Hieronymus exponens secundũ Danielis caput: Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philosophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gẽtis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt, Huius artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effeciſſe, idemq. sensit de illo Iustinus martyr in Quæstionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesimaquarta ita scribẽs: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & disensionũ atque consensionũ earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materiarũ, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur. Et Apollonij quidem opera quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem actionẽ hominum, non euertit Deus. Sic ibi Iustinus. Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archi-

Matth. 2.

Iustini martyris testimonium de Magia Apollonij Tyanei.

medes admirandum illud theorema ponere.

Archimedis scientia potentia.

QVANTVMLIBET onus quibuslibet viribus mouere: nec posuit modo, sed & apertissimè demonstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculationē illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariā quam ingens hominū turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul assidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumq;

Plutarchus in Marcello.

Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracusas obsideret; Archimedes ad vrbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telaq; huius Magiæ naturalis scié tia adinuenit, quibus tātas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq; perculsi, dicerent se nō contra homines, sed contra Deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobiliū Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosopus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factum, volasse; ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus incluſa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput ęneum, quod maxima spectantiū admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium, in epistola quadam siue a Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis vi, miracula feciſſe, hoc est, vt metalla mugirent, ęneus anguis sibilaret,

Columba lignea volans.

Caput æneum loquens.

Mira opera Boetij.

aues

aues ſimulatæ dulciſsimè canerent, homines ærei in aere buccinarentur. Verùm de his ſatis, illudq; ratum & indubitatum ſit, eſſe quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (pauciſſimi autem benè tenẽt) poſſunt mira facere, quę rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: tum quia opera illa ſunt inuſitata; tum quod ſecreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quamobrem plerique putant eiuſmodi homines habere conſortium cum dęmonibus, & nõ niſi eorum ope illa præſtare. Talem de ſe fuiſſe hominum opinioné, quodam loco ſcribit Galenus: & Boetius lib. 1. de conſolatione, proſa quarta, queritur ſe, propter reconditioris Philoſophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectionem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuiſſe, accuſatum, & damnatum.

MAGIAE autem naturalis, non humano ſtudio partæ, ſed à Deo vel Angelis bonis acceptæ, manifeſtum eſt argumentum perfectiſſima rerum omnium naturalium ſcientia diuinitus infuſa Salomoni: per quam veriſimile eſt, eum mira effeciſſe, aut certe ſi voluiſſet facere potuiſſet. Ioſephus certè lib. octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem inſtituiſſe occulta quædam remedia ad pellendos morbos & fugandos dæmones. Incantationes, inquit, compoſuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit ſcriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps nũquam reuerti audeant: atq; id ſanationis genus etiam ſuo tempore apud Iudæos in vſu eſſe; & ſe vidiſſe Eleazarum

Naturalis Magia Salomonis. 3. Reg. 2.

zarum Iudæum, præsente Vespasiano alijsque Principibus, multos à dęmonibus vexatos, hac ratione liberasse. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat species cuiusdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per nasum contrahebatur dæmoniũ, & collapso mox homine, adiurabatur dæmonium ne amplius rediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Discessus autem dæmonis ab homine, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egrediẽs, vas plenum aqua ibi positũ, inuisibiliter euertebatur. Hæc ex Iosepho. Sed profecto illa ratio eijciendi dæmonem, non ex Magia naturali, sed ex superstitiosa & Diaboli artificio, composita proficiscebatur; nec eam credibile est institutã esse à Salomone, nisi forte posquam is Dei gratiam perdidit, in cultũ idololatriæ prolapsus. Iuuenis etiã Tobias, mirabilem vim eius piscis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit. nam sic Tobię dixit Raphael (vt legitur. c. 7. illius libri) *Cordis eius particula si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dęmoniorũ, siue à viro, siue à muliere, ita vt vltra nõ accedat ad eos: fel autem eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabũtur.* Simili remedio piscis, Gregorius Turonensis Episcopus, cũ puer esset, diuinitus admonitus, patrem suum à grauissimo morbo liberauit.

3. *Reg.* 11

NONNVNQVAM etiam Magiã naturalem discũt homines à dæmonibus. Sic enim Magos Pha-

Pharaonis eam didiciſſe, certũ eſt. Immo ferè, qui hanc Magiam tenent, cum ſint homines minime probi, & Philoſophiæ aliarumq; liberarũ doctrinarũ rudes, & imperiti, non dubiũ eſt, quin uel ipſi eam artem à dœmonibus didicerint, uel ab his quibus eam dœmones tradiderunt. Vix enim vlli mortalium, aut certè pauciſſimis, nec niſi ijs qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obſeruatione uſi, talis Magia naturalis contingere poteſt.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQVA MAGIA non naturalis, hoc eſt, qua non ad naturam, ſed ad dæmones neceſſariò referri debeat.

MVLTA faciũt Magi, quæ nullo modo effici poſſunt per cauſas naturales, ſed ea neceſſariò referri debẽt ad aliquas ſubſtãtias incorporeas, quæ occultè cum ipſis Magis & per ipſas operantur. Magi enim nonnunquam faciunt ſtatuas è ligno uel alia materia factas, nullo extrinſecus impellente, moueri ex ſe motu progreſſiuo & humano, quinẽt loqui & reſpondere ad quæſtiones de varijs rebus propoſitas: ſi id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, niſi dando formam, ex qua illa operatio procedit, ſupradictæ vero actiones, ſint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis, oporteret in illa ſtatua productam fuiſſe animam ſentiẽtẽ perfectam, & animam rationalem. At nec huiuſmodi

iuſmodi animæ poſſunt eſſe ſubiectiuè in tali materia, qualem habent illæ ſtatuæ, quippe quę carét uita & ſenſu; nec animalia perfecta poſſunt generari niſi ex ſemine à ſui ſimilib. nec poteſt natura ſimul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Neceſſe igitur eſt, prædictas operationes ſtatuarum, non à natura, ſed ab aliquo dæmone, qui intra illam ſtatuam latet, proficiſci. Deinde, Magi quædam manifeſtant occultiſſima; & quæ ratione humana nota eis eſſe non potuerant, veluti furta clam facta, theſauros alicubi recondi tos, res quæ in remotiſſimis regionibus geruntur, quæ quiſq; olim uel dixit uel fecit, deniq; prædicunt quædam futura: hæc autem opera ſunt mentis, & quidem ſublimioris atque præſtantioris, quam eſt humana. Præterea Magi cũ volunt mira illa facere, certis quibuſdam ueſti bus induuntur, ducunt quaſdam lineas, deſcribunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per ſe nec uim habent natu ralem producendi illos effectus, nec præparan, di materiam ad illos producendos, aut accipiẽ dos: non igitur Magi opera illa faciunt per cau ſas naturales.

AD HAEC, ſupra omnis naturæ corporeæ poteſtatem eſt, illud quod nonnunquam faciũt Magi, ut ad eorum præſentiam, & fores & alia loca quæ clauſa ſunt, repentè patefiant, interdum etiam ſe vel alios repente ex hominũ conſpectu ſubducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum eſt: is enim cum ſiſteretur in Prætorio ante Domitianum Imperatorem.

repentè

repente ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi non faciũt hęc, nisi pronunciando certas quasdam voces & uerba, in quibus totam illi, uel maximam uim artis Magicæ ponunt; voces autem & verba, cum ex se non habeant aliam uim quàm significandi, uel quodammodo afficiendi auditum, nõ possiunt esse causa ut aliquid fiat, nisi dupliciter, uel ratione rerum quæ illis uerbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos uariè afficiũt & mouent, præsertim adiuncta decenti conueniẽtiq; actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo oratorum & concionatorum uerba, mouere solent audiẽtes, sed hic modus mouendi, non nisi ad audiẽtes qui intelligunt, pertinere potest. Vel mouent uerba, propter suauitatem modi, quo modulatè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solum homines, sed etiam animalia vocibus musicis uariè affici & permoueri cernimus: neutrum autem horum reperitur in uocibus Magorum, non igitur per illas uoces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus prõducunt. Iam uerò, cum Magi ad faciendum quod uolũt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere non possunt, exhiberi?

Quomodo voces possunt esse causa efficientes aliquarũ rerum.

Postre-

Postremò, ne quis uel ambigendi, uel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solum Magi mirãda illa opera per seipsos faciũt, sed quasi quædam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vsu venit quosdam planè ignorãtes, an illa essent uel à dęmone tradita, uel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eisq; utẽtes, mira etiam feciſſe, quod apertè demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Cardanum, maximè verò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiusmodi opera Magorũ, excluſis dæmonibus, ad solas causas naturales conatos esse referre; sed frustra & infeliciter. Verum eorum opinionem infrà explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hic docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicis fuisse probatam & literis traditam, hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, immò ante hos omnes idem in Primandro, sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVORUM opera & auxilio Magimira faciunt, sint boni, vel an mali.

SVBSTANTIAS incorporeas quæ fauét Magis, eosq. iuuant, ad illa opera faciẽda, quæ non fiunt per cauſas naturales, ſed excedũt naturæ corporeæ poteſtatem, non eſſe bonos Angelos, ſed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis ſanè firmis manifeſtisq; argumentis oſtendi & concludi põt. Primo, eiuſmodi ſpiritus iubent ſe à Magis adorari tanquam deos, ſibiq; ſacrificia fieri; hoc autẽ eſt proprium dœmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes aſſequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiuſmodi honores non ſolum non optant, ſed etiã vehementer auerſantur. Vnde legimus in Apocalypſi, Angelum quendam prohibuiſſe ne Ioannes ipſum adoraret, dixiſſeq; : *Vide ne feceris; cõſeruus enim tuus ſum, &c. Deũ adora.* Apoc. 19. Deinde Magi ſunt homines flagitioſiſſimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendũ exitium alijs, hoc eſt, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiuſmodi celeribus abhorrent. Poſthæc, Magi multa miſcent mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non poſſunt. Præterea,

Magi inuocando eos quorum abutũtur opèra, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint:& cum venerunt;imperant illis, & cogunt ne inde discedant ; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon,cum quo Magi habent societatem,& fœdus fecerunt,cogit inferiores dœmones parere iussis Magorum,uel simulant dœmones se cogi à Magis,cum tamen id voluntarie faciant, nec ab illis cogi queant,quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes,& illis fidem adhibentes.Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eijcere dœmones potestate principis dœmonum quia non potest Satanas Satanam eijcere, alioqui regnum eius diuideretur,nec diu stare posset;intelligendum est de perfecta eiectione dęmonis ab homine,hoc est,tam ex corpore eius quàm ex animo;vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dęmonis,& desiderio euertendi imperium quod habet in homines.His adde, quia vt benè,inquit Eusebius lib.5.De pręparatione Euangelica c. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosq; vel loco,uel annulo,vel vasi, uel statuæ uel alijs rebus adesse cogunt. Vnde scire quibus sacrificijs,libamentis aut suffimentis dęmones auertantur & fugentur, uel oblectentur & alliciantur ? & alij quidem dœmones alijs rebus,vnde , inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

Quomodo Magi Dęmonibus imperent.

Matt.12 Luc.11.

QVID

QVID qđ non eſt credibile, hominem poſſe imperare Angelis bonis, eosq. uel reluctãtes cogere & compellere ad aliquid faciendum, quod tamen Magos facere diſertiſsimis uerbis declarauit Porphyrius Phyloſophus in epiſtola ad Anebonum AEgyptium, quã Euſebius lib. 5. De pręparatione Euangelica capite ſexto ſcriptis ſuis inſeruit, ex ea verò nonnulla quæ ad rem præſentem maximè pertinent, hic adſcribam. Proponit autem in ea epiſtola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciũt Dęmones inuocando. Prima dubitatio eſt, Quomodo Magi inuocant & obſecrant dœmones tanquam ſuperiores, & eiſdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines eſse iuſtos, ipſi autem à Magis iuſſi, multa patrant iniqua, & flagitioſa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magũ, qui nõ multis diebus ante ſe abſtinuerit à Venere, ipſi tamen iuſſu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipſos, ante ab eſu carniũ abſtinere, cum ipſi tamen nidore ac ſanguine cæſorum animaliũ maximè oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere nõ licet, cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cęleſtibus, dicentes ſe conciſuros cælũ & arcana Iſidis educturos, & Oſiridos mẽbra Typhoni tradituros, niſi Dij adueniant & reſpondeant ipſis: abſurdũ tamẽ uidetur, Deos quaſi

Dubitationes nouem Porphyrij de ijs quæ faciũt aut dicũt Magi inuocãdo Dęmones.

infantes,eiuſmodi fictis minis & terroribus cõmoueri.Moueri autem eos iſtis minis , Cheremõ ſacer ſcriba teſtatur,& hæc eſſe illa inquit, quibus Dœmones maxime coguntur.Septima: preces autem & orationes,quibus vtuntur Magi inuocantes ſuos Deos, inanes & ridiculæ videntur,ſic enim eos compellant:Tu , inquiunt, qui è limo emerſiſti,qui ſedes in loco,qui naui gio nauigas,qui ſingulis horis formam commutas , & in ſingulis Zodiaci ſignis commutaris. Atq; his precationibus & adiurationibus aiunt Deum ſe hominis viſui ſubijcere.Octaua;Quid ſibi volunt verba illa barbara,& nihil planè ſignificantia , quibus Magi vtunur ad deos ſuos aduocandos? nam ſi ad verborum ſignificationem Dij reſpiciunt,quacumq; voce eadem res ſignificetur , mouebuntur : non enim dij ſunt Aegyptij vel Scythæ,vel illis linguis vtũtur,aut illas tantum norunt. Nona: cùm dæmones ſint ſupra ordinem rerum ſenſibilium , quomodo poſſunt rebus ſenſibilibus vel allici , vel etiam cogi?quare aut Magorum malignitate hæc omnia ſunt excogitata , qui noſtras paſſiones Deo attribuere auſi ſunt:aut aliter homines de Deo cogitant , quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epiſtola Porphyrius. Iamblicus autem , quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum,cum incredibili ſtudio & religione coniunctam,diuum prenominare ſolent , in libro,quem De Myſterijs Aegiptiorum ſcripſit , ad ſupradictas omnes Porphyrij dubitationes reſpondere conatur : ſed eiuſmodi ſunt omnia eius reſponſa , vt mihi quidem videantur eſſe

magis

magis incredibilia & abſurda, maioribus q. implicata difficultatibus, quàm illæ ipſæ, quæ propoſitæ ſunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dœmones non niſi ſub certis quibuſdam cœli conſtellationib. & nõ niſi certis quibuſdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris, aut alijs ſignis adhibitis, aduocẽtur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Reſpondeo, id quidem facere dœmones varias ob cauſas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant eſſe aliquod numen & diuinitatem in ſtellis, eaſq. pro Deo adorent & colant. Deinde, vt ſimulãdo per ſtellas multa maleficia, multaq. incommoda & detrimenta inferri hominib. infament eas, & exoſas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non niſi per cauſas naturales operẽtur, animaduertunt, ſecundum certas aliquas conſtellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, ut nonnunquam dæmones ſecundum incrementa Lunæ, maximè quoſdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus ſanaſſe dicitur in Euãgelio Matthęi cap. 4. & 13 cum enim cerebrum hominis, auctore Ariſtotele, ſit omnium corporis partium humidiſſimũ, ideoque maxime ſubijciatur poteſtati Lunæ, quæ magnam habet potentiã & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorũ ſenſuum, hinc fit, ut dœmones ſecundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantaſiam hominis, quia uidentur cerebrum eius ad id eſſe magis præparatũ.

Notabilis dubitatio.

Porro dæmones, ſicut dixit beatus Auguſtinus 21. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminib. alijsq; cęremonijs, non tãquam animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in ſignum diuini honoris, cuius illi ſunt cupidiſſimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæſt. 115. art. 5

CAPVT VI.

QVAE OPERA ADMIRANda poſſint facere Dæmones vel per ſeipſos, vel per Magos.

DVO ſunt hic ponẽda ex ſacris literis ſatis manifeſta, vnũ eſt, Dæmones per ſe ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan Deo interroganti vnde veniret, reſpondiſſe: *Circuiui terram & perambulaui eam*, & Dominus in Euãgelio ait quendã ſpiritũ nequã egreſſum ab homine quem tenebat, perambulaſſe per loca arida & inaquoſa, & iterũ aſſumptis alijs ſeptem ſpiritibus nequioribus ſe, ad eundẽ illum hominem reuertiſſe: & Petrus admonet fideles vt ſobrij ſint & vigilent, quoniã aduerſarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus eſt, dęmonem non ſolum poſſe mouere ſeipſum, ſed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex ſacris literis certum eſt: Dęmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia:

Iob. 1. & 2.

Mat. 12.

1. Pet. 5.

turalia: ſicut igitur Angeli naturali vi mouent orbes cæleſtes, ſic Dœmones poſsunt mouere alia corpora: & ſicut Angelus ille Prophetã Habacuch capillo capitis apprehenſum, ex Iudæa. Babylonem vſq; tranſportauit, indeq; reportauit in Iudæam, ita poſset dæmon idem facere; quinimò id eum feciſse certum eſt: legimus enim diabolum, Dominum noſtrum tuliſſe in pinnaculum templi, & in montẽ excelſum. Nec hoc loco diſputandum eſt, an talis virtus motiua dæmonis, ſit diſtincta ab intellectu & voluntate eius: nam diſtinctam eſse equidẽ arbitror, licet pleriq; negent. Verùm eius quæſtionis tractatio aliena eſt huic loco. Nec definio nunc quãta ſit virtus motiua dæmonis, uel quot corpora aut quanta mouere queat, & nõ amplius, id enim incognitum mortalibus puto? exiſtimo tamen in dęmonibus ſuperioribus maiorem eſſe hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: ſicut enim eorum naturæ ſunt vel perfectiores uel imperfectiores, ita quoq. eorum potentię ſunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus eſt terminatæ ſpeciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec poteſt eſse ubique locorum, neq; poteſt quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea ſciendum eſt, duplicem eſse dœmonum actionem, quæ à Philoſophis uocatur tranſiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiſcitur à dœmone, & hęc eſt motus localis quo mouet corpora, nam ſicut intelligentiæ non per aliqua media inſtrumenta, ſed immediatè mouent orbes cœleſtes, ſic dœmones immediatè poſsunt

Dan. 14.

Matt. 4.

Duplex actio dæmonum tranſiens.

mouere corpora ſecundùm locum. Altera eorum operatio tranſiens, eſt mediata, nempe quæ motionem localem ab ipſis factã conſequitur: dęmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando cauſas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus, qui effectus immediatè quidẽ exiſtunt ex cauſis naturalibus, mediate verò à dœmonibus qui illas cauſas præſentes fecerũt, & materijs quæ ab illis aptæ ſunt pati accommodarunt. His poſitis, quæ nam opera mira dœmones poſſint facere, demonſtremus.

Opera q̃ poſsũt Dę mones facere.

PRINCIPIO, per motum localem multa poſſunt dœmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic ſubijciam exempla. Primo poſſunt ignem ex ſuperiore aeris parte demittere, quo multa conſumant & perdãt: poſſunt ét immittere vehementes & turbulẽtos ventos, qui magna diruant ædificia, ſicut feciſſe legitur dœmon aduerſus Iob: *Cecidit (inquit ſcriptura) ignis de cęlo & tactas oues puerosq; cõſumpſit: et repẽtè uẽtus irruit a regione deſerti, & cõcuſſit quatuor angulos domus, q̃ corruẽs oppreſſit liberos, et mortui tũt.* Põt dœmõ grauiſſimas tẽpeſtates & procellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo cõmouẽdo, uel per concitatiſſimos ventos. Poteſt terrã magnis motibus concutere, uel immittẽdo vehementem aliquem ſpiritum in cauernas terręe, vel in illis incluſum vehementiſſime agitando. Sic fortaſſe fieri potuit, quod narrat Philoſtratus de duob. dolijs, quæ vidit Apollonius apud

Iob. 1.

Indos,

Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebãt; clausa uerò eadem cohibebant atq. compescebant. Secundo potest transferre ex uno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus Christum tulit in pinnacula templi, & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à Dœmonibus per aëra euectum esse in cœlum. In historijs etiam Gentiliũ traditum est, nonnunquã visos esse serpentes, dracones, & homines per aëra uolantes, quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluisse: quod hac ratione factum esse existimandum est. Tertio potest dœmon subitò res præsentes è conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles, sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omniũ excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorãt Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idq. fecisse, nõ vi & potestate eius annuli quẽ gestabat, ut illi tradunt, sed potius Dœmonum artificio. Quarto potest facere, vt statuæ vel aliæ res inanimatę ambulent & incedant more hominum, Dœmone illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarchã præsente Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiuis suo loco & tẽpore prębebãt. Quinto:

Matt. 4.

Plato in 2. de rep. Cic. li. 3. de offic.

Statuæ se incedẽtes.

Statuæ loquentes more humano.

possunt facere, vt statuæ, arbores, animalia loquantur more humano, qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap. vlt. de simulachro Iunonis Monetæ, quod Romani Veijs Romam transferre religionis ergo cupiebant. Cùm enim quidam militum per iocum interrogaret illud simulachrũ an Romam migrare vellet; velle se respondit: qua voce audita, lusas in admirationem & religionem versus est. Simulachrum etiam Fortunæ muliebris, à matronis Romanis cum æde sua consecratũ, bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his verbis: Ritè me matronæ vidistis, ritè me consecrastis. Et Caio Volumnio & Seruio Sulpitio Cos. dicitur, bos humano sermone locutus; bello etiam Punico secundo, fertur Cneo Domitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis AEthiopum, quorum princeps erat Trespecion, eius tacito iussu, arborem vlmum humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leones, vel arbores, vel alias res inanimas modo hominũ loqui posse, sed Dæmonẽ esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet, iuxta, uel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentãs, fecit vt eius asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdã qui per organa vel alia instrumẽta musica, tanto artificio modificare ac temperare possint statim quo illa pulsantur & resonant, vt voces & cantus hominũ ęmulari & reddere videãtur. Sexto: possunt facere vt animalia

Num. 22.

mirabili

mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quædam agant, quæ sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpēte illo AEsculapij, quē Romani quasi volentem & intelligentē, & quę dam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dātem, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiam generis est quod narrat Philostratus lib. 5. c. 15. de Leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in AEgypto per vrbes ducebatur, contrectantib se nō modo non nocens, sed etiam blandiens; qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondā Amasis AEgypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit, tum dentibus infrendens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quò facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum,

Fabula Leonis, Apollonij.

ratum, Claudiam mulierem Veſtalem, quò ſuã pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, ut multi eam homines loco mouere nõ poſſent, Zona ſua quo volebat, nullo labore traxiſſe: Et Tucciam item Veſtalem, aquam Tiberi hauſtam, ad Capitolium vſque cribro tuliſſe; hæc inquam, facta ſunt opera Dœmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, ſuſpenſam tenebat. Octauo: põt facere, ut ſubitò globus aliquis igneus uel flamma appareat, uel circum aliquem fulgeat, ſicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuiſſe, & L. Martio in Hiſpania interemptis Scipionibus cõcionanti, & militi ad vltionem exhortanti, arſiſſe ſimili modo. Nono: poteſt aquas fluminũ dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere uideantur: quod Plinius ſuo tempore accidiſſe ſcribit, lib. 2. cap. 203. his verbis: Amnes retro fluere, & noſtra vidit ætas Neronis principis annis ſupremis, ſicut in rebus eius retulimus. Decimo: poteſt Dœmon varia corpora variè formata aſſumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur, idq; facit vel ad exterrendos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim B. Antonio dæmones in uarijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eũ perterrefaciendum & à ſancto propoſito remouẽdum apparuiſſe. Sic accipiendum eſt quod ſcribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tuſculanorum, Caſtorem & Pollucem Romanarum

Amnes retro fluentes.

narum partium propugnatores, viſos hoſtiles copias penitus fudiſſe:& Publ. Vatinio noctu vrbem petéti,obuios eſſe factos duos iuuenes, excellenti forma,albis equis inſidentes,nunciãtes illo ipſo die Perſen regem à Paulo fuiſſe captum. quod ita eueniſſe poſtea compertum eſt. Vndecimo:poteſt Dœmon repreſentare varias figuras cuiuslibet rei,vel auri, vel gemmarum,vel dapum,vel hominum. Nam ſicut fictores ſculptoreſue ex materijs ſibi ſubiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales,vt veræ ac naturales videantur, ſicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales vuas reddentibus, vt eas ab auibus appetitas eſſe dicatur.Sic Dæmon ex aere condenſato vel alia quauis materia, cuiuſlibet rei figuram effingere poteſt:cuius rei ſupra ex Philoſtrato exemplum poſuimus,lamiæ cuiuſdam,quæ Menippo quem decipere uolebat, maximas opes,pretioſa ornamenta,magnam copiam vini & epularum oſtentabat, quæ Apollonius oſtendit eſſe tantum inania ſimulachra, & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: poſſunt concitare & conturbare humores,vel ſpiritus qui ſunt in corpore humano, diſiungere etiam atque diſtrahere partium compages & connexiones, qua re grauiſſimos morbos & acerbiſſimos cruciatus efficiunt; ſicut in ijs qui à Dœmonibus torquentur, cernere licet. Decimotertio: poſſunt etiam ſpiritus animales, qui interiorũ ſenſuum functionibus peragendis inſeruiunt, ita mouere & conformare,vt res quaſdam uel præteritas,uel præſentes,

Plinius libro 35.ca 10.

vel

vel futuras repræsentent: possunt etiam eosdē spiritus, quibus insunt species rerum sensibilium, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, usq; ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita ut etiam qui vigilant, uideantur sibi aliquid videre, & audire facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad repræsentandum aliqua futura quæ dęmones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas uel suas, uel aliorū cognoscere & dirigere velint: atq. hinc quidem ortū duxit diuinatio per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dęmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurū & Aruspicum disciplina, per volatū uel garritum auium diuinans, uel per inspectionem extorum animalium cæsorum, vel per electionē sortiū: eiusmodi enim rebus Dœmon se ingerit & immiscet, quō mentes hominum superstitionibus imbuat, & uarijs errorib. implicet. Nam quod in Romanis historijs traditur, in Victimæ opimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs uel iecur, vel principem aliam partem corporis nō esse repertā, nō alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimo-

quinto:

quinto: possunt Dœmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus uaria sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videtur, sed solas eorum imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorũ commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosextò: possũt varias passiones uel amoris uel odij, uel timoris vehementer excitare in homine, idq; facere dupliciter, vel obijciendo species rerũ, quæ ad tales passiones excitandas plurimũ valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res representandas, vel agitando & accédendo humores qui sunt harum passionũ materia, nimirum vel sanguinem, uel atrã aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum simi lia quæ Dœmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque énim quęcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinã prouidentiam permissum est. habent enim potentiam à Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdũ laxare solet Deus, uel ad exercendos bonos, ut aduersus Iob; uel ad puniẽdos malos ut aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dęmones, permissu Dei, ingressi in porcos, præcipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorum tam culpæ quàm pœnæ genera deturbarent, si eis Deus quantam uellent potentiæ ac malitiæ suę exercendæ potestatem faceret. *Iob. 1. & 2. 3. Reg. 22 sup. 18.*

PER

Per alteram porrò actionem Dœmonum, quæ non eſt motus localis eorum, ſed eum conſequitur, hoc eſt, per actiones cauſarum naturalium, quas Dœmones inuicem applicarũt & temperarunt, mira quoque Dœmones poſſunt efficere. Sunt enim ſingulares quædam virtutes occultæ & ignotæ hominibus, ſunt, inquam, in certis quibuſdam aquis, terris, ſuccis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipſo hominis corpore mirabilium ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, ſupra tractando tertiam quæſtionem, nonnulla poſuimus, ſed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium, & Albertum, in lib. de Mineralibus, & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus inſint, vbi locorum lateant, quibus cum rebus componi & miſceri ac temperari debeant, quo tempore tempeſtiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notiſſimum eſt Dœmonibus; quas etiam vndecumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateq; clàm homines transferre poſſunt. Huiuſmodi autem effectus, quatuor ob cauſas ſunt hominibus admodum mirabiles. Primo, quia ſunt noui, & inuſitati. Secundo, quia modus quo Dœmon illos molitur, eſt occultus & inuiſibilis. Tertio quia ſicut homines variè temperando & accommodando res naturales poſſunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per ſe cauſæ naturales produxiſſent, ſicut patet in arborum inſitionibus, in diſtillationibus aquarum, ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamen-

torum

torum compositionibus: sic Dœmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsæ per se nunquam produxissent. Quarto quia ut inquit S. Thomas 3. lib. aduersus Gentes, c. 103. & prima parte, quæst. 110. art. 2. ad 3. cum Angeli vel Dœmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam instrumentis, nõ secus quàm medicus vtitur herbis ad sanandũ, ex instrumento autem procedit effectus, non tãtum virtuti eius respondens, sed etiam ea superior, & præstantior, nempe respondens uirtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum, quemadmodum securis non solum secat, sed etiam facit lectum vel mensam, uel hominis statuam, ut est instrumẽtum hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui est in semine, uel in animali, non solum calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes, & ossa, in uirtute animæ uel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis; ipsarum uirtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dœmonũ à quibus mouentur, & regũtur. Posset igitur Dęmõ plurimos morbos arte medicinę quã homines callent incurabiles, magna celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas, & affectiones, tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem; sed nõ omnes tamen posset sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

CAPVT VII.

QVAS RES DOEMON NEC per Magos, nec per seipsum possit efficere.

PER motum localē, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dœmon. Primo enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. & 3. libro aduersum Gentes, cap. 108. non potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum, sunt enim Dœmones partes vniuersi, pars autem nō habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terrę.* Nec possunt peruertere ordinē vniuersi, cum auctore Aristotele, bonū vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cœlum vel motum eius in contrarias partes agere. Non possunt elemētum aliquod ex vno loco in alium transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat cōiunctionem, connexionem atq; subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio consistit. Dixi non posse Dœmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à Deo concessam, & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ prouidentiæ ratio. Et cum Dœmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij verò

rò minorem, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, nedum in instanti. Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimẽsiones alterius. Nec potest Dœmon distãs à corpore, illud mouere secundùm locum, quia mouẽs & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunq; distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

MVLTA quoq; sunt, quæ per alterã actionem Dœmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dœmonibus effici. Non enim potest Dœmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalẽ; cum enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiã corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundo, nõ potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualẽ Deus solus habet; tum quia nec motus localis Dœmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dœmo-

nes nec Angelos esse creatores rerũ, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Dœmones producere formas substantiales non præuijs alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possent eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandũ sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dœmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subitò secundum perfectam magnitudinem & virtutẽ eius: deniq; quod superat vires agentium naturaliũ, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturaliũ nullo modo se extendit, id fieri à Dœmone nequaquam potest. Decimo, non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, ut possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Vndecimo, non potest mortuos, ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari

posset

posſet hoc loco an vlla res naturalis habere poſ ſit vim in Dœmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobiæ, cap 6. & 8. de iecore cuiuſdam piſcis cuius fumo fugabantur Dœmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur ſpiritus malus à Saule. Vide 1. Reg cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgenſem ſuper primum Regum, cap. 16. & ibidem Toſtatũ quæſt. 40. Vide Ioſephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius odoratu Dœmon exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re noſtram lector diſputationem & ſententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime ſequitur, & in quo eam quæſtionem tractamus explanantes illa verba quæ ſunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

CAPVT VIII.

AN OPERA MAGORVM SINT vera miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoſcantur.

ADMIRANDA Magorum opera non ſolũ Ethnici, ſed & noſtri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorum ſunt ſimillima, vel æſtimatione hominum, quod ea ipſi nec facere, nec quemadmodum facta ſint intelligere poſſunt, non naturæ, ſed diuinitatis opera exiſtimantium. Et ſanè nonnulla faciunt Magi in ſpeciem non diſſimi-

Exod. 7. lia eorum quæ faciunt ſancti: namq; Magi Pharaonis ſimiliter vt Moſes, & virgas ſuas verterunt in ſerpentes, & aquam mutarunt in ſanguinem; & magnam ranarum vim ſubitò produxerunt. Sanant interdum Magi ægrotos, & Dœmones ex corporibus hominum eijciunt. Nec tamen hæc operum ſimilitudo facit vt Magorũ opera vera ſint miracula; alioquin miraculum non eſſet idoneum declarãdæ probandæq; Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Chriſtianæ, quæ miraculis tãquam veris diuinæ potentiæ ſigillis obſignatur, & quaſi quibuſdam fulcris quodammodo ſuſtinetur, omninò periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiuſmodi Magorum facta non ſint miracula, & quibus rebus differant, quibusue notis atque inſignibus à veris miraculis internoſcantur.

Quid ſit miraculum. TRIPLICITER igitur poteſt intelligi aliquid eſſe miraculum. Primo ſimpliciter & abſolutè, nẽpe cõparatione cuiuſlibet naturæ; hac ſignificatione, nullum plane eſt miraculum: nihil enim eſt, quod diuinæ potẽtiæ & ſapiẽtiæ cõparatione, miraculum dici queat. Nam miraculũ alicui dicitur, q̃ eius & facultatẽ & intelligẽtiã excedit: Deus autẽ nihil eſt qđ admirari poſſit, quippe cum & cauſas omniũ quæ fiunt, optime nouerit, & ipſe princeps cauſa ſit efficiendi

Prou. 8. oĩa. Nã qui per ludũ & iocum (vt eſt in Prouerbijs Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, ne dum miraculũ eſſe queat? cum vt eſt apud Eſaiam cap. 40. & in libro Sapientiæ, cap. 9. Omnes gentes totus q̃ terrarum orbis

orbis apud ipſum ſic tanquam gutta roris antelucani,& quaſi puluis,& tanquam inane, & nihil. Deinde poteſt appellari miraculum reſpectu hominum, qui quæ ſunt ipſis inuſitata, & quorum cauſas ignorant, quoniam ea maximè admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dœmonum, & Magorum, ſed etiam ſapientum hominum inuenta quædam noua,& artificioſa opera, qualia fuerunt illa Architæ, & Archimedis, quæ ſupra commemorauimus, miracula nominantur. Sed uerè ac propriè miraculum dicitur, opus quod ideo uerè ac meritò mirandum eſt, quia omnis naturæ creatæ uim atque poteſtatem excedit. Hoc autem multis modis poteſt euenire: namque exceſſus naturæ creatæ, vel eſt in eo quod fit, quale nullo modo natura poteſt facere; cuiuſmodi eſt, ut duo corpora ſimul ſint in eodem loco, & ſic permeent, vel vt corpus humanum euadat immortale, impaſſibile, & glorioſum: atque hæc tenent primum locum, & gradum in miraculis. Vel exceſſus eſt nõ in eo quod fit, ſed in eo vel ex quo vel in quo res fit: poteſt enim natura producere aurum vel arborem, ſed non ex nihilo: poteſt dare vitam, ſed non mortuo; poteſt item facultatem videndi largiri, ſed non nato cæco: & hęc ſecundum locum in miraculis tenent. Vel exceſſus nec eſt in eò quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, ſed vel in modo, uel in ordine, uel in alia quapiam circumſtantia, alijſve rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit: Exempli cauſa, poteſt medicus ſanare ægrotum, verùm non ſubitò, nec abſque medicina: poteſt

Tres gradus vero rum miraculorum.

Magus vel Dœmon, vel etiam natura ex ligno producere ſerpentem, verum non immediate: atque hic eſt infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obſcurè dicta ſint, quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dœmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in ſcripturis & hiſtorijs Eccleſiaſticis, à ſeruis Dei facta legimus, his quinque modis, Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum qui faciunt, Diuerſitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt ſupra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, ſolius Dei poteſtate poſſunt effici: nam quamuis per Angelos vel ſeruos Dei fieri videantur, illi tamen non agunt virtute ſua, ſed Dei cuius ſunt adminiſtri & tanquam inſtrumẽta. Magi autem opera ſua faciunt, vel virtute quarundam rerum naturalium quibus vtuntur occultè, vel opera Dœmonum, qui clàm Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali, rarò tamen, nec niſi ad confirmationem ueritatis, & diuinæ uirtutis declarationem: ferè autem magi homines ſunt flagitioſi & malefici, quos proinde diuinis humanisque legibus conſulere & adire prohibemur. Quæ faciunt Magi, vel ſunt tantum phantaſtica & ſimulata, & ideo nec diuturna, vel ſunt pernicioſa, vel inutilia: vera autẽ miracula, ſunt opera ſolida & vera, vtiliſſima hominibus, & non niſi magna aliqua neceſſitate & vtilitate facta. Magi, opera ſua faciunt vel per cauſas naturales, vel ope Dœmonum, vtuntur multis præſtigijs,

Quinque differẽtiæ verorum miraculorum à falſis & ſimulatis.

gijs,mendacijs,ludificationibus hominum,figuris,characteribus, verbis,vel nihil, vel absurda significantibus, alijsque superstitiosis cæremonijs,miscentq.sacra profanis:namque nonnulla verba sacra quæ vsurpant,adiunctis superstitionibus fœdant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ,certoque loco & tempore,toties signo crucis facto,tot cãdelis accensis adhibitis, vel filis, aut velis,aut chartis,quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint:adhibent etiam quædam, quę nihil prorsus ad effectum producendum pertinent, sed ridiculam habent uanitatem, dicunt enim oportere tali hora & toties,& tali aqua lauare faciem,radere capillos, hac, vel illa veste indui.Sed quod impietatis pleniſſimum est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoq. libamina quædam consecrant,nomina quorundam dœmonũ vsurpant, quibusdam animalibus familiariter vtuntur,& cum eis colloquũtur,Dœmonibus sacrificant,nomen & fidẽ Christi abiurant, prohibent homines signare se signo crucis,& alia faciunt partim superstitiosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiam exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, uel facto signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dœmones vel magi faciant illa sua miracula,non est obscurum, nimirum uel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes,vel vt veritatem peruertant & falsi ta

rem hominibus persuadeãt; vel ad patranda maleficia, Veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, nõ sua causa, cum & diuitias contemnant, & honores fugiant; sed vt Deum honorent, Ecclesiam ædificent, hominesque nõ solum corpore, sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis nam torque virtutis, non erit ei difficilè vera miracula à falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit, & Christi doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærit; is iusto Dei iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaq. dogmata, pijs verisq. repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit Beatus Paulus in 2. epist. Ad Thessal. c. 2. præmonens venturum Satanam vel Antichristum in omni virtute, in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis nõ receperunt, vt salui fierent, his. n. mittet Deus operationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur oẽs qui non crediderunt veritati, sed cõsenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandã execrandamq. existimemus, & ne hoc institutæ tracta-

tractationi desit, uel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatem tradiderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque ait, & ex aqua, & ex sphæris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibus q; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vmbram, inferorum q; colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Aegyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 9. Alterum vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis alijsq; sacris cęremonijs, bonos ac beneficos dœmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ supradicti scriptores miris laudibus in cœlum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & cõsulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia fit diuinatio ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Dœmonum, scilicet beneficorum ad aliquod bo-

Varia species Magiæ.

num

num conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyanei prędictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrũ, Pharmatia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei sit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo sit effecturum, certis incantamentis præparatum, Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quę per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dœmonum inuocatione & ope vtitur ad operandum Hæc in Theurgiam & Goëtiam & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalem diximus, partim est physica, cuius nomine medicinã ẽt cõplectimur, quę circa occultas rerum naturaliũ virtutes, rerũ mirabilium effectrices, versatur; partim est Mathematica; cuius excellenti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra commemorauimus. Rursus Magia tam naturalis, quàm non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim hẽt veros & naturales effectus altera simulatos tantũ, nec tales reuera quales videntur: hãc vno vocabulo Præstigiatricẽ appellamus, suis enim præstigijs adeo prę-stringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre q̃ nõ sunt, & nõ videre quæ sunt idq; vel interuen-

teruentu & adminiculo Dœmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, uidetur farinam spuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reijcere; videntur gladij vorari, ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatores miri sunt artifices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumq; partium corporis incredibili agilitate, & motione, defixum in res obtutum spectantium frustratur, hæc collyrijs, suffumigationibus, alligationibus, potionibusq; sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quàm reuera est, iudicent de sensibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, speculis vario situ varioque modo positis & transpositis.

MAGIAE porrò Naturali, quidã duas alias species adiungunt, alteram vocant Astronomicam, alteram Cabalisticam, quæ an sint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præstent, nunc paucis diiudicandum est. Astronomicam appellãt, quę certas quasdam imagines & figuras, annullos, sigilla, statuas & alia quædam horum similia fabricãtur, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, cœlestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosq; miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt, nec modo a christiana veritate & pietate, sed etiam à philosophica ratione & disciplina longè remota. Virtus enim cœlestis per se vniuersalis est & indetermi-

Contra Magiam Astronomicam.

nata

nata ad hunc vel alium quemlibet effectũ producendum, determinatur autem per cauſas naturales particulares: Illæ autem imagines & figuræ aſtronomicæ, non ſunt cauſæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiã, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur; illæ autem imagines ſunt ingenio & artificio hominũ inuẽtæ, & pro eorum arbitrio ad hibitæ; non igitur per illas, virtus cœleſtis modificari aut determinari poteſt. Poſtea, lignum quocunque modo figuretur, non poteſt in ſe recipere immediatè formam equi vel leonis: nec uitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur minus huiuſmodi materiæ, propterea quod ab ipſis Aſtronomis variè figurentur, idoneæ habilesq; reddentur ad certas quaſdam virtutes ſiderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ eſt naturalis conuenientia illarum Aſtronomicarum imaginum cum cœlo? neque enim eſt vel ſecundum figuram, vel ſecundum naturam, vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales ſine ipſis figuris nõ ſunt idoneæ ad diuinos illos ſiderum influxus accipiendos, ſignatæ autem & adornatæ iſtis imaginibus, ſtatim fiunt idoneæ? His accedit, quod inſignia uiſu effectuq. ſidera, ſi Mathematicis demonſtrationibus credimus, ampliora ſunt quàm uniuerſa terra, quomodo igitur influxus illorum ad unam imagunculam aſtronomicam reſtringitur, ut non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiuſmodi

iuſmodi Magia aſtronomica proficiſcitur; & ſi quis fortè cernitur aliquando, is non earũ imaginum aut ſiderum potentia, ſed occulta dœmonum opera, quò eiuſmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiſcitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabaliſticam, quam Philoſophi quidam Iudęorum, & de noſtris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis ſtudioſi, & res curioſas atque inauditas quàm veras & ſolidas diſcendi auidiores, affirmant ſcientiã eſſe Moſi primùm à Deo in monte Syna traditam; deinde non quidem literarum monumentis, ſed oretenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem, poſteris traditam, adhuc fuiſſe conſeruatam: ideoq; dictam eſſe cabala, quod verbũ Hebraicè idem ſonat quod Latinè recipio; nimirum eam doctrinam poſteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; cuſtodiebant; qua etiam ratione ferunt veteres, diſciplinam Pythagoricam multis ſæculis eſſe conſeruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabaliſtica vniuerſam Philoſophiã, diuinam & humanam, necnon & naturalem: omniumq; rerum doctrinam myſticè ac ſymbolicè cõtinet, nõ eam, more aliarum humanarum diſciplinarum, rationibus & argumentis diſputationibuſq; tractans, ſed numeris, figuris, ac Symbolis: itaq; in ea ſingulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices,

pices, lineæ, puncta, accentus, ſpiritus, & ſi quid aliud eſt minutius, profundiſſimam quandam & abditiſſimam ingentium rerum ſignificatricẽ doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia ſcire & præſcire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire; hac Moſen prodigia illa feciſſe in Aegypto, & in deſerto; hac Ioſue, Eliam, Eliſeũ, Iſaiam, Danielem, Samuelem tot tantaq; feciſſe miracula. Dicunt enim, nomina quæ Deus per Adamum cunctis rebus ſecundum ſuas cuiuſq; rei proprietates impoſuit, fuiſſe Hebraica, quibus rerum omnium ſubſtantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confeſtim res omnes ſe illi ſubijciunt, & eius obſequio ſe totas addicunt. Huius amentiæ expers non fuit VVicleſ, qui vt memorat Thomas VValdenſis in opere ſuo de Sacramentalibus, dixit, in ſtatu innocentiæ Adam impoſuiſſe nomina animalibus ſecundùm naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, ſtatim ei obediuiſſent, eiuſq; omnia iuſſa feciſſent: & huius rei reliquias remanere in exorciſtis, & incãtatoribus, & ad id magnam vim habere voces Hebræas. Cuius ſententiæ doctam copioſamq; refutationem lege apud ipſum VValdenſem.

Exo. 4. & ſeq.

Gen. 2.

Refellitur Cabaliſtica ars.

VERVM adeo eſt inerudita, inſulſa, & ridicula hæc Cabaliſtarum opinio, ut nihil ęquè mirum ſit quàm vlli hominum ſanæ mentis aliquã do eam probari, & perſuaderi potuiſſe, ſed ita eſt profecto, ſunt ingeniorum ſimiliter ut hominum monſtra quædam, & portenta è quibus

eiuſmodi

eiuſmodi opinionum cõmenta & deliramenta proficiſcuntur. Principiò, nonne incredibile eſt, Solem & Lunam, & cætera aſtra, elementa item & ſtirpes cùm ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus Hebræis ſentire, eaq; ſic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed eſto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animãtes aut homines; num ideo eiuſmodi nominum appellatione eas continuò moueri neceſſe eſt? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam ſubſtantiam omnesq; proprietates perfectiſſimè declarãs, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obſequi, & quæcunque ille vellet, facere? Si reconditiſſimã illã vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabaliſtę, pauciſsimi hominum intelligunt, nec niſi quia illa eadem ante ſunt initiati, quomodo eã agnoſcent & ſentient bruta, cæteraq; non ratione modo ſed etiam ſenſu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus hebreæ linguæ, quam omnium vetuſtiſſimam & primã ferunt, cum certè conſtet alios eſſe characteres hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod Beatus Hieronymus in Prologo galeato affirmate ſcribit. Certum, inquit, eſt, Eſdram poſt captam Hieroſolymam, & reſtaurationem templi ſub Zorobabele, alias literas reperiſſe, quibus nunc vtimur, cum ad illud vſque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum eſt, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum natu-

ras, infimasq; differentias & proprietates expri mant, nec in declarandis rebus vberior est aut significatior hebræa lnigua quàm græca vel lati na: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod si mul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quàm specifi cas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiorave latent mysteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Le gimus in scriptura, quomodo Moyses & Aaron per virgam eis à Deo traditam plurima maxi maq. fecerint prodigia. Legimus Iosue reti. nuisse cursum Solis & Lunæ, cùm dixisset: *Sol cõtra Gabaon ne mouearis, & Luna cõtra vallẽ Aialon, Stetitq; Sol in medio Cęli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obe diẽte Dño voci hominis et pugnãte pro Israel.* Narrantur ẽt Samuelis, Eliæ, Elisæi & Danielis miracula, nec tamen vsquã de istis Cabalisticis mysterijs ulla mentio aut verbum fit, si tanta est Cabalisticæ Magiæ uis & potestas, vt cœlis imperet, solem sistere aut retrocedere cogat, ma ria diuidat, flumina siccet, totamq. naturã cõmu tet, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sa pientes Cabalistæ, eius artis peritissimi, talia nũ quam patrarunt, uel etiam nũc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorum qui sibi hanc sa pientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excu tiendum iugum durissimæ seruitutis, quo mi seri iam mille & quingentis annis oppressi te nentur, uti debuissent.

Iosue 10.

CAPVT

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nõnihil dicamus, ut qualis quantaue sit eius uis, uel potius fraus, & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex ijsque cognoscere multa quæ sunt occultissima, uel etiam futura; animas autem mortuorum, præsertim eorum qui flagitiosè uixerunt, aut uiolenta morte de uita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaque manifestare docet Porphyrius lib. 2. De Abstinẽtia animaliũ, nam cum de prauis, & fallacibus dęmonibus dixisset, mox subdit hæc de animabus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ uitijs oppletæ è corpore migrarunt; conflictantur enim etiam tunc, irę, & concupiscentiæ, perturbationibus, & in naturam conuersæ dęmonum, similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ, in varias se uertunt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent, modo reconduntur, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Praua, inquit, anima quæ corpus suum uiolenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquã uisæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes, animas à positione corporis uel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui uaticinantium animalium in-

Porphyrius de reuocatione animarũ ex inferis.

ſinuari ſibi animas optant, præcipua illorum membra deglutiétes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt, & ita præſentem ſibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vnà cum ſui corporis integra ſumptione, in corpus humanum ſe penitus ingerit. Hæc Porhyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Pythoniſſam repreſentatus eſt Sauli.

MAGNAM ſanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigeſimooctauo Pythoniſſam rogatu regis Saulis, excitaſſe à mortuis animam Samuelis, feciſ ſeq;, vt Sauli de euentu impendentis belli cõſulenti, quæ mox ei euentura erant prænũciaret. Et quidem Beatus Auguſtinus libro 2. ad quæſtiones Simpliciani, reſpondens ad tertiam quę ſtionem, & in libro de octo Dulcitij qnæſtionibus, quæſtione ſexta diſputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dęmon ſpecie, & figura Samuelis, propenſior tamen eſt ad credendum, illum non fuiſſe verum Samuelem, ſed eius imaginem, & ſimulachrum, arte diabolica formatum, & aſpectui Saulis præſentatum: appellari autem in ſcriptura Samuelem, quòd illum habitu, ſpecie, & authoritate repræſentaret. Non enim raro tum in cõmuni hominum loquendi conſuetudine, tum in ſacris literis rerũ imagines, & ſimulachra, nominibus ipſarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem ullam traditur in libro ſecundode Mirabilibus ſacræ ſcripturæ, capite ſecundo, & in libro Quæſtionum veteris, & noui Teſtamenti qnæſt. 27. qui libri, nomine Beati Auguſtini in eius Operibus numerantur. Tertullianus

tullianus in libro De Anima, non solũ hoc probat, sed contrariam sententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem vt animam cuiusquam sancti, nedum Prophetæ, à dœmonio credamus extractam, certi quod ipse Satanas transfiguretur in angelum lucis, nedum in hominem lucis, et Deum se assueraturus, signaq; portentosiora editurus, ad euertendos, si fieri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis aliisq; proximè consequentibus, apertè docet, non fuisse illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secundæq, uæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. art. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idemq; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Tostato, & ni fallor etiam, B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immo certum est, fuisse veram animã Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidẽ Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura; vt impius rex, quę post mortẽ supplicia suæ im- 2. Cor. 11.

pietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicue traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici. cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ Iuæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo De cura pro mortuis agé da, & S. Thomas secunda secundæ, non obscurè significant, si liber Ecclesiastici tãquã sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendũ esse, verũ Samuelé apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non eum pro sacro & canonico haberent; sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponũt inter libros Canonicos, & quidã Catholicorũ olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ. quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis;* cũ certum sit diuer
Luca 16. las esse sedes post mortem, bonorum & impiorũ, & in Euãgelio legatur Abraã dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intranſibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat Nam illa verba Samuelis, vt benè interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quæstionem Simpliciani; non ad æqualitatem fœlicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent;

debent: vt sit sensus; Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quã mali, apud inferos, licet sedibus discluſi, detinebuntur.

SED redeo ad Necromantiã, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adolescentibus nobis, inquit, visus Appion grãmaticæ artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quę in Aegypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiam in mortuos habere potentiam, eaq. se euocasse vmbras ad percunctandum Homerum qua patria quibusque parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentarijs quos in Spherã edidit, nominat librũ qui olim extabat, & inscribebatur SCRIPTVRA CHAM; opus magicæ ac maleficę impietatis plenum, continens elementa & praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione differit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disiunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. 11.

Antiquus Necromãtiæ vsus.

Odyſſeæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campanię lacum celebrat, quo Vlyſſes conceſſit, vt Thyreſiam de reliquo itinere ſuo conſuleret, cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ. Theſprotiũ in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo Manes cantu permulcendo, & Euridicę coniugi ad ſuperos reditum impetraſſe creditum fuit. Vnde Virgilius libro ſexto Aeneidos.

Si potuit Manes accerſere cõiugis Orpheus,
Treïcia fretus cythara fidibusque canoris.

Apud Lucanũ Erictone venefica Theſſala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharſalicę pugnę denunciet. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiuſmodi Necromãtas, à quibus occulta & futura ſciſcitari vſitatum fuit. B. Aug. lib. 9. de ciuitate Dei, c. 11. citat Apuleium affirmãtem animas hominum dœmones eſſe; & ex hominib. fieri Lares, ſi meriti boni ſunt; Lemures autem aut laruas, ſi mali; qui nullis bonis ſedibus in terra vagatione puniuntur, inane terricu lamentum bonis hominibus, cæterum noxium malis. Cum verò incertum eſt quæ cuique ſorti tio obuenerit, vtrum lar ſit an larua, Manes deos nominant, & fanis atque ceremonijs vulgo admittuntur, vt oracula reddant, vt in Bœotia Amphiaraus, in Africa Mopſus, in Aegypto Oſiris, alius alibi gentium, Aeſculapius vbique. Hęc ex Apuleio: quem ibi Aug. verè grauiterq. refellit. Et apud Tertullianũ in lib. De Anima ſic habes; Noſomanas propria oracula, apud parentum ſepulchra manſitando captare, Eraclides ſcribit,

Celtas

Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa obnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse non est dubitandum: plerasque enim ab ipsis Necromantis alijsue fictas esse compertum est. Si quæ aũt reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Dœmones tales se ostẽdisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales inquam, habitu, specie, ætate, voce, & affectu, quales fuerant olim mortui, cũ inter viuos versarentur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus testimonijsque & experimẽtis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua Sanctus Thomas prima parte q. 117. art. 4. hoc ipsum confirmat. Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & vnificat: nam etiam cum est vnita corpori, si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motum localem. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purgatorio; non enim conuenit aut decet animas sanctorum, impijs Necromantarum artibus subiacere: neque in animas quæ sunt in inferno; nam cum illuc sint à Deo tanquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerum suorum pœnas luãt,

Confutatur Necromantia.

Argumentatio B. Thomę cõtra Necromãtiam.

nulla inde vi possunt efferri, nec nisi Dei mandato egredi: non est autem credibile, Deum id cōcessurum Necromātis, per quos Dœmon satagit mortales decipere, & à veri dei cultu auertere: sic enim Deus artem Necromanticam & per se infamē, & toties à se in sacris literis reprobatā, extremo que mortis supplicio condemnatā, non solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud mortales dignam redderet. Profecto, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam c. 16. qui obnixe rogabat Abraā, vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatosque suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas Inferni pœnas euaderent, nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnunquam apparuisse viuis: id enim Beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum nōnullis, & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas Beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus eorum auxilium implorantibus, opem, & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, c. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, qué ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris opugnarentur, apparuisse & subuenisse affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, nō id facere sua voluntate & arbitratu, nec naturali potestate, multoque minus vi & potētia ar-

tis

tis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam Dei consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89 art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quę in magnis Dei miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicaui: Verùm ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vsitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus inter esse non possunt. Hæc Augustinus.

Augustini obseruãda sententia.

SED audiamus Tertullianum, qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarũ euocàtione agit, hanc nostrã sententiam grauissimis disertissimiq; uerbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quid ni? cum & dij mortui sint? itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dœmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescentes (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcissimis nostris, interdũ Dœmon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum

Notabilis Tertulliani sententia.

dum gladiatorem vel beſtiarium, ſicut & alibi Deum nihil magis curans quam hoc ipſum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuerſas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & reſurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dœmon poſtquam circumſtantes circumuenire tentauit, inſtantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero eſt, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromancia quæ iam quieſcentes animas euellere ab inferis creditur, & conſpectui exhibere, non alia fallaciæ vis eſt, operatior plane, quia & phantaſma præſtatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciem excæcare, perfacile eſt: Nulli autem animæ omnino inferos patere, ſatis Dominus in argumento illo pauperis requieſcentis & diuitis ingemiſcentis, ex perſona Abrahæ ſanxit, non poſſe relegari renunciatorem diſpoſitionis infernæ, quod vel tunc licere potuiſſet & Moyſi, & Prophetis crederetur. Sed etſi quaſdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris ſui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ ſomniorum & licentię poëtarum: nam in hac mortuorum reſurrectione qua Dei virtus in corpora animas repræſentat, ſolida & contrectabili & ſatiata veritate præiudicatum eſt hanc eſſe formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præſtigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dœmones, animas defunctorum ſecundum Auguſtinum & Chryſoſtomum, quorum teſtimonia loco ſupra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores

Luc. 16.

Cur Dœmones ſimulent.

Genti-

Gentilium animis hominum inferat ad eos decipiendos. Primum enim sic Dœmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum quos diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, libentius, & promptius credunt, quàm Dęmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues, & perpetuas inferni pęnas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, ut homines putent, animas etiam post mortem habere corpora, uel posse quælibet se in corpora induere, uel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides, & spes Christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dœmones, ut viui mortuos vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuant, & uarijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant, uel tanquam beneficos sibiq; uel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant, & colant; vel tanquam animas hominum quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

animus demortuorum.

HVGO Sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascalicæ, c. 5. numerosius, & enucleatius eā de qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magicæ repertor primus

Varia species Magia secundum Hugonem.

primus creditur Zoroastres rex Bactrianorum: quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filiũ Noe, sed nomine mutato, hũc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusq; codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsque ad bis, & vicies centum millia versuum eius de arte magica ab ipso dictata, libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliauit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis, & malitiæ magistra, de uero mẽtiens: & veraciter lædens animos, seducit à religione diuina, culturam Dęmonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod sonat diuinationem, & Mathematicam uanam, Sortilegia, Maleficia, Præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se: Primam, Necromantiam, qđ interpretatur Diuinatio in mortuis. νεκρὸς enim Græcè, id est, mortuus Latine: & νεκρὸν cadauer dicitur, unde est diuinatio quæ fit per sacrificium sanguinis humani quem Dęmones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est Geomantia, id est, Diuinatio in terra. Tertia, Hydromantia, id est, Diuinatio in aqua. Quarta. est Aerimãtia, id est, Diuinatio in aere. Quinta, est Diuinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diui-

natio constaret; terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere, secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërem, quinta ad ignem. Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspicinam, in Augurium, in Horoscopicam. Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis, vel haruspices quasi haras inspicientes, qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant. Augurium vel auspicium aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspicium, quasi auispicium, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quę etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominū quæruntur, sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur, de quibus in Euangelio legimus. Sortilegi sunt, qui sortibus diuinationes quærunt. Malefici sunt, qui per incantationes dœmoniacas siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Dœmonum atq. instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quando per phantasticas illusiones circa rerum immutationē sensibus humanis arte dœmoniaca illuditur. Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomātia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia. Postea tres alię, id est, Sortilegium, Maleficium, Præstigium. Præstigia dicitur Mercurius

eurius primus inueniſſe: Auguria Phryges inuenerunt: Haruſpicinam & Sortilegia Tages primus Etruſcus tradidit: Hydromantia primum a Perſis venit. Hactenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM verum aurum fieri poſſit ab Alchimiſtis.

SI verum & perfectum aurũ ab Alchimiſtis poteſt effici, haud dubie chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus cenſenda eſt; nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potẽtiam artis maximè admirandum eſſet: tum propter magnitudinem vtilitatis; optatiſſimũ atque gratiſſimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re ſcriptum reliquerit. Triplex eſt, inquit, Magia; vna hic infima & noſtras, ſanè & fœda & ſordida cũ cantiunculis, cadaueribus, & funibus ſuſpendioſorum: quæ ſi quis attrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex aſtris deducit vires in ſpecula, ſigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina eſt. Nomen apud vulgus odioſum fecit colluuies impoſtorum. At Magus apud Perſas, nihil aliud quàm ſapientem ſonat: ſed propter Smerdis proditionem & perfidiam, nomen Magorũ infenſum diu fuit. Hac Magia Dominum Ieſum fuiſſe promiſſum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti ſunt. E Syrorũ libris hæc deſcripſimus. Aiunt Magiæ & tranſmutatoriæ artis

Scaliger eõtra Cardanũ exercitat. 327.

Smerdes Magus ĩuaſit regnũ Perſarum. Herodotus lib. 3. & Iuſtinus lib. 3. Matt. 2.

tis vires, vias, & fines esse perquã similes. Opus & finem Chimistarum, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas, supra eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chimistæ suum opus nominant fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem opignorant naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergò digna cumprimis inquisitione ac disputatione res est, vtrũ non modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis, atq; ordine tantùm modoq; naturali aurum generari queat, verum etiam per artificialem viam ac rationem, quam iactant Chimistæ, perfectum vsquequaque aurum, & tale omninò, quale est naturale, possit effici.

DVPLEX circa hãc quæstionem Philosophorum est sententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorũ sententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid sentiamus ipsi, & similius vero iudicemus, breuissime indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA eorum qui negant verum aurum posse fieri ab Alchimistis.

AVICENNA in quibusdã suis commentarijs in libros Meteororũ, vt refert Aegidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimistico auro ita scripsit: sciant artifices Alchimiæ, species metallorum mutari non posse, quamuis *Auicenna.*

similia illis fieri possint;& quamuis Alchimistę queant tingere ipsum æs colore quo volũt,donec sit multũ simile auro,& abstergere immundicias plumbi, ita vt uideatur argentum, semper tamen secundum substantiam manebũt æs & plumbum.

Auerroes AVERROES in Paraphrasi super primũ librũ de Generatione animalium, explanando primum caput,in eandem sententiam hæc scribit: Similiter etiam si datur aliquid artificiale valde simile naturali, tanta poterit esse similitudo;quod existimabitur esse idẽ specie, & si ars Alchimiæ habet esse, hoc est, quod potest fieri in ea. Et ibidem Auer. declarat sicut se habent mures ex putri materia ad mures ex semine, inter eos enim est tanta similitudo, vt quamuis re uera inuicem differant species,tamen vulgo putentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum alchimisticum se habere ad verum & naturale aurum.Idem sensit Auicenna, cuius verba paulò infrà memorabuntur initio capitis proxime sequentis.

B.Thom. S. Thomas in secunda secundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæst. 77. art. 2.ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchimistis, non fit verum & tale,quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniustam esse; sin autem fiat verum aurum ab Alchimistis,id licite pro vero auro vendi posse,nihil enim prohibere, artem vtendo causis naturalibus naturales & ueros effectus producere.Sed quid ipse simpliciter & absolutè sentiret de auro alchimico,satis perspicuè declarauit

uit in 2 sent. dist. 7 quæst. 3 artic. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidē ars p virtutes naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem, & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

AEGIDIVS in tertio Quodlibeto quæst. 8. affirmat Alchimistas posse quidē facere metallum aliquod quod tantum constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia sæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem ignis segregando & separādo aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum, tantum autem abest, vt possit verum aurum facere, vt ne simile quidem vero auro ita effici queat, vt non possit aliquo modo dignosci & discerni. Porrò existimat Aegidius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali; non solum quia incertum pro certo, & falsum pro ve- *Aegidius*

ro uenditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos; maximum autem periculum esset, ne aurum Alchimisticum propter diuersam rationem constitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, eiq; insigne aliquod detrimentum afferret. Quod autē verum aurum confici nequeat, Aegidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vnoquoq; genere entium, quædam illius generis esse perfecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem generationem esse determinatam tam secundum principium actiuum, & secundum materiam, quàm secundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè. Exempli causa, in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, ut equus non generetur nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem; at mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem, & extra. Idem perspicitur in plantis; idemque similiter contingit in elementis, nam purus ignis elemētalis, nec generari, nec conseruari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ, ergo similiter etiam eueniet in metallis, quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorū, habebit determinatum agens, & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra sinum, & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque ualet illud, quod posset afferri contra hoc quod diximus, nimirum si mures, qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricē, multo magis

Aegidius negat aurum chimicum licite vendi posse & uera.

magis aurum effici poterit extrà ſuum locum naturalem; & ſi ſerpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur non etiam poterit effici verum aurum in duſtria & beneficio artis? Hoc inquam non valet, nam eadé ratione probari poſſet, cũ mus ſit perfectior qualibet planta, & mus generari queat ſine ſemine, quamlibet etiam plantã poſſe abſque ſemine procreari; quod falſum eſt: nihil ergo prohibet, quod eſt imperfectiùs alio ſimpliciter, eſſe perfectiùs illo ſecundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum ſuæ generationis, nõ arguit ipſum ſimpliciter eſſe perfectiùs aliquo animali, ſed tantùm ſecundum quid Hæc ex Aegidio. *Exod. 7.*

CONCILIATOR in differentia 209. ſic ait: Metallũ non poteſt fieri per artẽ, & in aliud tranſmutari; cum ars ſolum faciat permutationẽ in accidentibus, non autẽ in ſubſtantia; vel fortaſſe ſi poſſibile eſt, tamẽ id eſt homini ignotum, vnde Commentator tertio De anima, ait; Dicitur de multis artificijs, quod uidentur eſſe poſſibilia, ſed ſunt cauſarum ignotarum, vt v.g. Alchimia, etſi talis ars cõſtituatur, fortaſſe hoc erit per accidens, & inſpiratione diuina potius quàm artis humanę ſapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire poteſt, vt agentia, & materiam, cũ tẽpore, modo, & alijs circumſtantijs ſciat ita proportionare, ut indè nouum conſtituatur metallum. Quod ſi apparenter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vndè aurum arte conſtructum, vim non putò habere con- *Conciliator.*

fortandi cor, ſicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDAM rerum metallicarum peritiſſimi, de quibus etiã ſubtiliter & accurate ſcripſerunt, dixerunt, primum atque ſummum fundamentum, quo nititur ac ſuſtentatur ars Alchimię, nullũ eſſe: ex quo licet intelligere, ipſam artem (ſi tamen ars dicenda eſt quæ in ſe nihil veri & certi habet) inanem & fallacem eſſe. Etenim Alchimiſtæ putant materiam omniũ metallorum eſſe ſulphur & argentũ viuum, quamobrem profitentur ſe ex varia ſulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, poſſe quodlibet metallum efficere: in quo ſanè vehementer falluntur. Nam ſi ſulphur & argentum viuum eſt materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurũ & argentum, apparerent aliqua veſtigia ſulphuris & argenti viui; ſimiliter etiam in venis ſulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti; ſed ipſi qui totam pene vitam curioſiſſime luſtrandis, & cõſiderandis venis, locisq; metallorum conſumpſerunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. quare falſa eſt opinio Alchimiſtarum, & aurum quod ab ipſis fit ex ſulphure & argento viuo, non eſt verum aurũ: non enim, vt dictum fuit, talis eſt materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimiſtis, licet ſimilimum videatur uero auro, falſum tamen eſſe multis modis cognoſci & iudicari

Non eſſe materiã omnium metallorum ſulphur & argẽtum viuum.

dicari poteſt, nempe vel ex pondere; vel ex eo, quia non ſuſtinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in vrinam, amittit colorem ſuum; vel quia non eſt ductile in tenuiſſimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

CARDANVS lib. 17. de ſubtilitate hæc ſcribit: ſunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longiſſimas lineas, tenax aut prædurum efficere poſſe. Vidi ego dudum ſphæram exiguã ex vitro, quæ omni conatu illiſa ſolo lapideo, non comminuebatur, ſed reſiliebat ad trabes. Eiuſdem facultatis chimicæ eſt, vitrum albis lineis interſtinguere, cælare in eo imagines, falſas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miſcere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla vero fallacis Alchimiæ vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hæc ſubiungit: aurum & argentum facere, ſeu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores tranſmutare, nemo non optare debet, vt ſciat; at quid horum fieri poſſit, difficile ſcitu admodum eſt; & ſi hoc etiam ſciuerimus, longè difficilius eſt ſcire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimiſtis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vſum; ad voluptatem ſunt gemmæ & metalla nobiliora; ad vſum tincturę, colores, materiæ vaſorum & alia ſimilia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari poſſunt, vel vt fiãt, quod maximum eſt; vel vt purgentur, vel vt perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc ſub

Cardanus.

Inuẽta & opera artis chimicæ.

iudice lis est an fieri possit; secundum & tertiũ, fermè inuentum est ad summam perfectionem, ac licet ars chimica non faciat verũ aurũ, quatuor tamen præstat magnas vtilitates. Prima est, quia potest vnum metallum facere simillimum alij, vt ferrum æri, & æs auro & argento, idque clarius apparet in gemmis Secũda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia cum ea quæ superflua sunt, vt sua absumédo detegit, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum; ita fit id quod vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quę aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus vtiles & lucrosas ijs quæ ab Alchimistis tam anxiè quæruntur & ambitiosè promittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

Vtilitates artis chimicæ.

DECLARATVR OPINIO EORVM qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus c. 9. hanc de facultate Alchimiæ quæstionem pertractans, primum exponit sententiã Auicennæ, quæ fuit hęc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimię species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica aliquo

Opinio Auicẽnæ.

quo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum: non enim permutatur species metallorum, nisi prius in primam materiam metallicam redducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Hastem Philosophum præcipuum in physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quę sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, sanitatem inducant: quę sanitas est effectus & naturę & artis, sed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortãt, deinde deducunt virtutes elementares, & cœlestes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tũc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo vt diximus, & sic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares, & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo sic contemperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & infor-

Sententia Alberti Magni.

mantem quæ est in metallis: huic enim cœlestis ineſt virtus, quæ primo commiſcuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamẽ. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id eſt, corrumpẽs vnum, à ſua ſpecie remouendo, & cum iuuamine eorũ, quæ in materia inſunt, alterius ſpeciẽ inducendo, quare omnium operationum alchimicarum melior eſt illa quæ procedit ex eiſdem, ex quibus procedit natura; ſicut ex purgatione ſulphuris, per decoctionem & ſublimationem & expurgationem argenti vi ui horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli ſpecies inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente ſpecie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores ſunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum eſt, & poſtquã ſex aut ſeptem ignes ſuſtinuit, tandem amplius ignitum conſumitur & perditur & quaſi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce ſupradictis verbis Albertus, non ſolum docet verum aurum poſſe fieri per Alchimiam, ſed etiam quis modus eius ſic efficiendi ſit poſſibilis, & quis impoſſibilis, manifeſtè declarat.

Quinque rationes Alchimiſtis.

QVIDAM Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in tranſmutandis metallis multa diſputauit, eiusque diſputationis ſummam memorat Cardanus loco ſupradicto, probat arte chimica poſſe confici verum aurũ, his rationibus.

Primò,

Primò, metalla ſunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum: quædam cocta ſed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impura, vt utrumque plumbum; ſed impura repurgari, cruda concoqui poſſunt, igitur ex ere, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri poteſt. Quod autem talia concoqui poſſiut, demnnſtrat ex ſententia Ariſtotelis 4. Meteororum, vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non eſt, quippe cum proprium ſit ignis ſeparando purgare. Deinde propinquitas, paruumqùe cauſarum diſcrimen, hoc idem ſuadet, cum ab ijſdẽ omnia fiant. Supponit autem omnia metalla cõſtare ſulphure & argento uiuo; quæcumque ue roſimilia ſunt, facilè inuicem tranſmutantur, eoq; magis, quod natura uidetur ſemper perfectiſſimum intendere in omni genere, uelut aurum; quæ igitur imperfecta ſunt, artis beneficio perfici poſſe uidentur, tum ut ad finem, tum ut ad motus ipſius perfectionem perducantur, Poſtea, ſi ars auctore Ariſt. in. 2. Phyſ. & 4. Meteororũ eſt imitatrix naturæ, cum natura cõcoquendo purgandoq; ex ſulphure & argento uiuo, aurum argentumq. perficiat, cur non etiã idem ſimili ratione operans ars poſſit efficere? Adhæc, ea dici debent ſecundùm naturæ ordinem copulata & iuuicem tranſmutabilia, quę non habent omnino diuerſas operationes ſed eaſdem, in eo tantùm differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, uelut fœtus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papillionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro diſtinctas,

ſtinctas, ſed quas illud habet, vtpote liqueſcere, duci, graue eſſe, nitere, ignibus reſiſtere; eaſdem habent hæc, ſed vitiatas & imminutas, nõ enim ita ſplendent, non ſunt adeo grauia, minus reſiſtunt ignibus, non tota liqueſcunt, non tàm tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perduci queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus eſſe maximum argumentum quod pro Alchimiſtis afferri poſſit. Poſtremò, idem aſtruit exemplo ranarum, quæ ſtatim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autẽ ranę perfectiores auro, & vt animalia perfecta, non ſolum partium ſimilarium compoſitione, ſed etiam inſtrumentorum compoſitione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum ſemiuiuum excidiſſe inter imbres. Generantur etiam ex iuuenculo ſtrangulato apes, ex Baſilico ſcorpiones, ex exilatura Anatis ſub dio expoſitæ bufones, ex Aſinis veſpæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locuſtæ, aquæ, quibuſdam in locis conuertũtur in lapides: aër concuſſus inter duriora corpora, repentè tranſit in ignẽ, fumus metallorũ, præcipuè plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & pene incredibilia fieri poſſunt, atq; adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, poſſe ab Alchimiſtis verũ aurũ cõfiſci? Hæc ille diſputat pro Alchimiſtis.

Antonius Mirandulanus. ANTONIVS Miradulanus, Philoſophus noſtræ memoriæ præſtans, & in Ariſtotelis doctrina excellenter verſatus, in illo ſuo opere quod

qđ ſcripſit de Euerſione ſingularis certaminis, libro 19. lect. 7. hanc de Alchimiſtis ſententiam pronunciat. Dicimus veram eſſe Alchimiſtarũ opinionem quod aurum poſſit fieri, & ab arte, & à natura, quia tranſmutare poſſunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadem materia: ſicut non ſolum à natura ſed etiam ab arte animalia, ut ſcorpiones generari poſſunt. Verùm quia illud aurum fit rariſſime, & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri poſſunt, idcircò non uidetur fieri poſſe, ſed rei difficultas non arguit impoſſibilitatem. Non eſt autem danda opera illi arti, non quia non ſit vera, ſed quia tantæ eſt difficultatis, ut ſit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditiſſimi ad magnam inopiam redacti ſunt, propterea quod maximis ſumptibus impenſis, vel nunquam aſſecuti ſunt, quod hæc ars pollicetur, uel certe rarò, & parum, ita ut ſumptus longè ſit maior lucro, quare ſatius eſt alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam ſuam præſtant, quàm huic quæ rariſſimè propter res naturæ abſconditas, finem ſuum aſſequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATVR BREVITER opinio auctoris.

Sñia auctoris de auro alchimiſtico.

NOBIS autem propoſitam quæſtionem philoſophicè conſiderantibus atque perpendentibus, tria uidentur hac de re ualde probabilia dici, & firmari poſſe, unum eſt, nullã eſſe ratio-

rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonstretur rationem chimicam efficiendi verum aurum, esse impossibilem. Cur enim putetur impossibilis? An quia nihil eorum, quæ fiunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum, quæ opera, & ministerio artis non secus generantur quàm à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (vt volebat Aegidius) nihil eorum, quæ sunt in genere suo perfectissima, potest produci nisi vno modo, id est, solùm ab agente suo naturali? Verum si Aegidius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendum: cùm autem nullam huius rei probationem afferat: qua facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni ac reijci potest. An denique quia aurum naturale generatur uirtute caloris cœlestis, aurũ uerò chimicũ efficitur à calore igneo, qui duo calores cum multum inter se differàt, non poterunt eundem effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim falsum est calorem cœlestem & igneum specie inuicem distingui: cum enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corrumpantur, cum ab eadem causa interdum producantur nimirum à lumine, cùm se inuicem intendant atque augeant, cum ad productionem ignis, & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, vt ea ratione qua colores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solum, quòd calor cœlestis propter ordinatum,

Calor cœlestis, & elementaris non differunt specie.

cœli

cœli motum, est valde temperatus & accómodatus ad generationem & conseruationem rerum sublunarium, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus; calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verum si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirùm vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis, quæ à calore igneo moderatione artis procreantur; efficietur profectò vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis est cœlestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quædam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud Aegyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè describit his verbis: In Aegypto ad Cayrum fumos construunt alij alio multiplici fornice imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere, subit atq; exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Quorum multas centurias in fornicũ superiore planitie disponunt: statis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent, modiolum statuunt fine fundo: quem vt implerũt, tollũt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant,

Aĩalia generari posse solo calore ignis, argumentũ Iulij Scaligeri.

negãt. Hæc Scaliger. Cæterũ posse ex alijs metallis verè aurũ effici, probari argumento & experimẽto posset auripigmẽti, ex quo perfectũ aurũ posse fieri, testis est Plinius, qui rẽ nõ priscis temporibus sed sua ætate facta testatamque cõmemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurũ faciendi est etiã vna ratio ex auripigmẽto quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum specularium modo. Inuitaueratque spes Caium principẽ auidissimum auri; quamobrem iussit excoqui magnũ pondus; & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquam auripigmenti libræ 14. permutarentur. nec postea tentatum ab vllo est. Hic Plinius.

Ex auripigmẽto, teste Plinio, fieri verum aurum.

ALTERVM verò, quod eadẽ de re probabilissimè potest asseri, illud est, chimicam rationem efficiendi verum aurum non quidem physicè, sed moraliter vt aiunt, loquendo, vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri, non propter vllam rationem philosophicã quæ adhuc ab vllo sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experientiã quæ in rebus naturalibus, moralibus atq; artificialibus, summi argumenti firmissimæq; rationis vim debet obtinere. Etenim cũ plurimi in chimicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumque laborauerint, & in veri auri effectionem acerrimis studijs atq; incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum historijs, quem liquido constet verum aurum & omni ex parte

Cur non videatur esse vera ars Alchimiæ.

proba-

probatum ac perfectum effeciſſe. Quod ſi effectio auri per artem chimicam eſt poſſibilis, cur ea cùm tamdiu & tam multum optata, quæſita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & vſitata fuit? nam quia poſſibilis eſt generatio animalium, medicamentorum, aliarumq: multarum rerum non ſolum per naturam, ſed etiã per ſolertiam & induſtriam humanam, iampridem inuentæ ſunt artes, quæ huiuſmodi res & verè & facilè poſſunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chimico? niſi quia vel talis modus efficiendi tale aurum ſimpliciter eſt impoſſibilis, vel ſi eſt poſſibilis, nondum tamen is eſt humano ingenio, & fortaſſe non poteſt eſſe, exploratè perfectèq; cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non ſolùm apud Philoſophum naturalem, qui nunquam à rebus ſenſatis experientiaq; comprobatis, uel tranſuerſum (vt aiunt) digitum diſcedit, ſed ét apud quemcumque hominem ſanæ mentis rectiq. iudicij plurimum valere debet. Quod ſi habent iſti, ut iactant, veram certamq; artem faciendi aurum, cur ſibi primùm non faciunt tantum auri, vt null iusegeant, ſed bonis omnibus quę parari auro poſſunt, abundent? At enim videre licet iſtos, ſemper egentes & mendicos, quique per vana promiſſa, alienis opib. exhauriendis, ſuam quoquomodo egeſtatem ſubleuare, ſuamq. famem explere cupiant.

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, ſed etiam pro vero certoq. confirmari poteſt, artem chimicam, licet ea fortaſſis ſit utilis in diſtillationibus & alijs reb. quas ſuperius

ex sententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod spectat ad effectionem veri auri quam illa profitetur atque in primis pollicetur, vanam esse, noxiam, ac pernicioſam Reipublicæ. Primò, Quia aut nunquam, aut rariſſimè præſtat quod promittit, ex quo non ſemel factum eſt, vt multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint; vnde rectè quidã ait, Alchimiſtas non efficere aurum, ſed abſumere; non implere crumenas, ſed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falſum aurũ falſamq; monetã, atq. falſas gemmas pro veris paſſim diſtrahunt, atque diuendunt, ex quo Reſpublica hominumq; ſocietas magnum caperet detrimentum. Poſtremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandùm & roborandum cor: aurum autem chimicum cùm vel non ſit verum aurum, vel certè imperfectius ſit auro naturali, vel non vtiq. habebit eiuſmodi proprietates, aut certè non ita vitales & ſalutares humano corpori, quare non ſine diſcrimine ſalutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis viſa ſunt de chimica facultate efficiendi verum aurum, probabiliter poſſe diſputari.

Non eſſe permittẽd. in Republica vſum Alchimiæ.

CAPVT XII.

DE ORIGINE MAGIÆ ET ijs qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præſertim eius q̃ diximus non eſſe naturalem, variè tradũt ſcriptores. Philo libro De ſpecialibus legibus cenſet

censet ex vera, & naturali Magia adulterata, & corrupta, natã esse fallacem, & quæ uulgo propriè dicitur Magia, ita scribens: Ex hac adulterata, & deprauata, descédunt quas proprio maximè vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumq; studia, mulierum, mancipiorumq; nequissimorũ expiationes, & lustrationes profitétium, mutationesq; amoris in odiũ, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdam passiones amatorias, & incantamenta idonea; atque his dolis circumueniunt homines, & ingétium malorum atque ruinarum sunt causæ, non priuatis modò hominibus aut familijs, sed ciuitatibus, regnis, & prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes, meritò lege Mosaica, grauissimis propositis pœnis prohibentur. Hæc Philo. *Philo de origine Magiæ.*

Vetus tamen opinio est plurimorum scriptorũ probata consensu, principem huius Magiæ doctorem, & quasi parentem fuisse Zoroastrẽ, vel Persam, ut Plinius, & Diogenes Laertius uocãt; vel Bactrianum, ut Diodorus Siculus, & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit: Sine dubio in Oriente orta est Magia, in Perside à Zoroastre, ut inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc, sex millibus annorũ ante Platonis mortem fuisse prodidit; sic & Aristoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies centum millia uersuum à Zoroastre condita, indicibus quoq; voluminum eius positis explanauit, præceptorem, à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira alijs locis scri- *Zoroastres Magiæ parẽs.*

Nin. lib. 7. bit Plinius: Vnum enim eum, (inquit) mortaliũ eodem quo natus est die risisse, cerebrumque ita ei palpitasse, ut impositam repelleret manũ, futuræ præsagia scientiæ, viginti annis in deserto Magiæ vacantem, caseo vixisse ita temperato, ut uetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroastrem: idemq; sentit B. Augustinus lib. 21. De ciuitate Dei, cap. 14. Solum inquit, Zoroastrem quando natus est, ferunt, risisse, nec ei boni aliquid monstruosus ille risus portendit: nam magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam felicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt; à Nino quippe Assyriorum rege, cum esset ipse rex Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam inuentum esse Persarum, apud quos Magi magnam fidem, & auctoritatem habuerunt. Auctor Historiæ Scholasticè enarrans historiam libri Geneseos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham, qui adhuc viuebat, & regnabat in Bactria, seu in Thracia, ut alij uolunt, & uocabatur Zoroaster inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & septem liberales artes in quatuordecim columnis scripsit: septem æneis, & septem lateritijs, contra duplex orbis excidium, quod timebatur, vnum per aquas, alterũ per ignem. Ninus verò libros eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroastris non conuenit inter scriptores; nam Eudoxus, & Aristoteles, ut ex Plinio retulimus, uolunt eum antiquiorem fuisse Platone sex millibus annorum,

Cham idem qui Zoroaster.

Hermip-

Hermippus autem vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus libro De disciplinis, facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorem; è contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorem eum fa cit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abraæ, vsque ad primã Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti, & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiæ Assyriorum & Medorum vsque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quintæ Olympiadis; Secundum hanc igitur laxissimam cõputationem, à Nino & Zoroastre vsq; ad primã Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellũ porrò Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciam, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinẽ illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam, vel annos illos nõ quales nostri sunt, sed quales Aegyptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse cẽsendos. Nec dissimile fuit eodẽ in loco Plinij quippe qui ait Moysem multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoro-

Laërtius initio Operis.

astre; cum subtilissima Chronologiæ ratione compertum sit, paulò amplius sexcentis annis Moyse priorem fuisse Zoroastrem.

Cassiani de origine Magia opinio Gen. 6.

APVD Cassianum Serenus Abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij Dei, vt scriptura narrat, permisti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum cœlestium & sublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, & donec diuisum à sacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Dœmonis deriuauit; curiosasq; ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuio non perierit, in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easq; artes, cùm in arcam in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre non auderet; diuersorũ metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & durissimis lapidib. qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quę diluuio peracto, eãdem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitiæ seminarium transmisit in posteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur

Ange-

Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

SED mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et sanè primum Magiæ vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiliter videri potest, Magiæ vsum vnà cum mundo cœpisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataq. hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vetitum pomum maximo sui suæq. totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiæ auctorem faciamus; cùm ipse, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia nō est veritas in eo. Cum loquitur mendaciū, ex propriis loquitur, quia mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Dœmones, confirmat, his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicūtur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur. Hæc & alia multa in

Prima origo Magicarum artiū à Dæmone.

Lactantius.

eandem ſententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ ſpecies omnesque fallacias ex Dœmone profectas eſſe oſtendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: Nequiſſimi, inquit, ſpiritus, ſub ſtatuis ac imaginibus conſecratis deliteſcunt hi afflatu ſuo vatum pectora inſpirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, ſortes regunt, oracula efficiunt, falſa veris ſemper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, ſomnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra diſtorquent, valetudinem frangunt, morbos laceſſunt, vt ad cultum ſui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum ſaginati, remiſſis quæ conſtrinxerant, curaſſe videantur. Hæc eſt de illis medela, cum illorum ceſſat iniuria; nec aliud illis ſtudium eſt à Deo homines auocare, & ad ſuperſtitionem ſui, ab intellectu veræ religionis auertere: cum ſint ipſi pœnales, quærunt ſibi ad pœnam comites, quos ad crimen ſuum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per Deũ vnũ à nobis, ſtatim cedunt, & fatentur, & de obſeſſis corporibus exire coguntur. Videas illos noſtra voce & operatione, quaſi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniãt, aut quando diſcedant, ipſis etiam qui ſe colant audientibus confiteri, & vel exiliunt ſtatim, vel euaneſcunt gradatim, put fides patiẽtis adiuuat, aut gratia curantis adſpirat. Hinc vulgus in odiũ noſtri nominis cogunt, vt nos odiſſe incipiãt homines antequam noſſe, ne cognitos aut imitari poſſint, aut damnare nõ poſſint. Hęc Cyprianus.

Præclara Cypriani ſententia.

SED

SED ne christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiã testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Aegyptijs antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Dœmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonem & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorũ mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verùm nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dœmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis Dœmonibns discere potuissent? Neque putes id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum fęlicem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligẽtur, Dij hominibus significarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omninò nihil est, quod ab ipsis dijs homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpinæ responsis demon-

Porphyrius.

ſtrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & ſtudium & vſum fuiſſe antiquiſſimum? Certè nos ſupra à Mundi vſque primordijs, Magiæ originem repetiuimus, & liber Exodi ſatis clare oſtendit, iam tẽpore Moyſis, hoc eſt, plus quam trecentis annis ante bellũ Troianum, Magiam claram & celebrem fuiſſe, Magosque magna apud eam gentem, & ſapientiæ & diuinæ cuiuſdam virtutis auctoritate & exiſtimatione floruiſſe, vtpote qui ſe Moyſi opponere auſi fuerint, ſimiliter illi mira quædam
Exod. 7. operantes. Nec Deus per Moyſem tam graues pœnas aduerſus Magos conſtituiſſet, nec tam ſeuerè eorum conſuetudinem & congreſſum Iudæis interdixiſſet, niſi iam tunc eorum ars, ſicut hominibus exitioſa erat, ſic nota & celebris fuiſſet. Porrò circa belli Troiani tempora claram fuiſſe Magiæ famam, non obſcurè indicat Homerus, præſertim in Vlyſſis erroribus, adeò vt totum opus non aliunde conſtet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtique & inferorum, euocatione hoc ſolùm agi. Deinde apud Theſſalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Oſthanes Xerxem Regem Perſarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut ſemina artis portentoſæ ſparſit, obiter infecto quocunque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo ſentẽtiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clariſſimum in ea arte Pythagoræ nomen

fuit,

fuit Is autem quem dixi Pythagoras, & post eũ Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigare, exilijs verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum suisq; editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentesimũ, eam illustrauit. Multis post hos sęculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Aethiopum, Tespesion Magiæ existimatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, propter hanc artem multum claruisse, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum æmulus, non apud Samaritas modo, sed apud Romanorum quoque principes, ad magicas eius pręstigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorum soboles prognata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionẽ & disciplinam christianã apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verùm omnes ante se postq; eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Tyaneus, eius perdiscendæ studio totum penè orbem peruagatus, & cum ijs congressus quicunque tunc in ea clari habebãtur. Is Magiæ scientia tantam nominis claritatem gloriamq; sibi comparauit, tantaqùe sui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius sapiẽtiã operaq; æstimantibus, & viuus & mortuus

Simõ Magus.

Actor. 1.

quasi

quasi Deus haberetur. Taceo hic Plotinum, Porphyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleiũ aliosq; Pythagoricæ ac Platonicæ sectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt studiosissimè, & pugnacissimè defenderunt, & tanquam inter omnes sapientię partes clarissimam, vtilissimamqùe, summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vanissima & fraudulentissima, tantum in toto terrarum orbe totq; sęculis valuit? Huic quęstioni respondens Plinius primo capite tricesimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuisse nemo miretur: quandoquidem sola, artium, tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in vnam se redegit. Natã primum è Medicina, nemo dubitat. ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremq; quàm medicinã: ita blandissimis desideratissimisq; promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggesserit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è cœlo verisimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigium adoleuit, vt hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Vnde tanta Magiæ auctoritas.

CEATERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq; gloria Christianæ religionis considerandum est, cùm primum Euangelicæ doctrinę lux mundo affulsit, omnium magicarum fraudum caliginem fuisse discussam atq; dissipatam. Simul enim fides Christi prædicata & rece-

Religio & disciplina Christi tenebras Magiæ & veterum maleficã-

& recepta mundo fuit, omnis magicarũ artiũ, oraculorum, vaticinationum cæterarũque diabolicarum fraudum vis concidit, defecit, euanuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Cõiectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conquisitor huius æui? Nonne infatuauit Deus sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, uti cernimus euenisse, multò antè Christus Dominus discipulos suos docuerat, nam apud Ioannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad meipsum:* Et apud Lucam capite 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens uicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum (inquit Eusebius libri primi De præparatione Euãgelica, c. 2.) recepta Christi fide mũdus profecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ, qui eũ secuti sunt, matres suas nefandis nuptijs cognoscunt, non humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsi liberos ingulant: nõ Massagetæ ac Derbices propinquos atq; affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes epulantur: nõ Tybareni senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci auiũ gñi, nõ Caspij canibus proijcere solent: quæ qdẽ antea religiosissimè faciebãt: nũc verò

rũartiũ à mũdo dõ scussit.

E sa. 29. 1. Cor. 1. Ibidem.

euange-

euangelica virtute vndiq; hæc tetra, fęda & immania flagitia exploſa ſunt. Quis iam doctrinã Chriſtianam amplexus, Deos putat aut inania, & ſurda ſimulachra, aut maleficos Dœmones in eis habitantes, aut partes mundi, quæ conſpiciũtur, aut mortuorum vmbras, aut etiam animalium vel abiectiſſima, & nocentiſſima? quibus tamen rebus uniuerſæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusq; tribuebant. Non ſatis exiſtimari poteſt, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui ſuſtulere monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſſimum erat, mandi etiam ſaluberrimum. Quis ergo ſatis æſtimet, quantum debeant Chriſto, cum aliæ gentes, tùm in primis, & gens, & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis eſt malis liberata, ſummisque beneficijs affecta? Roma enim (vt ait B. Leo ſermone primo De natiuitate Apoſtolorũ Petri, & Pauli) Deum ſuum ignorans, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus: & magnam ſibi uidebatur aſſumpſiſſe religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem, in qua diligentiſſima ſuperſtitione habebatur collectum, quicquid vſquã fuerat vanis erroribus inſtitutum, vnde quantò eſt per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit per Chriſtum mirabilius abſoluta.

CAPVT

CAPVT XIV.

AN MAGIAE STVDIVM ET vsus sit licitus.

DVPLICEM supra Magiã fecimus, vnã naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cùm sit doctrinæ Physicæ, Medicæ, ac Mathematicè pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio & cognitione dignissima. Fortassè autem eius studium & tractatio publica meritò prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitiumq. aliorũ abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur, attamẽ alia est ratio Medicinę, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalib, & abusus manifestior est, quã vt omninò celari queat; ideoq; punitu ac emendatu facilior. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quò est occultior in operãdo, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

De studio Magiæ.

MAGIA verò nõ naturalis, præsertim quę commercio & fœdere inito cum Dœmone nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc est, vel noscẽdi tantùm causa, vel etiam vtendi & exercendi. Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: omnis

nis enim cognitio veri bonum quoddã & perfectio eſt intellectus; ſi enim cognitio malorum bona non eſſet, Deus eam non haberet; atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum ſcientiam perfectiſſimam habet, ſi per ſe mala eſſet cognitio huius Magię, ergo nulli prſus eam diſcere aut noſſe liceret. Quomodo igitur Eccleſiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasq; ſuperſtitiones detegere & confutare poſſent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel eſſe meras impoſturas vel opera Dœmonum, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonſtrare; nullum opus Magorum verè poſſe dici miraculum? quomodo docere, Chriſti miracula multum differre ac præſtare Magorũ miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec Chriſtum eiuſq; ſeruos miracula magicis artibus edidiſſe? Atq; hoc animo & conſilio nõ nullis magiæ ſtudere conceſſum eſt. Nos chriſtiani (inquit Tertullianus libro de Anima.) fallacem magiam non ſocia conſcientia, ſed inimica ſciẽtia nouimus, nec inuitatoria operatione, ſed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem mentis humanæ, totius erroris artificem, ſalutis pariter, animæq; vaſtatricem. Itaq mihi quidem videtur recte dixiſſe Ioan. Picus Mirandulanus: Quò quis eſt magiæ peritior, eò clarius eum cernere quantum inter magorum & Chriſti atque ſanctorum miracula interſit. Sed ſtudium eius poteſt tripliciter non eſſe bonum; vel ſi quis illud præferat ſtudijs vtilioribus, & tantum propter inanẽ quan-

dam

dam curiositatem illud capessat; uel si ad malè agendum id referre velit; vel si propter imbecillitatem mentis periculum sit, ne huius magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Meritò igitur id studij publicè christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesiæ conceditur.

VSVS autem huius Magiæ in totum damnatus est & vetitus, non solũ lege diuina & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec christianorum tantum, sed etiam Gentilium. Non est autem usus Magiæ licitus: aut enim ibi est peccatum infidelitatis, si quis Dœmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut est peccatum idololatriæ, si oblationibus & sacrificijs cultum dœmonibus adhibeat: aut saltem est peccatũ inobedientiæ; quia tam Magus quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionem diuinam & ecclesiasticam. Causa autẽ huius prohibitionis triplex est. Primò, quia is peccat in seipsum, conijciẽs se in maganum descrimen, scilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit ecclesiæ, cum Dœmone habens commercium & familiaritatem, qui est omninò præcisus ab ecclesia eiq. aduersarius. Postremò grauissimè Deum offendit, dum confugit ad Diaboli opem & auxilium; quasi nõ sit omnipotens & homini abundè prouidens & consulens Deus Christianorum. Quàm grauibus autem, & minacibus uerbis Deus & vsum & studiũ huius Magiæ prohibeat, ex uarijs scripturæ locis liquidò cernitur. In cap. 19. Leuitici sic habes: *Nõ augurabimini, nec obseruabitis somnia.*

De vsu Magiæ.

Magiæ vetita diuinis legibus.

ſomnia. Nõ declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos. Et cap. ſequenti 20. *Aĩa quę declinauerit ad Magos & ariolos, ponã faciẽ meã cõtra eam, & interficiã illã de medio populi ſui.* Et cap. 18. Deutero. *Nõ inueniatur in te qui ſciſcitetur ariolos, et obſeruet ſomnia et auguria: nec ſit maleficus, nec incantator, neq; qui Pythones cõſulat, aut quærat à mortuis veritatẽ. Oĩa .n. hæc abominatur Dñs; & pp iſtiuſmodi ſcelera delebit has gentes in introitu tuo.* Et 4. lib. Reg. c. 1. Ochozię regi Iſrael qui miſerat nunciũ ad conſulendũ Beelzebub Deũ Accaron de ægritudine ſua: Elias hæc renunciari iuſſit: *Nũquid non eſt Deus in Iſrael, vt eatis ad conſulendũ Beelzebub Deũ Accaron? Quamobrẽ hæc dicit Dominus; De lectulo ſuper quẽ aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.* Et lib. 2. Paralipom. cap. 33. inter alia ſcelera regis Manaſſis, hæc connumerantur: *Obſeruabat ſomnia, ſciſcitabatur auguria, maleficis artib. inſeruiebat, habebat ſecũ magos & incantatores; multaq; mala operatus eſt corã Dño, vt irritaret eũ.* Cuius ſeueriſſimi præcepti hãc rõnẽ reddit Philo in lib. De ſpecialib. legibus: Non finit noſter legislator procraſtinari veneficorũ ſupplicia, ſed abſq; mora vult exigi: qđ dilatio, noxijs opportunitatẽ peccandi præbeat, cæteris metũ afferat, exiſtimantib. q cquid illorũ vitæ accedit ſuæ ſecuritati decedere, Idcircò ſicut viperas,

Egregia Philonis ſententia

ſcor-

scorpios, aliasq; venenosas bestiolas, priusquã mordeant aut saucient, aut etiam se commoueant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priusquam noceant, eodem modo eiusmodi homines plectendi sunt, qui magicis suis artificijs & maleficis artibus incautos homines non solũ errore implicãt sed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quàm essent autem hæ artes magicæ, & Apostolis, & nascentis Ecclesiæ Christianis abominabiles, & exosæ, uel vnus locus, qui est in 19. capite libri De Actis Apostolorum, apertissimè declarat, ubi sic legimus: *Multi ex his, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & cõbusserunt coram oĩbus.* Vt autẽ, & multitudinẽ, & pretiũ librorũ intelligeremus, subditur eos quinquaginta denariorũ millibus fuisse æstimatos, illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostomus, Augustinus, Beda, Oecumenius alijq;, de rebus magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat ut de magis Pharaonis, qui se opposuerunt Moysi, nonnulla disputemus.

DE MAGIS PHARAONIS, Exodi 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonẽ aduersus Moysen iussisse accersiri sapientes, & maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas, & arcana quædã similia fecerũt, tribus prioribus pdigijs à Mose factis: sapiẽtes uocat, uel Astrologos, uel Philosophos, præsertim Magiæ na- *Exodi 7.*

turalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam supra nominauimus, nõ naturalem, tenebant, & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atq; ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dœmonum auxilio cũ multis item fraudibus, mendacijs, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Iosephus lib. 2. Antiquitatum, illi Magi fuisse sacerdotes: apud Aegyptios enim tales erant existimatione omnis sapientiæ sacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Aethiopes Gymnosophistę, apud Græcos Philosophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Aegyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædã verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurrationes: uel modus quo operabantur, erat secretus, & occultus, ideò vocantur arcana. Dicuntur autem Aegyptiaca, non quod primum in Aegypto inuenta fuerint, sed quia verbis, & ritibus Aegyptiacis constabant, uel quia nõ idem est genus, & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes uocant Sophistas, & Pharmacos, id est venesicos, & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit κρυφιαστάς, id est, occultorum cognitores, & patratores.

CAPVT

CAPVT XV.

QVI FVERVNT ILLI MAGI qui restiterunt Moysi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolę ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mambre restitisse Moysi. Chrisostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorũ nomina cõperta habuisse ex antiqua certaq; Hæbreorum traditione, uel ex Spiritus sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribebatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro uolunt Paulũ transcripsisse illorum magorum nomina. Quod probare uidetur Origenes Tractatu 35. in Matthæum, ubi exponẽs verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur, Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illã Pauli reijcere ausi sunt, tanquam apocryphis utentem testimonijs: cum tamen, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reijcere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex menandro Poëta. Hactenus ex Origene. à quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius, eundem illius epistolæ locum explanãs, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erãt magi vel venefici Aegyptiorum, qui arte Magiæ suæ, uirtuti Dei quæ per Moysen operabat æmulatione cõmẽtitia resistere posse putabãt.

Sed cum Moysi uirtus operibos creſceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti
Exod. 8. ſunt Deum in Moyſe operari. Gelaſius Papa Diſtinct. 15. ſancta Romana Eccleſia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerās reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuiſſe Iudæos: ſed in eo præterea fallitur, quòd illos multis annorum millibus fuiſſe dicit poſt Zoroaſtrem; cum Iuſtini libro primo conſtet Zoroaſtrem fuiſſe tempore Nini primi Aſſyriorum regis, quo regnante natus eſt Abraā, à cuius ortu vſque ad tempus illorū prodigiorum, non niſi quingenti-quinque anni fluxerunt, quin ab ipſo diluuio non amplius ſeptingentis nonagintaſeptem prę terierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono, ita ſcribit: Iannes & Mābres, Aegyptij erant, magicis artibus adeò præpotentes, vt Muſęo Iudęorum duci viro Deo cō iunctiſsimo, ſoli reſiſtere poſſe à cunctis Aegyptijs iudicati ſint: multas enim calamitates quas Muſæus Aegypto intulit, ſoluere viſi ſunt. Hæc refert Euſebius lib. 9. De præparatione Euangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuiſſe, & Ambroſius loco ſupradicto affirmat, & ex narratione B. Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus; non alienū fuerit hoc loco quæ narrat Palladius, vitam Macharij ſcribens de mirabili horum Magorum ſepulchro ab ipſo Machario viſa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adſcribere. Dicebat Macharius Iānē, &

Memorabilis hiſtoria.

Mam-

Mambrem fuiſse fratres, propter magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Aegyptios tunc temporis habentes auctoritatẽ atque poteſtatem: qui dũ viui eſsent, intra quandam Aegypti ſolitudinem, in hortis quibuſdam ſepulchrum ſibi conſtruxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plãtauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, ſperantes fore vt poſt ſuum obitum in illo paradiſo delicijs fruerentur. Hic autem locus, vt communi illius regionis fama ferebatur, à Dœmonibus tenebatur atque cuſtodiebatur. Inceſſit Macharium cupido viſendi locum profectusque; cum iam propè acceſſiſset, obuiam illi occurrerunt ad ſeptuaginta Dœmones varijs formis, alij clamantes, alij exiliẽtes, alij magno cum fremitu in eũ ſtridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantium, quibus euaneſcentibus, ingredienti iam in paradiſum, occurrit Diabolus cum diſtricta romphæa ei minitans: quem facto crucis ſigno repellens, ingreſſus eſt locum; omniaque contemplatus, reperit cadum æneum catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore conſumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta ſole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de ſepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QVAE MAGI ILLI fecerunt, fuerint vera, an tantum simulata.

MAGNA quæstio est, varijs scriptorum sententijs in vtramque partem agitata, an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Aegyptiacis incantationibus atque arcanis cõuersas, fuerint veri & naturales serpentes, non minus quã is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint simulachra quædam tãtum & imagines serpentum qui à Dœmonibus, serpẽtum modo mouebantur. Quod autem de serpentibus Magorum diximus; de aqua mutata in sanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8.

MVLTI & graues scriptores existimarunt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæstionibus suis in Exodũ, quæst. 18. idemque apertius & copiosius B. Augustinus libro 3. de Trinitate, c. 7. & 8. & in lib. octogintatrium quæstionum, quęst. 79. quem in hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. Sanctus Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commentarijs super 24. c. Euangelij secundum Matthæum, & prima parte, quæst. 14. art. 4. in eandẽ inclinat sententiam Beatus Bonauentura 2. Sententiarum, distinct. 7. quæst. 2. Caietanus adeo clarum id esse inquit in scriptura, vt in dubium minimè verti possit, hoc etiam sentiunt Lyranus, Tostatus, & Paulus Burgensis, & confirmari

Prima opinio, fuisse veros serpentes.

potest

poteſt argumẽtis B. Thomæ deſumptis ex prima parte, loco ſupra citato.

VERVM ex aduerſo multo plures & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præſtantes, prodigia illa Magorum non fuiſſe veros & naturales effectus, ſed tantum ſimulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico ſpectantium oculis imponẽtes, & ſenſerũt, & ſcriptis ſuis prodiderunt. Nam Ioſephus lib. 2. Antiquitatum ait illos ſerpentes Magorum, ſpecie verorum ſerpentum reptaſſe, ſed fuiſſe præſtigias, veritatis ſpecie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primo De vita Moyſis hoc factũ Magorum enarrans. Iuſtinus martyr in libro Reſponſionum ad quæſtiones Orthodoxorum, in reſponſione ad quęſtionem 26. Quæ, inquit, à Moyſe facta ſunt miracula, quia diuina virtute ſunt edita, facta ſunt mutatione rei propoſitæ, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dœmonis ſunt facta, ſpectantium oculis præſtigias offundebant, vt qui ſerpẽs nõ eſſet, eum viderent quaſi ſerpentem, & non ſanguinem quaſi ſanguinem, & non ranas quaſi ranas. Tertullianus in libro De anima: Poſſunt, inquit, & ſolent Dœmones phantaſmata præſtare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni & Aegyptijs magicarum virgarum dracones: ſed Moyſis veritas, mendacium eorum deuorauit. Gregorius Niſſenus: Qui ex virga Moyſis, inquit, factus eſt ſerpẽs, verè animatus, Magorum virgas reuera ligna, viſus autẽ deceptione

Altera opinio nõ fuiſſe veros ſerpentes.

serpentes, facilè deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos serpentes Magorum fuisse meras præstigias, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes, hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus, & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moysem operabatur, commentitia æmulatione resistere conati sunt. Eundem Pauli locum explanans Beatus Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præstigijs Moysi, sic nonnulli argumentorum fallacijs, christianæ veritati ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.

Auctoris sententia fuisse veros illos Magorũ serpentes.

NEVTRA hęc opinio euidenter ex sacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari potest: videtur tamen aliquanto probabilior B. Augustini sententia. Scriptura enim Exodi 7. ijdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron versam esse in serpentes, & item virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus serpens pariter etiam serpentes Magorum veri fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, serpentem ex virga Aaron factum, deuorasse serpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpentes. Deinde sequenti capite octauo traditur Magos defecisse in tertio signo, nec potuisse producere ciniphes: ex quo satis intelligitur, verè & non in speciem tantum eos duo priora signa

 fecisse.

feciſſe. Moyſes item detexiſſet fallaciam, ſi non fuiſſent veri ſerpentes. Quid quod ſcriptura vocat ſimpliciter ſerpentes, & ex nulla circumſtãtia narrationis colligi poteſt eos non fuiſſe veros ſerpentes: nec repugnat fuiſſe veros, ergo probabile valde eſt veros & naturales ſerpentes fuiſſe.

CAPVT XVII.

QVOMODO MAGI EFFECERINT illos ſerpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare poſſumus Magos feciſſe ſerpentes, ſanguinem, & ranas; duobus vel tribus in ſpeciẽ tantũ & ſimulatè, duobus alijs, vere. Primo enim ſpecies & phantaſmata virgarum & ſerpentũ, aquæ & ſanguinis & ranarũ quæ erãt in phantaſia & imaginatricè facultate, Dæmones cõmouendo & turbando ſpiritus in quibus erant illæ ſpecies, potuerunt facere vt illę ſpecies refluerent ad ſenſum cõmunem vel etiam ad ſenſum viſus; verbi gratia, primò ſpecies virgæ mox ea ſublata, ſpecies ſerpentis: ita vt uideretur virga conuerſa in ſerpentem. Vide hæc tracta apud S. Thomam prima parte, quæſt. 114. & 111. artic. 3. & 4. idemq; in alijs fieri cernitur. Namq; in ſomno motu vaporũ aſcendentium in cerebrum, atque deſcendentium, refluentibus ſpeciebus rerum ſenſibiliũ ad primum ſenſitiuum, dormientes videntur ſibi & uidere & audire, & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dæmon virtute aliqua naturali occulta, ſpectantium viſum ita infice-

ret

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subitò conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producēdos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dœmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clàm auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dœmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

QVI negant illos serpentes magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modū Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes: non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu inuentium, sed extra quoque erant serpentes: nō enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpente factum ab Aaron deuorasse serpentes Magorum: quomodo autem deuorasset illos, nisi fuissent ueri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura,

Caieta-

Caietanus,& Burgenſis ſequuntur tertium modum;qui tamen ſicut nec Lyrano, nec Toſtato, nec mihi ſit probabilis. Certum enim eſt, nec Dœmones potuiſſe immediatè producere ſerpentes,ſed tantùm adhibendo cauſas naturales eorum productrices. Certum etiam eſt, nullum agens naturale naturaliter operando poſſe ſubito producere formam ex materia non ante diſpoſita,& præparata. Certum etiam eſt, diuerſas formas exigere diuerſas materię prępariones,& quò formæ ſunt nobiliores,eo plures,& operoſiores præparationes depoſcũt: maior n. præparatio ſit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati uel plantæ. His poſitis,quæ ſecundum veram Philoſophiam negari non poſſunt,quæramus an Dęmones produxerint illos ſerpentes immediatè ex uirgis:at materia virgæ eſt admodum remota,& aliena recipiendæ formæ ſerpentis. Si dicant non immediatè ex uirga productos eſſe ſerpentes,ſed varijs tranſmutationibus præmiſſis: at tot,& tam variæ tranſmutationes ſubitò fieri non potuerunt,ſtatim enim atque Magi proiecerunt virgas,apparuerũt ſerpentes. Quid qđ, cum naturaliter producitur ſerpens,non ſtatim producitur magnus,ſed primo paruus, deinde paulatim acquirit iuſtam magnitudinem: at illi ſerpentes ſtatim producti ſunt magni,nimirum æquales uirgis Magorum,non enim uiſum fuiſſet virgas mutatas eſſe in ſerpentes,niſi ſerpentes fuiſſent æquales virgis.

CAIETANVS vt uim harum rõnum ab ipſo

Caietanus refellitur.

ipso, vt arbitror, præuisam effugere, duo reperit effugia: altera est, eo tempore quod effluxit, dum Pharao uocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dœmones vltimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atq; ita cum proiectæ fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum est, licet agens naturale per se non possit ex virga, & subitò producere serpentem, tamen vt est instrumentum Dæmonis, illud posse, sicut motus, & lumẽ cœli multa producunt quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ, & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpentes seu vt alij uertunt, dracones, potuerint aliter generari quàm ex semine. Secũdũ effugium nihil ualet: nam licet agẽs naturale vt est instrumentum uel hominis, vel Angeli, possit uel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet, & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim, & nobilior forma, præsupponit necessario priores, & sicut inter formas, ita inter earum dispositiones est ordo naturaliter immutabilis, ut non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguis naturaliter non potest produci nisi in animali, & per calorem animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

RE-

RESTA igitur quartus modus ſupra expoſitus, qui & Lyrano & Toſtato mihiq; fit veriſimilior: nam ſecũdum eum modum defendimus fuiſſe veros ſerpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, ſecundum & quintũ modum: nec tamen dicimus eos producTos fuiſſe ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tãtum ſcrupulus hæret, quomodo ſi nõ fuerũt ſerpentes producti ex virgis, dicantur virgæ conuerſæ in ſerpentes? ſed reſpondendum eſt, ſcripturam id dixiſſe, non quod ita fuerit ſecundũ veritatem, ſed quia ita videbatur & æſtimabatur ſpectantium iudicio. Nam & hoc quoq; dicere oportet eos qui negant illos fuiſſe veros ſerpentes, & Caietanum qui vult illas virgas habuiſſe vltimam diſpoſitionem pro forma ſerpẽtis: ſic enim non poterant eſſe veræ virgæ, vt oſtendimus, ſed ſecundum ſpeciem tãtum, quare ſecundũ eũ, nec magi proiecerunt veras virgas, nec veræ virgæ ſunt cõuerſæ in ſerpentes.

Auctoris ſnĩa, qũo facta ſit à Magis illa virgarum in ſerpentes mutatio.

SED dicet aliqs, cur ꝑmiſit Deus vt magi q. cõtradicebãt Moyſi prodigia facerẽt, cũ ea res & diuinã virtutẽ q̃ ꝑ Moyſem operabatur, obſcurare videretur, & Pharaonis animũ magis in perfidia & inobediẽtia obfirmatũ & deſtinatũ redderet? Ad hoc Chryſoſt. homil. 46. in Acta Apoſtolorũ, ita reſpondet: Permiſit Deus magis aliq̃d aduerſus Moyſem, ne magus putaret eſſe Moyſes: permiſit illos docere omnes quãtũ magia imponat ſenſibus: vltra aũt nõ deceperunt, ſed ipſi ſe victos confeſſi ſunt: & non poteſt, inquit, ſine certamine clara eſſe victoria, & quò po-

Cur Deus ſit paſſus illa prodigia fieri à magis.

ten-

tentior est hostis, eò illustrioré reddit eius gloriam à quo se victũ esse ipse confitetur sicut Magi victos se à Moyse cõfessi clariorié eius gloriã effecerunt. Theod. in Quæst. suis in Exod. q. 18. Ne q̃s, inquit, suspicaretur Moysem arte magica mira illa feciſſe; p̃misit Deus Magos similia aliqua facere, vt quantũ inter diuinã virtutem & magicas operationes interesset, tum euidentia rerũ, tum ét Magorũ confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgã in serpentem, Exodi 7. mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron præualens, Magorũ serpẽtes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed nõ rursus possunt sanguinem mutare in aquã, sicut fecit Moyses: p̃ducũt ranas, sed eas auferre sicut Moyses nõ possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere nõ potuerũt. Deniq. nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerũ dolorẽ quo veheméter afflictabantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrẽ Moysem lõgè superiorẽ q̃ ipsi essent, & diuinã uirtutẽ quæ operabatur, artib. suis magicis præstãtiorem confessi, dixerunt: *Digitus Dei est hic.* Exodi 8.

Verùm nos quia hunc de Magia librum, ut perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuq; probabiliorũ sententiarum, firmiorumq; rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendiq; illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quæ ad propositi a nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hic ei finem imponamus.

BENE.

BENEDICTI PERERII,

LIBER SECVNDVS,

qui est

DE OBSERVATIONE Somniorum.

NON vnum est genus nec vna somniorũ ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt æque oĩa vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia deridet sacræ literæ: alia etiã damnant: quædam verò cõmendant ac venerantur. Sunt n. pleràq; inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt idem alia Dęmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porrò somniorũ tractatio, pulcherrimam per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ cõplures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandę hominum vitæ vtilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum insciciam (sed verius dixerim stoliditatem & vecordiã) qui nimis curiosè &

anxiè ac superstitiosè obseruãt somnia, perma gno est adiumento. His ego rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nõnul las quęstiones scitu maximè dignas atque vtiles hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVAESTIONVM libri Secundi qui est de Somnijs.

PRIMA.

QVaestio; An somnijs habenda sit fides.
II. De causis verorum somniorum.
III. Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.
IIII. Cur Deus in somno arcana homines doceat
V. Cur à Deo somnia dentur indoctis hominib sapius quàm sapientibus.
VI. Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura & perplexa.
VII. An licitum sit homini christiano obseruare somnia.
VIII. Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.
IX. An in somno vsus rationis & voluntatis liber esse queat.
X. De somnio Salomonis, in quo donum sapientia à Deo promissum ei & tributum est.

QVAESTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS habenda sit fides.

IN diuersa, vulgi ac sapientũ super hac re distrahuntur sententiæ: quamquam vno verbo ea quæstio posset expediri facta somniorum distinctione: nõnullis enim somnijs sine dubitatione fides habenda est: pleriſque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est vecordia, & videtur extremæ utrũque uel stoliditatis, uel contumaciæ. Sed profecto, & scitum, & uerum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, ut non ab aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse potest magis ἄλογον & ἀδύνατον, quàm omnia somnia uera, & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, unus sanè ex illo priscorũ philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, ueritatem, & falsitatem nõ ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominum constare: hominem esse mensuram omnium, & tale unumquodque esse, quale uidetur homini, siue sobrio, siue uinolento, siue sano, siue insano, siue uigilanti, siue dormiẽti. Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici Philosophi. quia nulla reijciunt somnia, in omnibus esse rati uim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia inania, & falsa, q̃ sint admodũ tenuiter exp̃ssa,

Cic. in 2. de Diuinatione.

Omnia somnia esse vera, Prothagoræ, & Stoicorũ opinio.

ob idq; obſcura, & ad intelligendum difficilia: & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur poſſe applicari, propterea nihil certum ex eorum obſeruatione nobis conſtare: præſertim verò, quòd ad eorum ſomniorum vim diſpiciendam, par hominum ſolertia, & ſagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerſo, his contraria ſentientes Xenophanes Colophonius, vel ipſa vetuſtate memorabilis Philoſophus (naſcentis enim in Græcia philoſophiæ propemodum æqualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicureæ diſciplinæ ſectatores, omnium ſomniorum fidem & auctoritatem ſuſtulerunt. Non eſſe autem vllis credendum ſomnijs, ſic illi argumentabantur. Vna vis eſt, eademq; natnra omnium ſomniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio eſſe debet. Sed pleriſq; ſomnijs nõ eſſe credendum, confeſſio eſt omnium: nihil ergo cauſæ eſt, cur pleriſq; reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adijce, quòd ſi quædam ſomnia vera, & certa ſunt, aliquas eſſe certas ipſorũ effectrices cauſas neceſſe eſt. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidẽ amica eſt ordinis, & conſtantiæ; in ſomnijs nullus ordo ineſt, ſed plena temeritatis inconſtantia. Dei autem maieſtate alienum, & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurſare grabatos, & ſtertentibus inijcere ſomnia, quæ illi expergiſcentes, uel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, uel ſi curanda ſibi putent, ſtulta impleti ſuperſtitione, dies noctesq; animi pendeãt, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut

Xenophanis, & Epicureorũ opinio omnia ſomnia eſſe vana.

fallaci

fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & rationi conuenientiùs, & Dei præstantia dignius, atque utilitati hominis consultùs fuisset, uisa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus uiris, nõ dormientibus, sed uigilantibus, nempe magis ad intelligendũ idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, apertè, & explicatè significare Deum, quod ab homine uellet intelligi.

HAEC isti de somniis balbutiunt, in totum ea uel approbantes, uel damnantes; uidelicet per extrema, ueritati deuia, inerrantes. Sed uera sententia, quasi media insistens uia uaria facit somniorum genera; quorum plurima tanquam inania, & ab omni ratione uacua; nec ulla fide digna planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce olis clarius sit, superuacaneum est argumenta ri. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur quotq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione ulla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, deseruientes, in quibus insident atq; inhærent, rerum in vigilia perceptarũ reliquiæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquã spiritus, in somno vaporib. cibi potusq. caput subeuntibus agitati, & huc illac iactati, uaria

Vera sententia de somnijs.

Pleraque somnia esse vana.

Causa sõniorum.

reddunt visa & somnia, sed propter inordinatã eorum spiritum iactationem, valdè incomposita, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, uel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has imagines, qui certam vllius rei significationem facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur insciticæ, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, æque profectò ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eo magis, quod plerũque magis ipsa sunt inordinata, cõfusa, & monstrosa, Facetè quidam, sed verè tamen dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quę somniant, fore omnino necessarium, ut alligarentur omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisq; incredibilia, quàm vlli faciant insani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui somnij, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se præbent, qui omnium irrisione ludantur. Itaq; in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est: *Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & innumeri sermones.* In lib. itẽ Eccleſiast. capite

Testimonia diuina sceiptura de vanitate sõniorum.

capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit vmbrã, & persequitur vẽtum, sic & qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique, cum scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

CAETERVM, vt plurimis somnijs abesse veritatem, fidemque, non est negandum, ita quædam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nã si nullis insomnijs, quidquam veri & certi esset, inscienter profectò, ac superstitiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter ægris contingunt, ad eorum morbos dijudicandos curandosque tã subtiliter & curiosè obseruarẽt. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causa, vires, ac significationes tãto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historiæ, clarissimis testatæ consignatæque monumentis, refertæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, non vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum pleniſſima, repetat memoria lector somnia Abraæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, Regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia Beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in

Multa somnia esse vera.

Matt. 1. & 27.

Act. 16. li b. de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus poëtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, cum duas finxit portas, vnam corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius lib. 6. Aeneidos, eandem sentẽtiam expressit his versibus:

Homeri cõmẽtum ad significandam verorum atque falsorũ somniorũ distinctionem.

Odyss. 7.

Sũt geminæ somni portæ, quartũ altera fertur
Cornea, qua ueris facilis dat exitus umbris,
Altera candenti perfecta nitens elephãto,
Sed falsa ad cœlũ mittunt insomnia manes.

Cur autem poëta, veris somnijs corneã portam, falsis eburneam assignauerit, causam exponit Macrobius in eo commentario, quo somniũ Scipionis explanauit.

Mac. lib. 1. c. 3.

QVÆSTIO II.

DE CAVSIS VERORVM Somniorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia vera: reiectis igitur falsis, vera contemplemur: Verum, quia quæ sint vera somnia, & quo insigni atque nota internoscantur à falsis, planè intelligi non potest, nisi verorum somniorum causas omnes rimemur, & aperiamus, propterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditũ & proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippocrates in libro de Insomnijs, duo statuit somniorum verorum genera, alterum nominat di-

Varia de somniorũ causis, auctorum sẽtentia.

Hippocrates.

uinum

uinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesque vel ad lętitiam & tristitiam, vel ad fœlicitatem & miseriã, siue priuatã, siue publicam, euentus portendere, horum autem somniorum interpretationem, ex vatibus, rerumq. diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarũ condidit ad cuius pedes dormiẽtis, sol visus est, terque ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturũ. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latẽtibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam, vel cõtra inopiam atque inanitatem, vel aliquẽ eorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè & immoderatè agitatum. Horum verò somniorũ obseruationem & coniectationem spectare ad medicum, eamque ad dirigendas ordinandasq. curationes permagni referre arbitratur. Plato in conuiuio, somnia vera & prẹnuntia futurorum, à dœmonibus proficisci existimat: dœmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales. quippe cum sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deũ nãque censet Plato non immiscere se rebus humanis, nec proximè cũ homini-

Somnium Cyri.

Plato.

Dœmonũ natura & munus secundum Platonẽ.

bus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed comercia & colloquia inter Deum, homines q́ue, siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dœmones agitari & confici. Nimirũ, dœmonum munus & officium esse inquit, preces & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisq́ue diuinandi ratio, & prodigiorũ effectio, ad homines peruenit. Itaque dœmones esse Dei nuncios, interpretes, & administros: hominum verò esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & vt ficti tio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atq. hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagorę fuit sententia: de qua, & contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei. cap. 20. & 21. & in lib. 9. acutè docteq́. disputat Augustinus. Aristoteles in libello quem inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominibus à Deo somnia. Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, a somno excitati ad benè agẽdum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam Deum, qui cum sit rerum omnium scientissimus & prouidentissimus, hominiq́ue beneuolus ac beneficus, quo sit homo cautior, dat ei somnia,

Aristoteles.

Stoicẽ.

quæ

quę sint ipsi futurorum incidia, & eorum, quæ agenda ipsi cauendaq sunt, documenta. Alterã causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuq; colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurrentia signa, tũ alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs pręmitti. Tertiam causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus enim hominis, exterioribus sensibus per quietem consopitis, & ab omni actione vacãtibus, ipseq; negotijs curisq; omnibus solutus ac liber, vegetior fit, & habilior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet.

Porphyrius quid de veritate somniorum senserit.

Porphyrius, veritatem somniorũ refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete vero clarius ei apparent, atque innotescũt. Partim refert somnia ad dœmones: ad bonos quidem bona: & veracia; ad malos autem, praua, fœda, & fallacia.

Synesius mira sed falsa tradit de spiritu phãtastico.

Synesius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculũ animę, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere: In hunc porrò spiritũ, omniũ quæ sunt, fuerunt, eruntq; simulachra imprimuntur, & in eo lucẽt

tanquam

tanquam in ſpeculo, præſentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo ſunt vetuſtiores, minus perſpicua, minima uero futurarũ, quæ ſcilicet nec ſunt, nec fuerunt unquã. Sed quia futuri effectus, in poteſtate cauſarum cohibentur, quaſdam habent pręgreſſiones, & præcurſiones ſignorum, quę hoc minus manifeſta ſunt, quo illa longius abſunt, atque in hoc genere, ponenda cenſet ſomnia. Quapropter, ferè obſcuris imaginibus & ſimilitudinibus, res per ſomnia ſignificantur, non æqualiter tamen, ſed prout uaria eſt illius phãtaſtici ſpiritus temperies & ratio ſimiliter ut in ſpeculis, pro uarietate eorũ materiæ aut figuræ. uarię ac diſſimiles redduntur imagines, Monet præterea Syneſius non parum conferre ad quieta & veracia in ſomno uſai percipienda, benè præparare hunc ſpiritum phantaſticum, moderato nempe uictu honeſtis ſtudijs, & actionibus, ſedandiſqùe animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & ſono lyræ ſomnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaq; ſomnia accipienda ſe ipſe comparabat: ob eandemque cauſam, eſu fabæ ſuis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis uera quærentis contrariam. Verum hæc de ſpiritu phantaſtico à Sineſio prodita, nugæ ſunt, & Pythagoræorum ac Platonicorum figmenta, vel ipſis poëtarum fabulis inaniora ueriatis, atque incredibiliora.

Mos Pythagoræ.

SED, ut aliquid ẽt ex auctorib. Eccleſiaſticis delibemus, B. Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. ſex cauſas colligit ſomniorũ:

Aut

Aut enim, inquit, *ex plenitudine, uel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedẽtibus diurnis cogitationibus, & curis: aut ex illusione dæmonis, aut ex reuelatione Dei, aut deniq; ex cogitationẽ hoĩs simul, & reuelatione Dei.* Easdẽ sex cãs somniorũ, cũ idẽ Gregorius cõmemorasset in lib. 8. Moraliũ, c. 13. mox eas aptis diuinæ scripturæ sniĩjs, & exemplis illustrat atq; confirmat. *Duo*, inquit, *prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimẽto cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixisset, Ecclesia. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vanæ, uel certè in Leuit. cap. 19. non esset scriptum, Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostẽditur, quæ augurijs coniũguntur. Rursus nisi aliqñ ex cogitatione simul, & illusione procederẽt, Salomõ minimè dixisset Eccle. quinto capite, multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Geneseos trigesimoprimo, præferendum se fratribus, per somnium non uideret, nec Mariæ sponsum, ut ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium Angelus admoneret. Rursum, nisi aliquando somnia ex cogitatione simul, & reuelatione*

D. Greg. sex cãs sõniorũ tradit.

Mat. 2.

Dan. 2.

pro-

procederent, nequaquã Daniel uisioné Nabuchodonosor edisserés, a radice cogitationis inchoasset, dicés: Tu rex cogitare cępisti in stra tu tuo qd esset futurũ post hæc. Hæc ibi Grego. De causis igitˉ somniorũ, sic ab alijs proditũ est.

Quatuor causę somniorũ somniorum.

EGO cãs sõniorũ, q̃ ad siñandũ aliq̃d valẽt, & dignæ sũt obseruatione, diligẽter scrutatus, eas ad quatuor prẽcipuas reuocari posse aĩaduerti.

Prima cã aliqua corporis affectio.

PRIMA cã continet aliquã corporis affectionẽ, quæ in ipso corpore præpollet, ac prævalet, vt si flaua, vel atra bilis, pituitosusve humor, aut sanguis redundet, aliudve aliquid vitiatum, & corruptũ immoderatè iactetur in corpore. Galenus in libr. de Præsagijs, quæ ducũtur ex somnijs, narrat quendam somniasse alterũ crus factum esse sibi lapideum, mox autem cępisse illũ ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea, qui in ttãte crisi sudaturi sunt, sæpè somniant se sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flumine lacuve natare. Illud quoque nonnũquã vsu venit, vt quod dormientes agimus, aut patimur, etiam somniemus, vt qui in somno sudant, aut febri corripiuntur, itidem se affici somniẽt. Proditum est à Plinio in libro 7. capite 50. P. Corneliũ Ruffinũ dormientẽ amisisse visum, idq; cum sibi accciderei, etiã ipsum somniasse.

Secunda animi vehemẽs perturbatio.

ALTERA causa somniorum spectat ad aliquem uehementem concitatumque animi affectum, & perturbationem, amorem dico, spem, metumque, & odium. Nam qui ardẽter amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus, & terrificis in somno visis sæpè turban-

bantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vitæ, quã agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces; venator, nemora, saltus, montes, ferasq; : miles tubarum sonitus, fragores armorũ, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piscator, *omnis*, inquit, *canis panes somniat, & ego pisces.* Continet eadem cã antecedentes vigilantiũ curas, & solicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sępissimè in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in lib. Ecclesiastici, c. 5. scriptũ est *Multas curas sequuntur somnia.* In hoc genere somniorum, equidem reponerẽ somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum a multis. Ardebat Annibal insatiabili odio Romani nominis omniq; cupiditate perdẽdi funditus imperiũ Romanum flagrabat; quò autem facilius id perficeret, bellũ ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus: Cum igitur varijs super ea re cogitationibus ac deliberationib. æstuaret, visum habuit in somno, mirè propositò suo, voto; respõdens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendã Italiam, iussitq; ne respiceret, quid retrò & a tergò fieret. Pauidus primo Annibal, nõ est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanũ ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis nõ quiuit, respiciensq; vidit, horrendum nõ visu modo, sed etiam dictu ostentum, belluam vastam & immanem, multis circumplicatam serpentib.

Somnium Annibalis Italiæ vastitatẽ ꝓtendens.

qua-

quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruertentem: cœlum item nigerrimis undequaque occæcatum nubibus, densosq; ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portenti esset, respondit ille, vastitatem esse Italiæ, pergeret ipse porrò ire, quò parabat, nec præterea quicquam inquireret, sineretqùe in occulto esse fata. Atque hoc quidem somnium ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus satis superque comprobauit plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quàm illo fuerat viso præmonstratum.

Tertia de monũ calliditas.

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati dœmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacunque possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundã somniorum dœmonem architectum, atque effectorẽ, eò liquet, quòd ex sacris literis planè intelligitur, obseruationem somniorum adeo exosam esse Deo, vt eos magorum, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs. Nimirum non aliam ob causam, vt interpretatur Beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dœmon plerumque se somnijs immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosq; non tantùm variè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dœmonem

Quadam sõnia mitti a dæmone.

genti-

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumẽto Aesculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam vt apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum adeuntibus, qui varijs morborum generibus affligebantur, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderũt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cum enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexãdrum Aegypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: assidens ei Alexãder, somnoq; sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulq; commonstrantem, quò illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum, multosq; milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæsita est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sũt autem duo somniorum dœmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dœmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcunque ipsemet postea facturus est, potest tã presentia, quam præterita, quę hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet cõcitandi perturbationes animi, agitatis turbatisq;, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò

Somnium Alexãd. Magni.

Duo genera somniorum dæmonis.

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

Quo internosci possint somnia dæmonũ ab alijs somnijs.

DVPLICITER porrò, & quidē satis probabiliter, coniectari potest, quæ somnia missa sint à dœmone: primò quidē, si frequenter accidant somnia significantia res futuras, aut occultas, quarũ cognitio nō ad vtilitatem, vel ipsius, vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum conferat: eorum somniorum auctorem esse dœmonem, non temerè crederetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuere superstitione, quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & religiosis viris, tetra, obscæna, plenaq; crudelitatis, & impietatis somnia sæpenumerò contingāt, ea proficisci à Dœmone, nō immeritò existimabitur. Dęmon. n. conatur impuris somnijs polluere ac fœdere dormientium corpora, vt eius fœditatis, etiam animos expergiscentium, quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc quidem assequi potest, illud saltē curat, vt pios homines talibus visis contristando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum sacramentorum perceptionem, segniores, frigidoresq; reddat. Cuius diabolicę calliditatis & malitiæ, luculentissimum in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus narrat exemplum. Verum hac de re Iustinus Martyr, in responsione ad quæstionem vigesimam primam Orthodoxorum; disertè doctequę sententiam suam exposuit. Nam cùm hæc

sibi

sibi ab illis posita esset, quæstio, ad eam ipse q̃stionem ita respondet, ut nos hic diximus. Restat quarta, & vltima somniorum causa, quam diuinam rite nominare possumus: cuius potissimum gratia omnis hæc nostra institutio est disputatio, huic enim: uel declarandæ, uel illustrandæ, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum autem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in diuinis libris sunt obuia: nos suprà ex sacris libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Cæterũ vt uis, & natura diuinorum somniorum pleniùs planiusque cognoscatur, q̃stiones aliquot more scholastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterque perstringam, multa etiam, breuitati seruiens, lectoris cogitationibus integra illibataq; reseruabo.

Quarta causa sõniorum diuina.

QVAESTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI queat, sit aliquod somnium à Deo missum, necné.

DVPLICITER, prout nunc mihi succurrit, deprehendi potest, quodnã à Deo sit missum somnium. Primò quidem, ex præstantia rerum, quæ per somnium significantur: nimirum, si ea per somnium innotescãt homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac nutu nere potest homini cõtingere, huiusmodi sunt, quæ uocantur in scholis Theologorum; futura contingentia, arcana item cordium, quæq; intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligẽtia obliteſcunt, deni-

Duplex rõ cognocendi diuina somnia.

que præcipua fidei noſtræ myſteria, nulli, niſi Deo docente manifeſta. Somnium igitur, quod eiuſmodi rerum cognitionem, & demonſtrationem continebit, diuinũ eſſe exiſtimari poterit. Deinde, hoc ipſum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus ſic mentem illuſtrat, ſic voluntatem afficit, ſic hominem de fide, & auctoritate eius ſomnij certiorem facit, ut Deum eſſe ipſius auctorem, ita perſpicuè agnoſcat, & liquidò iudicet, vt id ſine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc ſpectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. ſnĩa:

Memorabilis ſnĩa D. Gregorij.

Sancti uiri, ait Gregorius, *inter illuſiones, atq; reuelationes, ipſas viſionum voces, & imagines, quondam intimo ſapore diſcernunt, ut ſciant quid à bono ſpiritu percipiant, et quid ab illuſore patiantur. Nam ſi erga hæc mẽs hominis cauta nõ eſſet, per deceptorẽ ſpiritum, multis ſe uanitatibus immergeret, qui nonnũquam ſolet multa vera prædicere, vt ad extremum ualeat animam ex una aliqua falſitate laqueare.* Hactenus Greg. apud quẽ hãc ipsã ſnĩam, ſed plenius ac luculẽtius tractatã, in lib. 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodũ igitur naturale mentis noſtræ lumẽ facit nos euidenter cernere veritatẽ primorũ principiorũ, eamq; ſtatim, citra vllã argumentationẽ, aſſenſu noſtro cõplecti: ſic in ſomnijs à Deo datis, lumẽ diuinũ aĩs noſtris affulgens, pficit, ut ea ſomnia, & vera, & diuina eſſe intelligamus,

cer-

certoq; credamus, Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. cap. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

Variis modis Deus afficit homines per somnia.

HAEC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis fieri solebat, Nonnunquam enim Deus per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in libro Geneseos; *Terrebis me*. inquit Iob 47 *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquando in somno hortatur & incitat hominem Deus ad magnum quidpiam & arduum subeundũ, certã spem prosperi exitus pręsignificando: uelut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sępè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat, talia fuere B. Ioseph & Magorũ somnia: huc spectant illa verba, quę sunt in c. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin etiã solebat olim Deus spiritũ propheticũ nõnullis in somno largiri: nã in lib. Numerorũ, c. 12. ait Deus. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in uisione, aut per somniũ loquar ad illum.* Et apud Ioelem in c. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus ẽt in 3. Reg. Salomoni fuisse à Deo promissum in somno prudẽtiæ & sapientiæ donum, Interdum quoque futura alicuius viri excellẽtia, dignitatis &

Iud. 7.

2. Mach. 11.

Matth. 2.

3. Reg. 3.

gloriæ, præmonstrata est per somnium, id quod adolescenti Ioseph, & Mardochæo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somnis patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis de regno Christi, Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarum euentus: cuius generis fuëre somnia Abraæ, Genes. 15. Pharaonis, Genes. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

Genes. 37. *Esth. 11.* *Gene. 28.* *Daniel. 7.*

Varijs modis diuina contingunt somnia.

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore, sicut accidit Abraæ, & Nabuchodonosor. Nonnunquã datum est alicui somnium, sed non eius somnij intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor animaduertere licet. Danieli tamen ceterisq; prophetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum somniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas & potestas prę signabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso euentu, succesſuq; rerum veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs diuinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter res ipsas significantia; vt fuere somnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt inuoluta. & obscura, per varias similitudines re & è aliquid insinuantia, huiusmodi fuere somnia Pharaonis de septem spicis, & bobus, & Nabuchodonosor de statua & arbore, nec non & pincernæ, acque pistoris ipsius Pharaonis, Adhæc,

Daniel. 2. *Genes. 15.* *Genes. 41.* *Genes. 37.* *Matthæi. 1. & 2.* *Actor. 16.* *Genes. 41.* *Daniel. 2.* *Genes. 40.*

inter-

interdum videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel homo aliquis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sæpè Deus vltro mittit somnia, nonnunquam etiã rogatus, quemadmodum interpretationem somnij, quod acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilãs intentissima precatione postulauera. Quin fuisse quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & consuetudinem in rebus maximè dubijs atque grauissimis, cõsulendi Deũ, vt quod verum esset, aut quod facto esset opus, per somnia indicaret, ex c. 28. primi libri Regũ, intelligitur. Postremò quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somniũ Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod in capite primo narrat Diuus Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratũ, illud quoque Scipionis Aemiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

Genes. 2. 3. Reg. 3. Matt. 1. & 2. Actor. 16 Daniel. 2

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANA sua hominibus referet.

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignũ sanè videt inquisitione, cur Deus per somnia & arcana sue

prouidentiæ,& mysteria rerum cœlestium non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei,variasque causas afferre possumus.Primam causam tăgit Hippocrates in principio libri de Insomnijs,animam hominibus in vigilia varijs distingui occupationibus, graub. distineri negotijs,curisque distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea,quæ extra ipsum sunt,& per varia eorum sensuum spectacula diuagari,multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari,& à sui,rerumque cœlestium cõsideratione auocari,incertis præterea fluctuare deliberationibus,varijsque studijs & affectibus æstuare,qui non sinunt eum,quod verum & rectum est,id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contrà verò in quiete & somno,ab eiusmodi omnib. interpellationib. & impedimẽtis vacuus & liber animus,sibi totus præsens & præsto est,sibique attendit, in se suas omnes vires,atque facultates collectas & cõiunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium que illi extrinsecus obiecta sint, ampliſſimè ac facillimè capax.Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet,quæ vigilantes accipimus,ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligenter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant,quæ nobis oblata sunt,à nobis approbantur,si discrepent, abiudicantur atque reijciũtur.In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examen accipit, paratior prõptiorque ad visis diuinitus datis credẽdum,atq.

Quinque causæ cur dormiẽtibus multa diuinitus reuelentur.

Habilior animus noster in somno ad percipiendas diuinas reuelationes.

ob-

obſequendum. Conſtat autem inter omnes qui de reb. diuinis ſcripſerunt, ad eas res non tantũ intellectu, ſed etiam affectu, & quodam animi quaſi ſenſu, guſtuq. percipiendas, ſatius eſſe agi & regi hominem extrinſecus, quam ipſum agere ſe, & auditorem eſſe potius, quam arbitrum, & exiſtimatorẽ, denique ſimpliciter credere potius, quã cauſas credendi diſquirere & expendere. Tertia cã ex Ariſtotelis libello, qui inſcribit de Diuiunatione, quæ fit ex ſomnijs, deſumpta eſt: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormiẽtis extrinſecus pulſatur & cietur, quãuis leuem & exiguum, magnam tamẽ habere vim commouendi animum, vehementerque in ipſum imprimi, atque altè in eo inhærere: id autem fieri propter noctis ſilentium, & ſenſuum exteriorum vacationem & quietẽ, atq. omniũ, quæ animi intentionem remittere ſolent, vacuitatem, tunc enim ſenſibus ſomno conſopitis, languenteque corpore, quæ extrà ſunt nequaquam ſentiuntur.* Ariſtoteles. Quapropter opportuniſſimè Deus eo tpe docet hoiem ſine vlla eius perturbatione, ſine aliorũ hominum obſeruatione, denique ſine vllius rei interpellatione. præſertim autẽ, quia quò magis animus noſter à ſenſuũ cõſociatione, & corporis cõtagione abſtrahitur, tãtò vẽ effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In ſomno aũt, qui eſt imago quæda & repreſentatio mortis, videtur animus quodam modo ſeiugari à conſortio corporis, eiusque vinculis, ſi non omninò, certè

aliquatenus relaxari. Quartam cauſam eſſe arbi tror, vt ea re oſtendatur, quantò ſit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm ſit alius quiuis homo: quippe homo hominem docere, niſi vigilantem, audientem & attendentem non poteſt: Deus autem, ēt altiſſimè dormientem, atque ſomniantem. Quo ſatis declarat ſe in omnes humani animi vires, ac facultates ſummum imperium, & efficacitatem habere. Quintam cauſam equidem poſuerim, ne videlicet quiſpiam exiſtimaret, mortem auferre homini omnem ſcientiam: aut non eſſe aliam viam rationemque cōparandi ſcientiā, quam per ſenſum, diſcurſumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerrores quidē ſuper libello Ariſtotelis de Diuinatione per ſomnia, in cōmentario ſuo, non audet inficiari prophetiā poſſe homini accidere, vel in ſomno, vel per reuelationē, negat tamē ea ratione vel artes, vel ſciētias ſpeculatiuas poſſe vlli contingere. *Vna*, inquit, *eſt natura hominis: vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & diſcendi modus, ſcilicet internūtijs ſenſibus, variijs item præceptis, experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam ſi præter cōem, & vſitatum diſcendi modū, eſſet hic alter per ſomnia, vel reuelationem, cum is multo ſit facilior, atque præſtantior, ille alter quò difficilior & laborioſior eſt, eò magis fuiſſet ſuperuacaneus, non igitur datus eßet homini. Deus namque, & natura nec fruſtra quicquam faciunt, &*

Contra Auerroem.

de ijs, quæ possunt fieri, quod melius & præsta bilius est, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ sanè argumentatio, non esset planè infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse homini naturalé, aut esse frequentem, & vsitatum. Verùm hæc Auerrois commenta, vt alia eiusdem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inscitiæ diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quam sint inerudita, obtusa, falsaq; satis liquet vel solis exemplis, quæ memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumq; Prophetarum, quibus multarum rerũ scientia subitò data est à Deo: quin ẽt Beseleel, & Oliab, quos in libro Exodi proditũ est, subito diuinitus edoctos, Mosaycũ tabernaculũ, simul cũ omnibus eius instrumentis atque ornamentis, summa arte pfeciſſe.

Cen. 2. 1. Reg. 1. Exod. 31.

QVAESTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR obscuris & indoctis hominibus, non autem sapientibus.

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omniũ somniorũ, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerũt. *Nã, si quæ somnia, inquiũt, darentur hominibus à Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudẽtiaq; præstãtib. dari, par erat.* In quo fefellit eos ꝙ distinctionẽ diuinorũ somniorũ, eorũ dico quæ verè

Error Aristotelis & Ciceronis.

Cur dæmones sõnia olim dare soliti fuerint non doctis & prudentibus, sed imperitis, & contẽptissimis hominib.

verè diuina sunt ab ijs, quæ non sunt, esse tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. enim vero Dij Gentilium, quos fuisse dœmones nobis Christianis nequaquam dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant: Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, non dabant viris doctis & prudẽtibus, videlicet ne illi eorum somniorum vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumq; oracula tanquã diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicũ etiã vulgi ludibrio & contemptui exponerent: dabant igitur ea sõnia indoctis, & veri falsiq; discernendi imperitis, maximè vero superstitiosis, ob idq; ad credẽdum qui duis, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ à verò Deo missa sunt, ea legimus plerumq; data viris sanctitate, ac sapientia eximijs, vt Abraæ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiã nonnulla viris nõ admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentię prẽstantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremq; ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res cœlestibus doctrinis, diuinisq; illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludũt.

Nec

Nec me fugit, etiam quibuſdam ſceleratis atque impijs hominibus, ut Pharaoni, & Nabuchodonoſor, quædam diuinitus ſomnia contigiſſe, ſed hæc illis, nec ipſorum præcipuè cauſa, neq; cũ intelligentia eorũ ſomniorũ data ſunt: quo ſcilicet illi, eorũ interpretationẽ, cũ apud ſuos ſapientes inuenire nõ poſſent, à veri Dei cultoribus eã petere cogerentur, atque ea ratione uerũ Deum agnoſcerent, ac venerarentur, eiuſq; ſeruos in admiratione, & honore haberent: id quod ſomnia Pharaonis, & Nabuchodonoſor à Ioſepho, & Daniele interpretata, manifeſtè declarant.

Cur quædam ſomnia ĕt impijs hominibus à Deo ſint data.

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA nonnunquam ſint obſcura, & perplexa.

SED cur diuina ſomnia non ſp ſint clara, & aperta, ſed obſcura, & perplexa, & aliarum rerũ imaginibus, ac ſimilitudinibus inumbrata, & offuſcata, nec alijs tm̃ occulta, ſed ét ijs, quibus dantur, minimè conſpicua, cãs rimemur, & aperiamus. Dij gentiliũ, hoc eſt dęmones, quia certã futurorũ euentuũ ſcientiã hŕe nõ poterãt, ad ſignificãda futura, dabãt illi quidem non rarò ſomnia, ſed obſcura tm̃, & ambigua, quęq; ad diuerſos, etiã cõtrarios euentus facilè detorqueri, & applicari poſſent, ut ad quodcunq; ceciderit, ſomniũ quadrare videretur. Quod ſi ſõnia euentis minimè rñderent, id non falſitati ſõniorum, ſed interpretum inſcitiæ, qui ſomnia pro-

Aſtutia dęmonũ ĩ dãdis ſõnijs futura ſignifi cãtibus.

propter obscuritatem,& ambiguitatem non ritè essent interpretati,adscriberetur.At verò sõnia,quorum auctorem fuisse Deum ex sacris literis cognouimus,sæpenumerò distinctè,& explicatè tradita sunt, qualia legimus fuisse Abimelech,Laban,Iudæ Machabæi, Salomonis,B. Ioseph,& trium Magorum. Non est tamen negandum quædam somnia esse data tectè,& obscurè,sed hominibus gentilibus, ad eum nempè finem, vt intelligẽtiam eorum somniorum, cùm non ab alijs, quàm à viris sanctis accipere possent,& ipsos Dei seruos honorarent,& summa Deum reuerentia,ac veneratione prosequerẽtur. Si quæ uerò somnia etiam seruis Dei obscura data sunt,propterea id factum est,ut eorũ sensum atque intellectum, summo illi studio, assiduis precibus, multisq; lachrymis à Deo flagitantes,tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi,pluris facerent, & cariorem haberent. Denotatur præterea obscuritate somniorum, earum rerum, quæ significantur somnijs,obscuritas. Adde quòd p imagines,& similitudines, breuissimè plura, & sublimiora mysteria significantur,quam si apertis, & proprijs fuissent expressa vocabulis. Nam q̃ multa, quàm varia, quàm profunda mysteria, vna illa statua Nabuchodonosor in quiete visa, adũbrauit,quæ si fuissent proprijs verbis efferenda,vix longissima oratione declarari potuissent. Denique vult Deus nonnunquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta,& incognita,quo ad nimirum,ipso euentu,rerumque successu,eorum ueritas agnoscatur, & comprobetur: quod in

Quatuor causæ cur interdum diuina sõnia sint ualde obscura.

duobus

duobus illis Ioſephi ſomnijs, promotionē eius ad ſummam potentiam & dignitatem præſignā tibus, liquidò cernitur.

QVAESTIO VII.

An licitvm christiano homini, obſeruare ſomnia.

DVAE tanguntur his uerbis difficultates, & prior quidem eſt, an ſit fas Chriſtianis, curiosè ſomnia obſeruare: ad quam facilis eſt, & in prōptu reſponſio. Etenim quædā ſomnia licitum eſt obſeruare, quædam verò minimè. Principiò, ſomnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosq; tam animi, quàm corporis ſignificāt, utiliter a medicis tam animi, quàm corporis obſeruantur & expenduntur. Tum, ſomnia, quæ nos crebrò infeſtant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex cauſis accidant, ut vel noui effectus ignotas nobis cauſas ſcrutemur, ac teneamus: vel ut rationem aliquam ineamus eam à nobis moleſtiam depellēdi, licitum eſt, & a ſanctis viris ſæpè vſurparum. Legimus enim apud Caſſianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magiſtros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam ſomniorū cauſis, diligenter eſſe verſatos. Poſtea obſeruare ſomnia, quatenus in illis pernoteſcit homini ueritas aliqua pertinēs ad ſciētias ſpeculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt ſuperſtitioſum, nec vt vanum damnari debet. Deniq;, ſomnia quæ nos ſæpè cōmouent, & incitant ad flagitia,

Quatuor genera ſomniorū, ſine vitio poſſunt obſeruari & curari.

gitia, considerare num à dœmone nobis subijciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionem eleemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderare num à Deo nobis missa sint, nõ est superstitiosi animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

AT verò, cuiuscunque somnij, quoquomodo nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si fortu itò eueniat, putare habẽdam esse rationẽ, curamq; suscipiendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximã patrem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse pleniſſimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuq; auium, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdictum, non minus sanè quàm magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, alijsq; sacrorum voluminũ locis perspicuè intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius potestate posuit, arrogãs & impia est curiositas. Putare autem certa futurorum signa contineri in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est, hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus esse

esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putãt res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet somnijs significari posse, quod planè stultũ est; vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dœmone, quod est perquàm impium: vel denique à Deo promiscuè, atque indiscretè per quęlibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdum, nemo nõ uidet. Ad exremum, tanti facere somnia, & vsque adeò pendere ex illis, ut ad eorum quasi normã dirigat quis omnem vitæ suę rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, uel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalẽ illam Stoicorum, toties in ecclesia damnatam, & a melioribus philosophis explosam reiectamq; necessitatem. Quòd si meritò vituperantur, & a sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omninò pendere arbitrantur; eo magis profectò, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quò magis astra dignitate naturæ æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

Maior vanitas est obseruantium somnia, quam astra.

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE interpretari somnia.

AD posteriorem quæstionẽ, qua quæritur, cuius hominis sit benè interpretari somnia,

nia, hunc in modum reſpondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid ſignificādum, & obſeruatione, atque interpretatione digna ſunt, ea non cuiuſuis hominis eſt interpretari. Tria enim huiuſmodi ſomniorum genera diſtingui poſſunt, nam multa ſunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturaliū ſomniorum interpretatio, non eſt dubium, quin ſolertiū & doctorum phyſicorum, ac medicorum ſit propria: eorum maximè, qui norunt ſimilitudines in ſomnijs oſtenſas comparare inter ſe, & quarum rerum ſimilitudines eſ ſe, & ex quibus cauſis proficiſci ſoleant, diſcernere: ſimiliter, ut qui figuras aliquas & imagines dilaceratas ſumens in manus, earumq; partes diſſipatas, benè componens inuicem, apteq; conformans, cuius rei fuerint ſimilitudines, hominisvè, anequi, an aliarū rerum, acutè diſpicit, vereq; iudicat. Humanorum autem ſomniorum, ita erit quiſque ſagaciſſimus coniector, & idoneus, ac ueridicus interpres, ut fuerit rerum humanarum peritiſſimus, & callidiſſimus, & ingeniorum item, ſtudiorum, morum, & propenſionum, quæ in varijs hominibus magnam quoque uarietatem habent exquiſitam, multiſque confirmatam experimentis notitiā ſit adeptus, quaſi venas omnes rerum ciuilium & humanarum tenens. Cuius autem ſit exponere diuina ſomnia, in promptu eſt intelligere: patet enim, neminem interpretari ea poſſe, niſi diuinitus afflatū & eruditū. *Nemo enim nouit*, inquit Paulus primæ ad Corinth. ſecūdo, *quæ Dei ſunt*,

niſi

nisi spiritus Dei. Præsertim vero cum diuinorũ somniorum significationes, ex solius Dei consilio, & voluntate sint institutæ, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maxime territus fuerat, sollicitum, & anixum, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus est Daniel, *Mysteriũ, qđ rex interrogat, magi, ariol:, aruspices, & sapiẽtes nequeũt indicare regi: sed est Deus in cœlis reuelans mysteria.* Dan. 2.

IAMBLICVS existimat diuina somnia fere non cõtingere hominibus: nisi aut primo, aut extremo somni tempore, videlicet, quia tũc animus hominis, aut nondum est cibi potusq; saporibus occupatus, & oppressus: aut iam eua nescente somno, vaporumq; discussa caligine, ex illis sordibus emersus animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorum interpretes, in more habebãt, ex deferentib. ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nã si profundo somno accidissent, ea planè abijciebant, rati nõ esse consentaneum, animo tunc obruto, & demerso, dari cœlitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè iã expergiscente, tunc ea somnia diuinitus missa, Deoque auctore digna iudicãtes, ponderanda sibi, & interpretanda suspiciebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex superstitiosis

Iamblici opinio, de tempore quo diuina somnia contingant hominibus refutatur.

Aegyptiorum ſacerdotum obſeruationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille ſtudioſiſſimus, exprompta ſunt. Deus nempe, iſtiuſ modi temporum legibus non eſt alligatus, nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunq; n. vult, quandocunq;, & quibuſcunq; vult, ſua inſpirat ſomnia: poteſt. n. quouis tempore, imò etiam ſine tempore, ſedare ſubitò agitationem humorum, tranquillare ſpirituum animalium iactationem, purgare phantaſiam, mentem illuſtrare, animumq; ad percipienda diuina ſomnia idoneè comparare.

QVAESTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS rationis, & voluntatis eſſe queat.

Sæpè in ſomnio liber eſt rationis vſus.

SAEPENVMERO in ſomnijs, præſertim quæ doctis, prudentibus, & ſanctis viris cõtingũt, aĩus hoĩs, quod pertinet ad vſum rationis, & agitationem mẽtis, ſolutus, expeditus, ac liber eſt. Etenim nõnunquã ratio dormientis planè cognoſcit res ſimplices, eaſq; vel cõponit in uicem, vel diſiũgit, rõcinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin ét ad ſe ipſe aĩus cõuertitur, & ad ſuas actiones cõſiderãdas, & dijudicandas aciem ſuam, vimq; reflectit, cũctatur, hæret, dubitat, ſecũ ipſe diſceptat, an tunc hõ dormiat, nec ne. Hæc autem liberum eſſe tũc rationis vſum, manifeſtè demonſtrant. Non ppea tamen exiſtimandum eſt, quia in ſomno interdum ſoluta eſt vis rationis, eſſe itidem perfectũ liberi

Nunquã in ſomno eſt perfectº liberi

liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vsum, opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiarum, ita vt sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, sitq; dominus sui, atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquã euenit. *arbitrij vsus.*

QVAESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN quo donum sapientiæ à Deo promissum ei, & tributum est.

CAETERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseq; vt peteret ab ipso quodcunque omnium maximè optaret: ipsum autem petijsse sapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, posthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamẽ principibus huius mundi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionẽ vsq; adeo placuisse Deo, vt summam ei se daturum sapientiam, & præterea quæ nõ postulasset bona, cumulatissimè largiturum pollicetur. Ex qua narratione ipsius scripturæ, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solutè ac liberè, non tantùm ratione, sed etiam voluntate esse vsum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tatopere Deo placere, tantum

Solutio triplex.

que ſapientiæ munus pro mereri potuiſſet, niſi eſſet ex libera voluntate profecta. Hęc difficultas tribus modis poſſet diſcuti, ac diſſolui. Nam primò quidem reſponderi poſſet illam Salomonis in ſomno petitionem, placuiſſe Deo, non per ſe, ſed propter antegreſſam eiuſdem in vigilia ſimilem quandam petitionem, ex qua ſcilicet illa in ſomno extitit. Salomon enim ardentiſſimè expetierat, & à Deo poſtulauerat donũ ſapientię, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo ſomnio declarauit fuiſſe ſibi gratiſſimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortaſſe cuipiam videbitur nonnihil dura, & cõtorta reſponſio. Quocirca ſubijciam alterum reſponſum: poſſet enim dici, à principio fuiſſe illud quidem ſomnium, ſed poſtea Deo mirabiliter operante, conuerſum eſſe in ecſtaſim ſeu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis ſępe contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum ſenſu abſtractu & ſimilis dormientium eſſet, per Dei tamen potentiam factum eſt vt ſolutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomõ quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo: ea quoque mereretur ab ipſo conſequi. Sed non placet hoc reſpõſum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecſtaſi, perfectus liberi arbitrij vſus eſſe queat: tantum dico, huic reſponſo minimè ſuffragari diuinam ſcripturã, quippe, ſuprà dicto loco narratura viſionem illa Salomonis, præfatur, Deum apparuiſſe Salomoni per ſomniũ, & narrata iã viſione, ſubiungit. *igitur euigi-*

euigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium. quo perspicuè significatur, illā uisionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somniū, scilicet à Deo ad erudiendū docendumque Salomonem datū. Atque duas haſce solutiones propositæ quæstonis tradit D. Thomas in 1.2. quęst. 113. art. 3. ad 2.

ERIT igitur, nisi fallor, similius & proprius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomon tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somniū, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullū item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquies, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cōiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda & postulāda. Deinde vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, cęlestia terrenis, denique ad communem aliorum vtilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur.

Cur somniū illud datū fuerit Salomoni.

Ad extremũ, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificentia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solùm impleat, sed etiam longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cęteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & cariſſima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiam supra ipsius votum, & reliqua bona, præter votum ipsius, largissimè donauit. Verum hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat terminum: vereor enim ne si longius producta sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quẽadmodum enim somnus, quoad quietus & placidus est, mẽbra dulcissimè refouet ac recreat, viresq; reficit, ac redintegrat, si tamen in eo nimis longa nimisq; seria, & grauia contingãt somnia, corpus pariter atque animum languefacit, & debilitat: sic omninò cauendum nobis fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipsa fortasse voluptatem cœperant, in fastidium odiumq; conuerteret.

BENE-

BENEDICTI PERERII,

LIBER TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTROlogica.

TANTA est Astrologorum (qui vulgo Iudiciarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiã sibi diuinam scripturam suffragari, suæque Astromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit Deus creans luminaria cœli; *Et sint in signa, & tempora, &c.* ad suam referunt diuinationem astrologicam, per quam ipsi profitentur ex obseruatione siderum futura rerum euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Ambrosius alijq; permulti Patres in explanatione eorum verborum, benè longam & accuratam in refellendis istiusmodi Astrologorũ prædictionibus orationem posuerunt. Quorũ nos Patrum exemplis prouocati, & grauissimis Dei sententijs contra Astrologos multifariam in diuina scriptura proditis permoti, quin etiam iustissimo aduersus Astrologos odio, propter fraudulenta *Genes. 1.*

dulenta, & pernicioſa eorum figmenta, incenſi, librum hunc ad confutandas eorum prædictiones à nobis ſcriptum, gratum multis atque vtilem fore exiſtimauimus. Scripſit aduerſus Aſtrologos copioſè quidem & eruditè Io. Picus Mirandulanus; ſed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti atq. vberi verſemur argumento; eo tamè breues erimus, quòd non omnia quæ diſputari poſſent, ſed aptiora duntaxat cauſæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & diſputationis aduerſus Aſtrologos capita: Primò enim docebimus, ſacræ & Eccleſiaſticę doctrinæ diuinationem Aſtrologicam eſſe cõtrariam: Tum oſtendemus, Aſtrologos eſſe rerum cęleſtium imperitos: Deinde, diuinatricem iſtam artem rectæ rationi ac philoſophiæ aduerſari demonſtrabimus: Adhæc, probabimus, aſtrà nõ ſolum non eſſe cauſas efficientes rerum futurarũ, verum nec eſſe certa ſigna quæ res futuras prænotent ac præmonſtrent: Ad extremum, cur nõnulla Aſtrologorum prædicta ſint vera, cauſas exponemus.

INDEX DISPVTATIONVM Quæ ſingulis in prædictis capitibus explicantur.

CAP. I.

1 *Sententijs diuinæ ſcripturę; antiquis item Eccleſię inſtitutis & exemplis, rationibus etiã theologicis refelluntur Aſtrologi.*

2 *De vanitate oraculorum Appollinis.*

3. *Cur Dæmones prædicendo futura sæpè fallant.*
4. *Non posse veritatem Christianæ religionis cohærere cum veritate astrologiæ iudiciariæ.*
5. *Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduerterit.*
6. *De multis perspicuè falsis & impijs Astrologorũ sententijs.*

CAPVT II.

7. *Astrologos iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.*
8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.*
9. *De noua stella quæ superioribus annis vasa est.*
10. *Quàm sit difficilè aspectum siderum in ortu cuiusque hominis exactè annotare.*

CAPVT III.

11. *Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua prænosse ac prædicere futura contingentia.*
12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad prænoscendos earum effectus.*
13. *De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.*
14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*
15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.*
16. *Quam sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*
17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*
18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionũ astrologicarum.*

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

20. *Astrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.*

21. *Cui generi hominum arrideant prædictiones Astrologicæ, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*

22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ iudiciariæ.*

23. *Vtrum astra natalitia cuiusque, possint esse certa causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.*

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

26. *Cur* Astrologi *non, vt de hominibus, sic etiam de stirpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinentur.*

27. *De antiquitate istius Astrologiæ apud* Aegyptios *& Chaldæos.*

CAPVT IIII.

28. *Vtrum astra, si non sunt causæ, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

29. *Vtrum secundum* Augustinum *astra sint signa omnium rerum humanarum.*

30. *De natura & varietate signorum.*

31. *An cometæ signa sint humanarum rerum.*

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul & necessariò inducant & astruant Fatum.*

CAPVT V.

33. *De Quatuor causis propter quas euenit vt nonnunquam* Astrologi *vera prædicant.*

34. *Instinctu Dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. Quos

35. *Quot modis Dæmon futura prænoscat, & hominibus præmonstrare soleat.*
36. *Quod modis, & quàm grauiter peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*
37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos, & flagitiosos esse.*
38. *De vsu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.*
39. *Permissu Dei, nimis cupidos sciẽdi futura, laqueis Dæmonum irretiri, & variis ac perniciosis erroribus implicari.*
40. *Multos diuinare futura; magis ex prudentia, & vsu rerum humanarum, q̃ ex arte Astrologica.*
41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

DIVINATIONEM Astrologicam diuinæ Scripturæ, disciplinę Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. 1. *Sententijs diuinæ Scripturæ; antiquis itẽ Ecclesiæ institutis, & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.*

CLAMAT multis in locis diuina Scriptura certã futurarũ rerũ præsciẽtiã, & prædictionem, & non esse hominum sed ne dæmonum quidem, verùm vnius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciatæ quæ*

ven-

venturæ ſunt in futurum, & ſciemus quia dij eſtis vos:& cap.44.*Ego ſum Dñs irrita faciẽs ſigna diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens ſapientes retrorſum, & ſcientiam eorum ſtultam faciens*? cap.aũt 47.deridẽs Deus Babylonios,& Chaldæos ſyderalibus ſuis obſeruationibus præſidẽtes,*Sta*, inquit,*cũ incantatoribus tuis,& cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſit fieri fortior. Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent,& ſaluent te Augures cœli, qui cõtemplabantur ſydera, & ſupputabãt menſes, ut ex eis annunciarent vẽtura tibi.* Et paulò ante dixerat: *Sapientia tua, & ſcientia tua, hæc decepit te.* Hieremias quoq; c.10.monet Iudæos, vt Aſtrologicas obſeruationes pro nihilo ducant, nihil.n. ſibi à ſtellis vel ſperandũ vel timendum eſſe, ſic aũt ait: *Iuxta uias gentium nolite diſcere; et à ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorũ vanæ ſunt.* Salomõ aũt Eccl.c.10.ſcientiã futurarũ rerũ denegat homini, *Ignorat hõ*, ait ipſe, *quid ante ſe fuerit: et quid poſt ſe futurum ſit qs poterit indicare?* idem c.8.eiuſdem lib. *Homo*, inquit, *ignorat præterita, et futura nullo ſcire poteſt nuncio*. Liquet igitur diuinationẽ aſtrologicam in ſacris literis contemni, deride-ri, ac reprobari.

Cum

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iudicium Ecclesiæ, vt par erat, mire congruit. Semper enim Ecclesia inde vsque à primordijs suis, Iudiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit. Extant aduersus ipsos plurima & seueriſſima decreta Ecclesiæ, quæ legere licet in secunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinque quæstiones, & in Cõcilio Bracarensi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I in assertione Fidei contra Priscillianistas. Fertur Alexander Papa huius nominis I I I. quendã presbyterùm qui semel dun taxat consuluerat Astrologum de quodam furto in Ecclesia sua facto, in vnum annũ priuasse altaris ministerio. Crebras item reperimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nunc Chaldęos vel Genethliacos, aliàs Mathematicos aut Planetarios appellant, disputationes, ex quibus appareat quàm fuerit maiorib. nostris genus hoc hominum exosum & abominatum. Multa contra illos disputat Basilius hom. 6. in Genesim, Chrysostomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed præter cæteros Augustinus lib 2. super Genesim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamen & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap 9. de Præparatione Euangelica argumentatur Eusebius.

Decreta Ecclesia contra Astrologos Iudiciarios.

Alexan. Papa.

Basilius. Chrysost. Greg. homil. 10. sup Euangel. Augustin. Eusebius Cæs.

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, q in libris quos aduersus Christianos effutiuit, pbare voluit, ex his quæ scripta sunt

Iulian. Apostata calũnia.

in

in cap. 15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologiã quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraã foras, & ait illi, Suspice cælũ et numera stellas si potes: Sic erit semen tuũ.* Aruspicinæ verò scientiã eius, illis ét verbis denotari ait, *Sume mihi vaccã triennẽ, & caprã trimã, & arietẽ annorũ trium, turturem quoq; & colũbam. Qui tollens vniuersa hęc, diuisit ea per mediũ, & vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit: aues autẽ non diuisit. Descenderunt que volucres super cadauera, & abigebat eas Abraã.* Deinde, subijcitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè cõfutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huic vanissimæ astrologiæ asserere & astruere conãtur ex illa stella quę nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuq, ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrysostom. & Gregorius in homilijs super illud Euãgelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

Iulia. Apostatæ calumnia à Cirillo repulsa.

Matt. 2. Chrys. homil. 6. in Matth. Greg. homi. 10. in Euang.

Cæterùm, errorem Astrologorum etiam rationib. ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo*, vt ait Pau. 1. Corint. 2. *Nouit quę sunt hominis, nisi spiritus hominis*, sed homo nescit quid ipsemet postmultos annos aut etiam dies acturus sit: nam vt inquit Scriptura, Prouerb. ca. 27. *Ne glorieris in crasti-*

Argumẽtis ex sacra Theologia ductis, astrologica diuinatio refellitur.

craſtinum, ignorans quid ſuperuentura pariat dies: &c. Non eſt via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem diſponit. Eſt namq; non modò quorũlibet hominũ, ſed ét Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumq; vult. Si igitur ipſemet homo neſcit quid futuro tẽpore facturus ſit, quanto minus id ſcire põt Aſtrologus? Deinde, ne ipſe quidem diabolus certò põt noſſe res futuras: ſi.n. futura omnia dœmon ſciret, nunquã profecto impuliſſet Iudæos ad crucifigẽdum & occidendum Chriſtum Dominum, quippe pręuidiſſet per crucem & mortem Chriſti, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec ſanè dœmon tentaret & infeſtaret ſeruos Dei a quibus in tẽtatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum creſcente Sanctorum gloria, magis ipſe, quæ eius eſt ſuperbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. *De vanitate oraculorum Apollinis.*

HOC etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dœmones, cuiuſmodi erãt reſponſa & oracula Apollinis Delphici, quõdã apud Græcos nobiliſſima & clariſſima; quæ ad diuinationem aſtrologicã pertinuiſſe, locuples auctor & teſtis eſt Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Euſebius lib. 6. de Præparatione Euãgelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipſos ſtellarum motu ita eſſe futura ſignificare, id quod maxime Apollo multis reſpõſis aperuit. In hiſce aũt oraculis & diuinationib. ſæpè mentitũ *Porphyrius.*

esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius, ex quisitam enim futurorum cognitionem ait nō hominibus modo, sed multis etiam deorum in comprehensibilem esse. vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent enim præmouere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia perseuerant vrgere & cogere eos vt respondeant. Apollo igitur Delphicus, cum eiusmodi esset cœli & cōtinentis affectio vt verum præuidere non posset, retine, dicebat per Vatem, uim istam, & potentia verba hæc ne proferas, falsa enim dicam, si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat. Deinde concludens Porphyrius ait, Manifestū iam fecimus vnde falsitas ad deorum oracula subrepat. Hæc ex libro Porphyrii de Oraculis, in libro sexto de Præparatione Euangelica. cap. 4. Eusebius commemorat. Fuit etiam olim quidam Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia quam eloquentia nobilis, qui respōsis delphici Apollinis sępè delusus atque deceptus, diligenter & curiosè collegit quamplurima eius oracula, eaque ut vana, futilia, & falsa cōfutauit, ut refert Eusebius lib. 5. de Præparatione Euangelica, cap. 10.

Oenomaus vehemens & disertus oraculorū Apollinis confutator.

§. 3. *Cur Dœmones prędicando futura sæpè fallant.*

QVATVOR porrò ob causas vsu uenit in prænuntiando futura falli dœmonem. Primò, quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admodum

dum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè liberum, nonnunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati, & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio nostroq; arbitratu facturi eramus. Fit ét interdũ, ut quod dęmon agere constituerat, & prædixerat, prohibente impedienteque Deo, non possit exequi. Denique, multa Deus solet aliquando præter cõmunem ordinem naturæ, præterque gñalem suam & ordinariã prouidentiam agere. Atque his rebus crebro dęmõ in errorem inducitur. Quis ergo credet Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cũ in eo uel dęmones falli sæpè contingat? Sed q̃d ego de dęmonibus loquor? Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cęlestes ac beatas mentes, q̃ liquidò cernũt, & clarissimè vident Deũ, tenentq; perfectissimã cognitionẽ cęlorũ cũctarũq; rerũ naturaliũ, certò scire futura, quæ nimirum pendent ex libero arbitrio, nisi earũ rerũ Deus singularem ipsis notitiã impertiat. Cuius aũt amentiæ est, Astrologis tribuere, quod nec Angelis nec beatis mentibus cõcessum est?

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ religionis cohærere cum veritate Astrologiæ Iudiciariæ.*

Egregia ratio aduersus Astromantiam.

SED illa in primis fortis est argumentatio. Si Christiana religio, & disciplina vera est, ut est profectò verissima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrologorum,

gorum, vt quâ illa vanitatis, falsitatis, & impietatis persæpè damnauit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesq; propemodum gẽtes suo Imperio subiecerit, & plus mille quingẽtos annos vigeat, & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cęlo proueniunt ac pendent, necesse est tãtam hominum ad fidem Christi accipiendam tuendam q; propensionem tantumq; studium, ex insigni aliqua, & præpotẽti constellatione prouenire: quare cęlum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa, & detestabilis, quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo, & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem, & execrandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita, quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima, & inculpata, nec laude tãtum sed summa etiam admiratione dignissima, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constellatione proficiscì bonum, & malum: malum quidẽ, propter falsitatem doctrinæ Christianæ: bonum autem, propter vitæ, quæ ad eius doctrinæ regulam informatur, & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

Præclara argumẽtatio.

Ad hæc, maxima probatio, & confirmatio fidei nostræ, & clarissimum diuinæ prouidentiæ argumentum illud est, quæcumque circa Christum Dominum, & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis ante sæculis fuisse per Prophetas, ad vnũ oĩa propriè, distinctè, explicateq; p̃dicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam

fieri

fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimum nostrę religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrinā veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturam & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruertit qui enim certum habet omnia pendere è cœlo, ob idq cuncta hominum opera facta, casus, & euenta ex cœli obseruatione præsentiri & p̄dici posse, huic quoque necessariò persuasum esse debet, materialem & mortalem esse animum nostrum, nullūq: esse liberum arbitrium, nec talem esse prouidentiam Dei qualem Fides nostra prædicat; mysteria item Christianæ religionis pendere è cœlo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Testamento edita, licet dicantur, vt re vera sunt, supernaturalia, ad cœlestes nihilo minus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinacioni cōsequens est, neglectio & prætermissio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula vbi agit de astrorum obseruatione, simillima docens eorum quę diximus, verè magis & doctè quàm eleganter & ornate ita scribit, Astrorū obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quæ fidei Christianæ misteria sunt, tanquam subsint cœlestib. causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quærātur vel habeātur vt certa ex cœlestib. causis; tertio, si electiones suas quis subijciat cœle-

Caietanī breuis, sed vera & memorabilis ad uersus prę dictiones astrologorum sententia.

ſtibus cauſis tanquam legi illarum ita vt vitam & actiones ſuas regulet ſecundum cœlos. Et quodlibet horum trium eſt ex ſuo genere peccatum mortale: quia primum eſt contra ſpiritualitatem Chriſtianæ religionis, quæ ſuper cœlos eſt, immutare pontenſetiam ipſos cœlorũ curſus iuxta id quod ſcriptum eſt in Pſal. 148. Confeſſio èius ſuper cœlum & terram: & hoc experientia teſtata eſt. Secundum verò, eſt contrà veritatem doctrinæ Chriſtianæ & liberi arbitrij, quo domini ſumus noſtrorum operum. Tertium eſt contra dignitatem gratiæ, legis diuinæ, ac humanę mentis, qua ſuper omnia corporalia ſumus conſtituti. Et ſicut erraremus ſubijciendo nos paſſionibus iræ, odij, ſpei, timoris, ita quod haberemus impetus paſſionũ, p lege: ita vilificamus nos, ſi inclinationes cœlorum pro lege habeamus: corpora enim ſunt, & per modum paſſionum inclinant nos Hæc Caietanus.

In actis autem Apoſtolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Epheſi concionibus & ſermonibus B. Pauli conuerſi erant ad Chriſtum, & curioſa prius fuerant ſectati, attuliſſe libros ſuos, & coram omnibus combuſſiſſe: fuiſſe autem eos libros de rebus ad iudiciariam Aſtrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentariis ſuper Pſalmos dixit Auguſtinus qui etiã Mathematicum quendã, hoc eſt, iſtam Aſtrologiã profeſſum, poſtea pœnitentem profeſſionis ſuæ cupientemq; recõciliari Eccleſiæ, niſi publica & ſolenni penitentia præmiſſa, non recepit, verùm ſententiam Auguſtini, quod ea

maxi-

maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic aſcribam. Poſt enarrationem igitur 61. Pſalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram ſiſteretur, hæc dixit Auguſtinus: Iſte ex Chriſtiano, & fideli pœnitens redit, & territus poteſtate Domini conuertitur ad miſericordiam Domini: ſeductus enim ab inimico cũ eſſet, fidelis diu Mathematicus fuit, ſeductus ſeducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus eſt contra Deũ qui dedit hominibus poteſtatem faciẽdi, quod bonum eſt, & nõ faciendi quod malum eſt. Iſte dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, ſed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, ſed Mars: & iuſtum nõ faciebat Deus, ſed Iupiter: & alia multa ſacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Chriſtianis nummos abſtuliſſe? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominum vſquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Modo ſicut de illo credendum eſt, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: ſe aliquando à diabolo ſenſit illectum, conuertitur ad Deum pœnitens. Noſtis in Actibus Apoſtolorum eſſe ſcriptum, capi. 19. quia multi perditi, id eſt, talium artium homines, & doctrinarum nefariarum ſectatores, omnes codices ſuos ad Apoſtolos attulerunt, & incenſi ſunt libri tam multi, ut pertineret ad ſcriptorem æſtimationem eorum facere, & ſummam pretij conſcribere. Hoc vtique propter gloriam Dei, ne tales ẽt perditi deſperarent ab illo qui nouit quęrere

Notabilis orõ quam habuit Auguſt. ĩ reconciliatione cuiuſdã Mathematici cũ Eccleſia.

Pſal. 4.

quod perierat. Perierat ergo iſte, nũc quæſitus inuentus, adductus eſt: portat ſecum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem miſsis, ipſe in refrigerium tranſiret. Ante Paſcha enim cœpit petere de Eccleſia Chriſti medicinam, ſed quia talis eſt ars in qua exercitatus erat, quæ ſuſpecta eſſet de mendacio atque fallacia, dilatus eſt ne tentaret, & aliquãdo tamẽ admiſſus eſt ne periculoſius tẽtaretur. Hactenus Auguſtinus.

§. 5. *Quàm ſeuerè olim Eccleſia in iſtiuſmodi Aſtrologos animaduerterit.*

B. Epiphanius.

CERTE in primitiua Eccleſia iſtiuſmodi aſtrologia non ſecus quàm ars magica, reprobata, vetita, & damnata erat. Narrat Ephiphanius in libro de menſuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturę interpretem ob eam maximè cauſam fuiſſe à patrib. ex Eccleſia pulſum, quod natiuitatum obſeruationibus cæterisq; diuinationibus aſtrologicis ſtudioſe vacaret. Non eſt pro derelicto habendum, cum ſit admodum memorabile, quod Origenem in commentarijs ſuper Geneſim de iſta aſtrologia prodidiſſe, libro 6. de Præparatione Euangelica, capite 9. tradit Euſebius, ſic enim ſcripſiſſe illum ait: Non ſolum Gentiles ſtellarum coniunctione atque aſpectu quæ in terris ſunt, neceſſariò accidere credunt, quàm vim Fatum appellant, verum etiã multi ex fidelibus conturbantur, impoſſibile aliter fieri credentes quàm ſtellarum curſus effecerit. vnde ſequitur nullam in nobis eſſe libertatem, nullam operationem noſtram laudari aut

Origenis egregia cõtra Aſtrologos diſputatio.

ri aut vituperari iure posse, ita prędictum a Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, & omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs prędicatio, inania erunt, nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, cœlestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit, passumq. fuisse quæ passus est, nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse: his impijs verbis etiam illud conficitur, ut fideles Fato ducti in Christum credant? denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, uel et malorum auctor sit Deus: nullusq; hominum propter bene uel male facta præmio aut pœna dignus censeri debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Animaduersio in Petrū de Aliaco.

Fat igitur nūc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfracteque defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia, quin etiā (si Deo placet) cū Theologia consociare atque coniugare; scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, dœmonem cum Deo qui nec veritus est scripto prodere, diluuium Noëticum, & ortū Christi Domini, aliaq; summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum obseruatione prænosci ac prædici potuisse.

§.6. De multis perſpicuè falſis, & impijs Aſtrologorum ſententijs.

SED quo manifeſtius appareat quàm ſit impia, & execranda iſtorum doctrina, ponam hic paucas quaſdã eorũ ſnías, & decreta, è quibus iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam iſtorum, ex Marte in nona cœli regione fęliciter conſtituto, tantum præſtare nobis cõtendũt, vt ab obſeſſis corporibus ſola præſentia dęmones expellamus. Alij iactant ſe hac arte, de eius qui naſcitur conſcientiæ arcanis, & ſecretis ſine errore iudicaturos. Vulgatum quoque apud illos eſt, duos eſſe planetas auctores fęlicitatis humanæ, Venerem quidem præſentis, Iouẽ autem poſt hanc vitã futuræ. Maternus porrò eiuſmodi figmentorũ, & mẽdaciorũ ſtudioſiſſimus, & curioſiſſimus, cum multa memoret quæ à Saturno conſtituto in Leone accidunt hoſibus, ſubdit, eiuſmodi hoſes lõgæuos fore, & poſt mortem animas eorum in cęlũ dijs applicatas euolaturas, Saturnus enim, inquit, in Leone poſitus aías eorũ, qui ſic ſe habuerint in terra, inumeris anguſtijs liberatas, ad cęlũ, & originis ſuæ primordia reducet. Deniq; Albumazar ſcribit, qui Luna Ioui coniuncta in capite Draconis, Deo ſupplicauerit, eũ quicquid petierit à Deo, certiſſimè impetraturum: id qđ Petrus Apponẽſis expertum ſe eſſe cõfirmat, nã cum vigente illa cõiunctione, ſcientiam rerum à Deo poſtulaſſet, ait ſe poſt eã diem, magnã ſibi factã eſſe ſcientiæ acceſſionem, ſenſiſſe. Hæc autẽ, & alia

Maternus.

Albumazar.

Petrus Apponenſis.

eorum

eorum similia, quàm sint nefaria, detestanda, & Christianæ religioni exitialia; quantumq; valeant ad eleuandam, uel potius delendam fidem eoram quæ diuina Scriptura docet immediate, supernaturaliter, ac miraculose fieri a Deo, nemo est tam hebes ingenio & tardus intelligentia, ut non clarissime intelligat. Si quis aût hęc plenius atq; subtilius scire auet, legat quæ in hanc sententiam cum alibi, tũ lib. 2. c. 5. & in lib. 5. cap. 11. & inde usque ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copiose tractat.

ASTROLOGIAM IVDICIARIAM A Philosophia redargui & conuinci, primò quidem ea ratione, quod istiusmodi Astrologi cœlestium rerum sint. imperitissimi.

CAPVT II.

Multiplex & praualida contra Astrologos ex Philosophia argumentatio.

DIVINATIONEM Astrologicã futilem esse nulloq; nixam fundamento, Philosophus quidem ad hũc modum argumentabitur, Astrologi nec certò sciunt omnes astrorum uires, defluxus, & effectus; nec si eas res scirent, satis id foret ad certam rerum futurarũ præsensionem; ergo prædictiones astrologicas inanes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argumentatione sunt posita, explicatius à nobis tractanda & confirmanda: alterum est imperitos esse Astrologos rerum cœlestium, alterũ vero est, ut essent illi peritissimi earum rerum, non propterea tamen posse eos futura omnia prænosse; de priori autem dicamus prius.

§ 7. *Astro-*

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.*

ESSE igitur Iudiciarios Astrologos sydera lis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subijciã, Principiò, valde arduum & operosum est, etiam quæ de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quę sit cœli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique astrorum numerus, eorumq; inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clarissimum indicium tanta opinionum varietas quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. Aristoteles certe, Philosophorum omnium facile princeps, iugenue fatetur se multarum rerum cœlestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem, & coniecturalem tantùm notitiam tenere: Et quia manifestis certisq; rationibus destituatur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argumentis & coniecturis. Vdere hæc licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cœlo textu 17. 34. 60. & 61. hoc si est, quis credet Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparandos esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo abstrusissimum, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem pico rerum omnium futurarum, esse liquidò cognitam exploratęq; perceptam? Deinde, rogemus istos Astrologos, vt faciliores quasdam quæstiones de cœlo nobis enodent: per-

Aristoteles.

cuncte-

cunctemur ex ipsis, an cœlum sit natura quædam simplex, an composita ex materia, & forma, vtrum talis sit materia cœli qualis est rerum omnium sublunarium, an omninò diuersa; sitne cœlum animatum an inanimum; num sua vi, & à se moueatur, an extrinsecus ab Angelo; unde potissimum in cœlis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstantia: quid causæ sit cur non omnes orbes vno motu circũagantur, sed alij vnò tm̃, alij pluribus, alij vero pauciori bus: aperiant nobis quã habebant propriã vim, & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profecto reperiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes, & prorsus expertes.
Qui fit igitur credibile, planiora hæc, & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima, & occultissima, esse comperta, & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus, & effectus, qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas, & dissitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderum effectus prænunciantibus, quis enim nescit procliuius, & propensius esse præsentia nosse quàm futura, præsertim mutabilia, & quæ variè possunt contingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus: hæc.n. cum proxima sint, atque nobis coniuncta, & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & q̃ quotidianis experimẽtis pueſtigari, &

explo-

explorari possunt;planiorem intelligentiam, & faciliorem habent explicatum:cognitio verò rerum cœlestium maximi laboris, & difficultatis est,cum tam longè distet à nobis cęlũ, nec alio quàm vnico oculorũ sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tãtam interualli longinquitatem,vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medij aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum, & instrumẽtorum astronomicorũ. Atque hoc etiam apud sacras literas in c. 9. lib. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus*, inquit, *quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitãtẽ. Et difficilè æstimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore, quę autem in cęlis sunt, quis inuestigabit? Sensum aũt tuũ quis sciet, nisi tu dederis sapiẽtiam, & miseris Spũm sanctũ tuũ de altissimis.* Extremum autem huius sniæ, omninò redarguit Astrologos,qui humana omnia euẽta quorum multa ex secretissimo Dei consilio, & voluntate pendent,diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiam antiquitatem obseruationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi,habere se innumerabilium annorum obseruationes rerum euẽtis comprobatas, è quibus ars ipsorũ collecta,& confecta sit:nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent,ijsdem signis antegressis;

sis, ars est effecta eadem sæpè animaduertendo atque notando: quare Chaldæos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi obseruationum astrologicarum comprehensa habuisse. Verùm, hoc quàm sit commentitium & improbabile, uel ex eo liquet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi obseruationes & experientias, nõ dico millies vt ipsi iactitant, sed ne ter quidem bisue colligere & comparare potuerunt. nam cœli facies, & omnium signorum cœlestium positura quæ semel fuit, eadem omnino vel nunquam, uel nõ nisi post immẽsa annorum spatia redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrãtes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, motus cœli esse inter se incommẽsurabiles, ob idq; eandem cœli faciem, eundemque stellarũ positum sæpius euenire non posse.

Hanc rationem Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculentius & elegantius tractat his uerbis, Si Chaldæorum isto modo cœpta fieri obseruatio est, ut animaduerteretur quo habitu, qua forma, quaque positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam vitæ spectaretur; eaque omnia, ut vsu venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris quoque

Phauorinus cõtra Astrologos.

quoque euentura existimaretur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo obseruari cœptum est, ex eaque obseruatione cõposita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi; vt neque vllus obsetuationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. sic Phauorinus. Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri seperatim, tamẽ quã vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnà coeunt & permiscentur, vt in cœlo vel in aère vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus; ab ipsis ne quaquam sciri potest. Audiat lector Origenem, cuius ex Commentarijs super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Euangelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, comminstione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuũ fieri asserunt, profecto concedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuatur de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod a benigno conceditur, quoniam locum eius aspexerit, aut mutet, aut imminuat, aut mistura quædam

Origines.

dam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis altius inspiciat, facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quam veritatem consequi Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint, ad filiam Chaldęorũ qui maxime ista profitentur ait, *Adsint & saluate faciant Astrologi, cœli Augures annuncient tibi quid euenturũ sit.* His enim uerbis docemur, vel diligẽtissimos in hac re Chaldęos, non posse prędicere quæ velit vnicuique genti Deus attribuere. Hactenus Origenes. Esa. 47.

His accedit, multas esse stellas quæ vel non clarè cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitas, permultas verò necdum exploratas fatentur Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris, quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cum per aliorum syderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum effectus, aut impediri aut variari possint? nisi fortè astrorũ quæ latent ipsos nullas esse vires nullosq; defluxus, impudenter & absurdè mentiantur. Certè constat inter Astrologos numerari in octauo cælo mille præterq. viginti duas stellas, quarum cum quælibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam uel perexiguã notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè cõstet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota propemodum

verſetur & conſumitur. Vidit hoc, qua erat perſpicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. quæſtionum, cap. 32. eleganter expoſuit, Quid eſt aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quàm quod paucis nos ſyderibus aſſignant; cum omnia quæ ſupra nos ſunt, partem ſibi noſtri vendicent? Submiſſiora forſitan in nos propius vim ſuam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia proſpiciunt. cæterum, & illa quæ aut immota ſunt, aut propter velocitatem vniuerſo mundo parem, immotis ſimilia, non extra ius dominiumque noſtri ſunt. Hæc Seneca.

§. 9. *De noua ſtella, quæ ſuperioribus annis viſa eſt.*

SVPERIORIBVS annis vidimus ſtellã: nouã ante illud tẽpus nunquã in cẽlo viſam, & iudicio Aſtrologorum in eodẽ loco vbi ſtellæ fixæ lucent poſitam: hæc cum ad aliquod tempus conſpicua fuiſſet, repente tota ex aſpectu noſtro diſceſſit & prorſus euanuit. hãc ſtellam neceſſe eſt vel in cœlo eſſe generatã & poſtea corruptam, idemq; in alijs ſæpius euenire, longis tamen temporum interuallis veriſimile eſt: vel eſſe ſupra ſeptem planetas alia ſydera errantia quæ proprios quidem meatus, ſed nobis tamen ignotos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe ſtella inerrantes, & infixas putamus, eas quoque proprios circuitùs & motus agere. de quo addubitaſſe olim Hipparchũ nobiliſſimum in aſtrologia virum, locuples auctor & teſtis eſt Plinius, in cap. 26. lib. 2 Hipparchus,

Hipparchus.

parchus, inquit, nunquam satis laudatus nouam stellam, & aliam in æuo suo genitam deprehendit: eiusque motu qua die fulsit, ad dubitationē est adductus, anne hoc sæpius fieret, moueranturq;, & eæ quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem suam referre centent Astrologi, conuenientiam, & discrepantiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octaui alterū noni cœli, exploratam habere? quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe cum nonum cęlū omni stella luceq; careat, nec aliud de ipso quàm motus, isque ex motu octaui cœli deprehendi possit. Latet etiam Astrologos quemadmodū isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam vt annorū eius tēporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi possit, dierum tamen, & horarū non potest: quorum tamen subtilis, & certa computatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus est.

Duplex Zodiacus apud Astrologos.

10. *Quàm difficile sit, aspectum syderum qui in cuiusque hominum ortu uiget annotare.*

IAM verò vix potest sine errore vllo notari, & cognosci positus astrorū, qui est in eo momento quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est, vel punctum temporis, in quo quispiā oritur, uel in eo ipso puncto aspectum syderū omnium, qui tunc viget, obseruare: sæpè namque cęli, & stellarum aspectum, nubila & crassorum vaporū interpositus, vel adimunt nobis,

vel interturbant,& infuscant;& quod caput est, rapidissima cœli vertigo facit vt constellatio prius transuolet, quàm à nobis propriè annotetur:quippe per singula ferè momenta,alia,& alia cœli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia prænunciare posse,dummodo sibi ortus eius certum tempus per notescat:at eiusmodi tempus subtiliter, & propriè,ita nimirum vt opus esset Astrologo, ferè nescitur.Nam vt dicatur, exempli causa,Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris vltimo,hora noctis decima,uel ineunte vel media vel iam exeunte,at momentum illud,vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fusus,& in lucem editus est, nec obstetrix,nec parentes seu cognati, subtillimè annotatum,& perspectum habent:qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione, & cognitione ,ad diuinandum eget Astrologus.

B. Basilij argumentatio contra Astrologos.

Non possum facere, ut adscribere hoc loco prætermittã verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quam nos strictim attigimus, latius ab eo explicatur,& acrius vrgetur.Sic enim ille homil.6.super Genesim scriptum reliquit, Genethliacæ artis inuentores, cum in temporis amplo spatio complures figuras suam ipsorum scientiam fugere percepissent,in angustum admodum temporis contraxere mensuras,ut minutissimo quoque, & subitaneo articulo,quale est quod Apo-
1.Cor.15. stolus dicit: *In momento tẽporis,in ictu oculi.* plurimum differentiæ sit inter natiuitatẽ, & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento genitus

genitus est futurus sit Rex ciuitatum, populorumq; princeps, locupletissimus, præpotens: Is autem qui natus est temporis sequentis momẽto, pauper quidam sit futurus, aut mendicus circulator, vel præstigiator, ex ostijs ostia permutans quotidiani consequendi causa victus, quãobrem eo orbe qui signifer appellatur duodecim in partes diuiso, cum in triginta dierum spatio partem Sol eius globi transeat duodecimam quem inerrantem appellant, triginta in portiones singulas illas duodecim partes secuerunt, tum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hæc singula rursum in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus puso est, mas an femella sit, obstetrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima præterijsse minuta? Dicit obstetrix deinde Chaldæo partum qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obstetrix loquitur prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna fuerit non in conclaui mulierum Chaldæus ille præsens, sed in ędium atrio, aut vestibulo, tempus horamq; reponeos. Et cum eum qui diuinaturus est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat instrumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot minutorum hoc quoque tempore, quæso, præteruolat præteritq; examen? Compertam enim

eam esse stellam qua tempus horaq; sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto sexagesimę eorum, in quæ subdiuisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemq; temporis inuentionem, quanquam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessariò dicunt, vt qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemuè haberent, qualisq; ipsarũ esset inter sese figura, cum in lucem ederetur fœtus, compertum sit tandem ac exploratum. Quę cum ita sint, si fieri non potèst vt tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis fit vt tota via penitus aberretur; deridendi profectò non mediocriter esse videntur, tam ij qui studio huius indulserunt artis quam in ratione rerum nusquã esse constat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euẽtura. Hactenus sunt quæ Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM rerum cœlestium cognitionem tenerent, non posse tamen eos futura diuinare, probatur octo rationib.

CAPVT III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam vi-

delicet astrorum & cæli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum prænotionem & diuinationem efficere; idq; multis & validis rationibus confirmo.

11. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione astrorum etiam perfecta, non posse diuinari omnia quæ futura sunt.*

PRIMA RATIO. Vera & trita est in scholis illa Philosophorum sententia, Sicut res se habet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionē, hoc est, propter quas causas quęque res fit & est per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius rei scientiam adipisci volumus: ad generationem autem futurorum effectuum particularium, non modo concurrit cælum sed etiam causa particularis, & enim cœlum causa vniuersalis, quo fit vt eius vis & efficientia sit etiam vniuersalis & indeterminata ad producendum quoslibet effectus particulares: determinatur autem vis cœli per causas particulares. quamobrem verissimum est illud quod dixit Aristoteles, Sol & homo generant hominem. quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectionem & conseruationem, maximè pendeant ex causis vniuersalibus, tamen quod pertinet ad propriam cuiusque eorum naturam & ad naturales proprietates, tam specificas quàm indiuiduales, magis particularem causam quàm vniuersalem ęmulantur atque imitantur. *Prima ratio.*

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad prænoscendos earum effectus.*

Sicut ad generationem rerũ futurarũ nõ tantũ cõcurrit cœlũ sed etiã causa particulares, ita ad certã earũdem rerũ prænotionẽ, non solius cœli notitiã satis esse posse. B. Augu.

CVM igitur præter causas cœlestes, ad producendos effectus futuros opus sit etiam causa particulari efficiente, & materia idonee præparata, quorum si desit alterutrum, prorsus nullus futurus est effectus, ex his necessariò concluditur, ad prænotionem futurorum effectuũ, cęlestium causarum notitiam non esse satis. Atque hoc etiam quotidianis & manifestis experimentis constat. cernimus enim agricolas eodem tempore & sub eodem syderum aspectu varia seminum genera in terram iacere, ex quibus tamen diuersa nascuntur: quæ sanè diuersitas nõ ad causas cœlestes, sed ad diuersas tantùm species & vires seminum referri potest, Ad hanc eandem sententiam, in libro secundo de Genesi ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: Cum multa corpora diuersorum generum, vel animantium, vel herbarum & arbustorum, vno simul puncto temporis seminentur, vnoque puncto temporis innumerabiliter multa nascantur, non tantum diuersis sed etiam ijsdem terrarum locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut dicitur) perdant sidera, si ista considerent. Quid autem insulsius & hebetius, quàm cum istis rebus conuincũtur, dicere ad solos homines sibi subijciendos fatalem stellarum pertinere rationem? sic Augustinus: cuius extremum dictum paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.

capite

capite 1. Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortisque hominum rerumque humanarũ omnium tempus, & ratio, & causa in cœlo & apud stellas foret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis, multisque alijs minutissimis terræ marisq; animantibus dicerent? an illa quoque ijsdem, quibus homines legibus nascerentur, ijsdemq. itidem extinguerentur? vt aut ramunculis quoque & culicibus nascendi Fata sint de cęlestium syderum moribus attributa, aut si id non putarent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæteris.

13. *De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.*

Secunda ratio.

SECVNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos qui vno tempore concepti & nati sunt, similimos omninò fore: quod falsum esse, satis perspicuum est. nam vt cæteram eorum dissimilitudinem taceam, euenit nonnunquam vt alter sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione, Proclum & Euristhenem reges Lacedæmoniorum fratresque geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum dispar fuit. Verùm, in sacris literis luculentissimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Esau eodem cõcubitu, vt inquit Paul. Rom. 9. sati eodemque tempore nati, dissimillimis tamen ingenijs, studijs, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum est illud præsidium in

quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento vrgentur, videlicet breuissimam illam moram quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea nobis perexigua videatur, in cœlo tamen, ob eius vastitatem & rapidissimam conuersionem, esse admodum insignem magnamq; facere variationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quam incitatissimè contortam, cum his eodem loco signare atramento vel percutere summa celeritate conatus esset, cessante ipsius rotæ circumactione, reperta sunt duo illa loca ab ipso percussa vel signata, haud paruo inter se interuallo disiuncta. Hoc, inquam, præsidium & refugium infirmum est, parumque tutum Astrologis. Etenim, licet in ortu Geminorum aliqua fuerit mora, in eorum tamen conceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tam breui variatur ratio constellationis sub qua quisque nascitur, erit profecto proprium tempus ortus cuiuslibet, Astrologis incomprehensibile. Denique, valebit hoc loco aduersus Astrologos argumentatio illa Beati Gregorij: Si propterea Iacob & Esau non censentur nati sub eadem constellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus post alterum; ob eandem profecto causam iudicandum erit, nullum hominum sub eadem cõstellatione totum nasci. non enim totus simul ex vtero procedit, sed particulatim & membratim: primo enim effert caput, tum collum, deinde pectus, postremò pedes. Iacob enim proximè natus est post Esau manu plantam pedis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad literam, capite

Similitudo Nigidij Figuli

B Grego. homil. 10. super Euangel.

Augusti.

pite 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

Verùm, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldæos disputans, exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeat, si tam paruum atque rapidum est momentum temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo cœli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respondeant, cursum illum temporis transuolãtis qui vix cogitatione animi comprehendi potest quonam pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat Augustinus lib. 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus; atq; in 2. lib. de doctrina christiana, c. 22. & vero maximum faceſſit negotium Astrologis si enim tã breui temporis momento mutantur oĩa, vt nõ diuersa modo, sed ẽt aduersa plerũque eueniant, quis de nato puero possit quicquã certi prædicere, cũ illud tpis punctũ quo vel cõceptus vel natus est ita vti est, nemini possit esse cognitũ? Itaq;, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorũ hominum generatione & ortu effice rent, in compertum esset nobis: quippe cum aspectus cœli & positus astrorũ qui est tempore quo

Phauorinus apud Aulum Gell. lib. 14. cap. 1.

Augustinus.

re quo quiſque naſcitur, certo deprehendi nequeat: incitatiſſimus enim cœli & aſtrorum motus, rarditatem noſtræ conſiderationis & obſeruationis præteruolat & anteuertit.

Tertia ratio. TERTIA Ratio. Miſſos nunc facio Gemi-nos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Aſtrologis, conſideremus in præſentia quamplurimos prorſus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque ſyderum aſpectu & poſitura, ex diuerſis tamen parentibus progeneratos: de iſtis non poteſt Aſtrologus ex obſeruatione ſyderum, non eadem euenta prænunciare; cum ſimul concepti & nati fuerint, & ub eadem conſtellatione. At longè ſecus eſſe, quotidiana demonſtrat experientia, quam multi enim toto orbe ſimul & generantur in vtero & in lucem eduntur, quorum deinde maxima eſt ingeniorem, ſtudiorum, morum, religionis, caſuum, denique uitæ ac mortis euentorum diſſimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannenſi pugna quamplurimi cæſi ſunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem exiſtimet, eodem illos omnes ſtellarum aſpectu, poſituque fuiſſe natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Chriſtiana claſſe profligati, & internecione deleti ſunt: quorum omnium eandem fuiſſe rationem ortus, eandemq; in generatione eorum viguiſſe cœli conſtellationem, ſtultum eſt dicere, An quo tempore natus eſt Homerus, Hippocrates. Ariſtoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque

alios

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat. Quàm multi homines vtriusq; sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distãtibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorũ expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemq, ictu temporis intererunt? Qd' .s. nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis atrributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quædam in hominum morte atque uita ẽt diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere, cur non aliquando possint omnia quoque paria vsu venire, ut existant per huiuscemodi stellarum concursiones, & similitudines, Socrates simul, & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi probè vti quæunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. capit. 1.

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

QVARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum cęlestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato, & aduersus Chaldæos conscripsit, futilissimas

Quarta ratio.

esse

esse Astrologorum obseruationes, & rarò non ementientes eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, c. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullũ templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam solicitaret vxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem, & Bactros, multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrũ q̃ legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, uinum aut ceruisiam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes. At verò, cæteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cęde, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur: inueniunturque ibi nonnulli, immò verò gens quædam Indorũ est in eodem climate habitãs, quę homines venantes atque sacrificantes deuorant: nec ulli planetarum quos fęlices ac bonos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere, nec in Perside solum, verum-

rumetiam quicunque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc scelus abominatæ, Magusseos appellant. Sunt q. vsque ad hodiernum diem in media Aegypto, Phrygia, Galatiaq; plurimi Magussei successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vude omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisq. interfectis solas fœminas alũt, bellicosæque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi fœminas prorsus ijsdem natalitijs astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui vbicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circũcidũt, & omnem diem sabbathi feriatum festumque religiosissimè agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem cõstellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & institutis vlla vis & potẽtia cęlestium corporũ abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe sparsi; idem vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit vel promissis ullis, vel minis aut supplicijs vel latum vnguem amoueri possunt, an dicturi sunt, Christianos omnes eodem

astro

astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisq; longè diuersam vitam agere, diuersos mores induere, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt uxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum sororibas aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Aegyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut felem colunt; sed vbicumque sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: ubique autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem prævalere videmus. Nec natalitia sydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad esum carnium, nec Persas a sceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere, nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusq. obedientes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardesanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

Quinta ratio. QVINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest? Si aũt ea stet, illa funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ

nisi

niſi peſſundata & obtrita, ſublataq; noſtrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vllo modo cõſiſtere queat. Quod autem, ſi animus noſter immortalis & in agendo liber ſit, diuinatio aſtrologica nulla eſſe poſſit, his argumentis concluditur. Primò, Aſtrologi profitentur ſe futuras hominum actiones euentaque, ex ſuæ artis obſeruationibus præſentire & prænuntiare poſſe: hoc autem falſum eſt; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficiſci debent, nullo modo poſſunt eſſe nota Aſtrologis. nam vel cognoſcerent futura in ſe ipſis, quod fieri non poteſt, quippe, quæ futura ſunt, nondum per ſe actu ſunt; quod autem non eſt, prout non eſt, non intelligitur, ſed prout aliquo modo eſt; nimirum poteſtate in ſuis cauſis. Nec prænoſci queunt futura in ipſorum cauſis quæ tres ſunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei propoſito, conſilio & abſoluta volũtate euentura ſunt, ea nulli mortaliũ vel ex cœlo, vel alia quacunq; rõne niſi cui Deus ea voluerit aperire, cognita eſſe pñt. *Quis enim*, inquit Scriptura, *cognouit ſenſum Domini? aut quis cõſiliarius eius fuit?* & vt ſcriptũ eſt in 9. cap. lib. Sapiẽtię: *Quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cũ labore, quæ autẽ in cœlis ſunt, quis inueſtigabit? ſenſum aũt tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiã, & miſeris Spiritũ ſanctũ tuum de altiſſimis?* Exc œlo autem futura quæ pendent ex volũtate hominis non poſſunt cognoſci, tum quia cœlum eſt cau- *Ro.* 11. & *Eſa.* 40.

ſa vniuerſalis, quare futuri effectus particulares non niſi vniuerſaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognoſci poſſunt: tum etiam quia cœlum eſt cauſa corporalis & materialis, quare animus noſter qui per ſe incorporeus & expers materiæ eſt liberque in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directè & neceſſariò minime ſubiacebit. Voluntas porro humana quæ eſt proxima cauſa humanarum actionum, reſpectu futurorum quæ ex ipſa proficiſci debēt, per ſe indifferens & indeterminata eſt: multa enim acturi ſumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur cauſa indeterminata & indifferens poteſt definitam certamque futuri effectus cognitionem parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendent ex interioribus, ex deliberatione dico & electione, non poteſt igitur futura hominis actio exterior prænoſci, niſi cognita ſit futuræ voluntatis electio vnde illa proficiſci debet: at futura hominis electio non poteſt alteri homini eſſe cognita; ſi enim propoſitum animi & deliberationem quam quis in præſens habet mente conceptam, nemo alius ſcire poteſt, quanto minus ſcire poterit conſilium, propoſitum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos poſt annos futura eſt?

15. *Vtrum ſit facilius, diuinare quid facturus ſit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut cōſideratur homo vt viuit & opera-

operatur ſecundum rationem, aut ſecundum ſenſum, & appetitum: ſi ſecundum rationem, ſic homoo non pendet è cœlo, eſt enim mens & ratio expers materiæ, & incorporea: nullum autem corpus per ſe agere poteſt in id quod eſt incorporeum. ratio item libera eſt, ſuaſumque actionum domina, & ſuo arbitratu ac voluntate poteſt ad hoc vel illud agendum ſe ipſa applicare. nam qnamuis uel à cœlo, uel ex naturali conſtitutione, & tẽperatione ſui corporis, vel à diabolo, vel aliunde inſtigetur ad malè agendum, poteſt ea tamen reniti, & vi ſua omnes inſtinctus, impulſus, & irritamenta extrinſecus ei obiecta, comprimere, & irrita facere: quinetiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifeſtum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione, & comparatione, & bardus, & mulieroſus erat; ſed eiuſmodi vitioſas naturæ propenſiones, adeo animi robore, & diligentiæ magnitudine emendauit, ut omnium ſui temporis prudentiſſimus, & continentiſſimus ſit habitus. Homo autem viuens ſecundum ſenſum, & appetitum carnalem, tam variabilem, & incertam vitam agit, vt qualis futurus ſit, nullo modo prædici queat. Quamobrẽ Salomon (quod eſt in 30. capite libri Prouerbiorum) dixit: Alia quædam ſibi eſſe cognitu difficilia; illud autem eſſe prorſus ignotum, qualis ſit via adoleſcentis in adoleſcentia ſua. Eſt enim ea ætas adeo lubrica ad quodlibet vitium, adeo mollis, & flexibilis in omnes partes, adeo vagans, & errans per omnia, & nulla in re

Hominẽ, vt operatur ſecundum rõnẽ nõ è cœlo, nec alia ex cã vlla prater Deũ, per ſe ac neceſſariò pendere.

Quã sit instabilis vita, & actiones hominis viuẽtis non secundum rationem sed secundum sensum.

diu perseuerans; vt nulla certa ratione modoq; regi & duci, sed quocũque impellit cupiditas, il luc inconsulte, & temerè rapi videatur: quo fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui uiuit secundum rationem, & virtutem, quàm quid sit acturus, qui rationis, & virtutem regula, & lege posthabita, suas duntaxat cupiditates sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex, qui secundum rectam rationem iustasque leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo, & libidine administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumque, & certum habent?

Pulchrũ dilemma aduersus Astrologos.

Adhæc, aut istud Fatum cœleste, & potentia syderum potest ab homine impediri ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediri, & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem atque mortalem, vtpote syderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodessent hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo declinari, & caueri possent? quin, vt ego censeo, plus mali quàm boni afferrent nobis, quos necesse esset non solum præsentibus malis torqueri, sed etiã tam longinqua, & inenitabili eorum expectatione

Si Astrologorum prædictiones verè, & certa essent, profecto inutiles, & odiosæ essẽt hoibus.

ſtatione acerbiſſimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Aſtrologi ſyderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimo tertio epiſtolarũ, octogeſima nona epiſtola ita ſcripſit: Venio nũc ad illum qui cęleſtium notitia gloriatur.

Frigida Saturni quo ſeſe ſtella receptet,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.

Hoc ſcire, quid proderit? vt ſolicitus ſim, cum Saturnus & Mars ex contrario ſtabunt, aut cum Mercurius veſpertinum faciet occaſum vidente Saturno. Potius hoc dicam, vbicumque ſunt iſta, propitia eſſe nec poſſe mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis curſus. Per ſtatas vices remeant effectus rerum omniũ, aut mouent ſydera, aut notant: ſed ſiue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? ſiue ſignificant, quid refert prouidere, quod effugere non poſsis? ſcias iſta, neſcias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quàm argutè ac philoſophicè hanc ipſam ſententiam breuiſsimis verbis cocluſit Phauorinus: Aut aduerſa inquit, euentura dicunt, aut proſpera. Si dicunt proſpera, & fallunt, miſer fies fruſtra expectando. Si aduerſa dicunt & mentiuntur, miſer fies fruſtra timendo. Si vera reſpondent, eaque ſunt non proſpera, iam inde ex animo miſer fies antequam è Fato fias. Si fęlicia promittunt, eaqu, euentura ſunt, tum planè duo erunt incommoda; & expectatio te ſpe ſuſpen-

Phauorinus apud Aulum Gellium, lib. 14. c. 1.

ſum fatigabit,& futurum gaudij fructum ſpes tibi iam diſlorauerit. Nullo igitur pacto vtendũ eſt iſtiuſmodi hominibus res futuras præſagientibus:Sic Phauorinus.

16. *Quàm ſit vana ac futilis prædictio Aſtrologorum de aliquo, quod ſit futurus ſummus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædictionum aſtrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Aſtrologi prædicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia ſummum Pontificẽ: atqui prouectio alicuius ad ſummum Pontificatum, non ex ipſis vel alterius vnius hominis voluntate aut poteſtate pendet, ſed ex voluntate atque ſuffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus eſt creare ſummum Pontificẽ. Quapropter vt certò prænunciari poſſit. Petrum, verbi cauſa, fore Papam, non ſatis eſt noſſe compoſitionem aſtrorum quæ in cœlo fuit naſcente Petro, ſed ſimul etiam opus eſſet, Aſtrologo perſpectos & cognitos eſſe omnes ſyderum poſitus & conſtellationes, ſub quibus nati ſunt quorumcunque voluntatum & ſuffragiorum concurſus ad creandum illum Papam futurus eſt neceſſarius. Quare, ſi verum eſt quod narrat in Auguſto Suetonius. Nigidium Figulum eiuſmodi aſtrologia nobiliſſimum apud Romanos, accepta hora partus Auguſti, obſeruatiſque natalitijs eius aſtris, exclamaſſe, Dominum orbis eſſe natum; profecto exiſtiman-

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Auguſti. dominatu.

mandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione; sed temerè ac fortuito dixisse, & casu factum esse vt ita contigerit sicut ille prædixerat: Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum vsque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendebat; vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænoscendum atque prænunciandum, solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit: neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum; scilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*

Sexta ratio.

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars versatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc sunt, & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Astrologorum ferè sint fallæ, nec nisi perquam raro veridicæ sint, satis liquet eas non ex arte aliqua & certis observationibus proficisci, sed inscienter & inconsultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt caue-

Ars et scientia in his versãtur, quæ sẽper aut plurimũ eueniunt, qualis nõ est Astromantia.

Phauorinus apud

Aulũ Gelium lib. 14 c. 1.

rent homines ne quà ipsis Chaldæi ad faciendam fidem irreperent, quòd viderentur quædam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambagiosa coniectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetentim quasi per tenebras ingredientes eunt: & aut multa tentando incidunt repentè imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera sunt: & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut astutè vera dicunt, prę cęteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millesima. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam libro secundo de

M. Tallius.

Diuinatione scriptũ sit apud Ciceronem. Quid plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldæi. quàm multa ego Põpeio, quàm multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum: vt mihi permirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quotidie videat re & euentu refelli. Seneca in eo libello cuius inscriptio est: Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem Claudij procurantem; & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quib. conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc affert, ne to-

Seneca.

ties

ries videlicet miseri Chaldæi mentiantur: Patere inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prę dicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mẽsibus moriturum: quod etiam nostri temporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeo menses prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluuia, quæ fore vtilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eã. & quamuis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, delectatus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus, manifestaret non de initijs Lunæ sperandum esse, sed de prouidentia & misericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata. *B. Ambr.*

18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.*

ALBVMAZAR princeps huiusce superstitionis, astrologica ex obseruatione & pręceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturã non plus annos mille quadringẽtos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum viginti octo falsam esse illius

Abraam Iudaus. prædictionem apertè demonstrant. Abraam Iudæus prænunciauit ex obseruationibus astrologicis, expectatum à Iudæis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimoquàrto; quod nimirum tum futura esset eadé astrorum cõpositio, quæ fuerat olim cum Moses ex AEgypto populum Hebræum eduxit: cuius prędictionis vanitatem dies ipsa redarguit. *Petrus de Aliaco.* Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollẽdum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam, sed habitu cœli & conformatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diutnr num illud & pernicioſum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquilitate Ecclesiæ redita. qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, vt is nullam deinceps isti astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cum ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuẽtus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

Albumazar. 19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*

ALBVMAZAR istorum Astrologum coryphæ-

ryphæus, nescio. quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecerit, hoc est expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admodum insignes euenire. Post Alexandrū enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelasor filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post transactis alijs trecentis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorum. O turpem ἀνιστορησίαν, O incredibilem temporum inscitiā. nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit & Afflixerit; & Christus Dominus noster non sexcentis annis post Alexandrū vt iste mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis post Alexandri mortē natus est. Quamquā quis miretur in hoc lapsum Albumazarē, cum tam insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regib. qui post Alexandrum Magnum Aegyptijs imperarunt? cum in confesso sit, nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemęorum Aegypti regum plus centum & sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines vllo tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullā nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuersionem, denique nullum insignem & memorabilem casum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio syderum; præcipue verò Saturni & Iouis præcesserit. Hæc, inquiunt, constellatio, nascen-

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazaris.

naſcentem orbem initiauit: illa præparauit diluuium, alia Abraam vel Moſyem genuit: illa Ieſu aduentum prænuntiauit, alia Mahumeti legem anteceſſit. quæ quàm ſint futilia, commentitia, & erroris plena, vel vno hoc argumento conſtare poteſt.

Quã multa peccauerit contra verã Chronographiã Petrus Aliacenſis in ſuis rationib. Aſtrologicis.

Petrus Aliacenſis iſtiuſmodi figmentis ſtultiſsimè credens ac vaniſsimè gaudens, in libro ſuo de concordia hiſtoriæ & aſtrologiæ, ad id quod ex ſenſu Aſtrologorum proximè docuimus probandum, hoc quaſi fundamentum ſupponit: Ab initio mundi vſque ad diluuium fluxiſſe annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuio autem ad Chriſti Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc poſito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & inſigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam conſtellationem in cœlo apparuiſſe. At enimuero, cum perſpicuè falſa ſit cõputatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonnè conſequens eſt quæ ducuntur & pendent ex illa computatione eſſe falſa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille ſexcentos quinquaginta ſex annos preteriſſe conſtat ex ſacris literis; pauciores nempe quam illi numerant, annis propè ſexcentis: quo fit, vt conſtellationem, quam aiunt iſti fuiſſe in exordio mundi, ſexcentis annis mundum præceſsiſſe neceſſe ſit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Chriſti Domini aduentum, ne numerum quidem

bis

bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, nõ nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis ante natum Abraam; quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abraæ ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnam ducentos viginti quinque annos fuisse ante Christum; nimirum falso: nituntur enim supradicta computatione annorum à diluuio ad Christi aduentũ, quam nos mendosam esse ostendimus, quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis fermè annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographię rudis, & prorsus expers, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maximè vero eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecẽtesimum exorta, ante sexcẽtesimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mendacissimis

Chro-

Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est, & historia omniũ temporum, & referta uita communis? Equidẽ reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitè dixit Cato, mirari se quod non deret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, quid afferri potest cur non casu id euenerit? Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profecto per quam belle quadrat in Astrologos, vt nimirum uideri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel unum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; & non ex multis potius falsis uni fidem derogemus, quàm ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verùm dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse ueridicos, & ea prædicere quæ rei confismet euentus. prædicunt sanè; sed inconsultè, insciẽter temere, quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuisset memoria teneri, & prædicari, quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omni-

Lepidum Catonis dictũ vt refert Cice. lib. 2. de Diuinatione, in Astrologos bellè competẽs.

Notet hoc Lector.

omnibus. nam qui veritatem illorum oraculorum descendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraq. falsa silentio premebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas prædicta Chaldæorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vlla pars esset philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, cœlum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam. tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotionem, quas res noscendi auidissimi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, cõtempta, derisa & damnata fuerit; maximum profecto argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius lib. 14 de Præparatione Euangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, nõ *Septima ratio.*

esse

esse hominibus procurandam : neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultauit, ea mortales velint nimis studiosè curioseq; rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldæorum, Aegyptiorumque sacerdotes adierunt; à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt; diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerũt, certè nunquã ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Democritus. *Plato.* *Xenophõ, Socrates.* *Pythagoras.*

ARISTOTELES, qui vir & quantus? quàm solers, quàm subtilis & copiosus in doctrina rerum cœlestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione aaimalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est vsus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud, Futurorum contingentium non esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrumlibet contingunt, non posse scientia comprehendi: Versari in rebus humanis casum &

Aristoteles. *Sñia Aristotelis, q̃ Astromãtiã è medio tollunt.*

fortu-

fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilium effectuũ, cauſas proximas & proprias eſſe particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non ſatis eſſe cœleſtes & vniuerſales cauſas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ ſunt infra lunam, niſi per motum & lumen. Nec vſquam ferè indicauit Ariſtoteles præter ſolem & lunã, vim & efficientiam aliorum ſyderum. illud quoque docuit decretis Aſtrologorum valde contrarium, cœleſtia ſigna etiam corporeorum & ſenſibilium effectuum, per alias cauſas aueri & impediri poſſe.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Ariſtotelis principem Aſtrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Caſſandrum, ac Scylacem Halicarnaſſeum, Aſtrologorum ſui temporis nobiliſſimos, qui totam hanc rationem aſtrologię repudiarunt. Auicenna qui poſt Hippocratem & Galenum principatum medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philoſophiæ, negat Aſtrologis eſſe credendum in diuinatione futurorum, quia ipſi nec puncta cœleſtia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè neceſſarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perſpectas habeant, neque nitantur demonſtrationibus ſed probationib. oratorijs & poeticis. Ptolomæus, quem iſti huius artis principem & ducem ſequi ſe dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non eſt, inquit, putandum, omnia a

Eudoxus.
Panætius
Auicẽna.
Ptoloma us.

ſupernis cauſis directo deriuari neceſſitate quadam inuiolabili, vt nulla alia vis quin ita operentur obſiſtere valeat. Idem tractatu ſuo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc eſt, Centum ſententiarum, prima eius ſententia ſic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta vero ſententia huiuſmodi eſt, Poteſt is qui ſciens eſt multos ſtellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac ſeipſum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum ſermonibus trita ſententia, Sapiens dominabitur
Porphyr. aſtris. Porphyrius in libro de Oraculis confeſſus eſt, exquiſitam rerum futurarum ſcientiam ex inſpectione ſyderum, nõ mortalibus modò, ſed multis etiam deorum eſſe incomprehenſibi
Plotinus. lem. Idem in vita Plotini ſcribit, eum, cum in iſta aſtrologia ſatis multum temporis, ſtudij, & operæ poſuiſſet, deprehẽdiſſe tandem, Aſtrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non eſſe credendum; eamque diuinationem tũ ſermonibus tum ſcriptis cõfutauiſſe. quod manifeſtum eſt cuiuis legenti eius libros de Fato & de Prouidẽtia, maxime verò eum qui inſcriptus eſt, An ſtellæ aliquid agant.

21. *Cui generi hominum prædictiones Aſtrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambroſius comparat telis aranearum.*

SI hæc porrò Aſtrologia vera eſſet & certa, plurimum ſanè adiumenti afferret, prouiſione futuro-

futurorum, ad bene regendam, & administrandam rempublicam, ob eamque causam magno in honore, & gloria fuissent Astrologi apud Reges, & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit; nam seueriſſimis multorum Principum decretis, & edictis explosam, & damnatam, & grauiſſimis supplicijs addictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldæi Roma eiecti sunt principe Tiberio, Diocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, præsertim autem Iustiniano, quibus huius artis studium, & exercitatio, non solum vt inanis, & veritatis expers iudicata est, sed etiam vt ciuitatibus, & societati hominum noxia, & pestilès, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quæ turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quenquam vllo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, uel prudentiæ ciuilis excellētia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta nō quasi meras nugas, & quisquilias floccifecerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua miraque audiendi, & noscendi curiosum, istis nugatoribus, & aures, & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quædam ingenia, lucri magis, quam veritatis cupida, in republica literarum, turbulenta ac seditiosa,

Professores diuinando futura ex astris, publicis multorum Principum decretis esse ciuitatib. eiectos.

Cui generi horum prædictiones Astrologorum arrideat, & probētur.

& ſapientiæ optimatibus ſemper infenſa, rerum que vtilium, & alijs notarum faſtidioſa, nouarũ autem, & ignotarum, atque adeo etiam incomprehenſibilium auidiſſima: denique quibus nõ tam cordi, & curæ eſt vera noſſe, quàm videri vulgo ea ipſos ſcire, quæ ſummi philoſophiæ antiſtites neſcire ſe confitentur.

S. Ambroſius prædictiones Aſtrologorũ comparat telæ araneæ.

Hanc rationem egregio S. Ambroſij dicto concludam. Ita ſcribit Ambroſius lib. 4. Hexameron, cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ araneę comparatur, in quam ſi culex aut muſca inciderit, exuere ſe non poteſt: ſi vero validiorum animantium vllum genus incurriſſe viſum eſt, pertranſiuit, & caſſes rupit, infirmos atqus inanes laqueos diſſipauit. Talia ſunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores ſenſu, offenſionem habere non poſſint. Itaque uos qui ualidiores eſtis, cùm videritis Mathematicos, dicite: Telam araneæ texunt, quæ nec vſum aliquẽ poteſt habere, nec vincula, ſi tu non quaſi culex aut muſca lapſu tuæ infirmitatis incurras, ſed quaſi paſſer aut columba caſſes inualidos præpetis volatus celeritate diſſoluas.

22. *Diſputatur contra tria fundamenta Aſtrologiæ Iudiciariæ.*

Octaua ratio.

OCTAVA RATIO. Fundamenta, & firmamenta huius artis, aut nulla ſunt, aut certè infirmiſſima, & fragiliſſima: hæc igitur ars nulla ratione firma, & ſtabili vtitur ad diuinandum, quamobrem nullam quoque apud homines au-

ctorita-

ctoritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter, saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verùm hoc, & ratio confutat & experientia, Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut per se humectare vel exsiccare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium. vt Lunam, itidem cætera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est eademque lucis origo & ratio; qui potest esse tã multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & exeperientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in cœlo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multùm diuersas, mirandorumq; operum causas; quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorum vnquã probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam

Aristoteles. Non esse ponendas in cœlo influentias.

verò à recentioribus Astrologis influentiæ inuentæ & palam probatę, ab alijs quoque doceceri & defendi cœptæ sunt quis ex Lycęo paulo grauior & probatior Philosophus non eas repudiauit atque damnauit? Festiuè quidam Asylum ignorantiæ eas appellauit? ad influentias enim quasi ad vnicum perfugium sese recipiunt, & hanc se in latebram conijciunt quicunque mirabilium effectum proprias & naturales causas, vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exercitatis occultas, solerter inuestigare ac reperire non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ, vix dici potest quãtoperè debilitetur robur Philosophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuatur existimatio, denique studium eius apud homines cultusq; langueſcat, Quid enim attinet in occultis rerum causis perquirendis & eruendis præclara ingenia Philosopho rum tanto studio & conatu laborare, cum in procliui sit, cuiuslibet effectus ex cœlestibus influentijs rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis & vera causa paulo obscurior & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negocio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim respondebitur, quia propria eius influentia cœlestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitatissimum nauigium? in promptu est responsio, nimirum à cœlesti quadam influentia, quæ tanta piscículum illum vi ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in

natura

natura rerum adeo reconditum, & ab intelligé-
tia noſtra remotum, denique nihil de his quo-
rum perueſtigatio ſummorum Philoſophorum
ingenia fatigauit, & torſit, quod non quiuis è cir
culo Aſtrologorum, & indoctorum hominum
vno verbo, ſcilicet per iſtas influentias expedi-
re queat.

Verùm labor equidem longius, reuertar igi- *Argumẽ-*
tur ad propoſitum. Si Saturnus quia lucidus eſt, *tatio con-*
per lucem calefacit, quomodo idem per influẽ- *tra influẽ*
tiam frigefacit? nonne abſurdum eſt in eodem *tias.*
aſtro duas eſſe facultates, vnam calefaciendi, al-
teram frigefaciendi, non diuerſas modo ſed
etiam aduerſas, & contrarias? cernimus ita
eſse natura comparatum, ut omnibus in rebus
in quibus duæ inſunt differentiæ, uel proprieta
tes (vt more Philoſophico loquar) vna genera-
lis, & quæ vni rei communis eſt cum alijs mul-
tis, altera ſpecialis, & propria eius rei (cuiuſmo
di ſunt in homine ſentientem eſſe, & rationalẽ)
vt ſemper differentia, & proprietas ſpecialis, no
bilior, & perfectior ſit generali, ut quæ illam cõ
trahit, & determinat, nouæ perfectionis gradũ
& rationem ipſi adiungens: ſicut patet in præ-
dicto exemplo hominis, in quo rationale nobi
lius eſt quam ſentiens. At contra omnino ſe ha
bet res in hac mirabili Aſtrologorum doctrina.
Etenim docent ipſi, in Saturno, exempli cauſa,
duas eſſe proprietates ſeu facultates agendi, v-
nam generalem, & communem ei cum omni-
bus aſtris, quæ eſt uis illuminãdi, & per illumi
nationem calefaciendi: alteram ſpecialem, &

propriam Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cęlestem multo nobiliorem esse quacũque alia qualitate cęlesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, vt diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem, & rerfrigerandi per influentiam; nec fert natura rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam vt in corpore multiformi, & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrariæ qualitates, & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cerebro, & in corde; id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundũ omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque.n. vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed vt totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non enim consentaneum est alieno loco de Influentijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur, veras, naturales, & proprias causas, atque rationes ex duobus principijs cęlestibus, q̃ omnibus sunt conspicua, & experimentis quotidianis exploata, motum dico, & lucem, plenè cumulateq;

ac

ac probabiliſſimè peti & duci poſſe. Figuras porro & effigies ſtellarum quas deſignant Aſtrologi in Zodiaco, ſimilitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magná vim habere in ortu cuiuſque cenſent Aſtrologi; cũ tamen per ſe ac natura ſua non ſint tales, ſed ſola eorum imaginatione conſtent, ab ipſis eo modo confictę & figuratæ: poſſent enim fingi etiã ad ſimilitudinẽ aliorum animalium, domuum, turrium, menſarum, aliarumuè rerum. quare valde friuolum & ridiculum eſt, in eiuſmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum eſſe poſitum exiſtimare.

23. *Vtrum aſtra natalitia cuiuſquam, poſſint eſſe certæ cauſæ omnium quæ ei euentura ſunt.*

Alterum Aſtrologiæ fundamẽtũ Quàm in ano ſit, natalitia cuiusque hominis aſtra obſeruare ad diuinandum.

SECVNDVM fundamentum Aſtrologorum eſt; natalitia cuiuſq; aſtra eſſe obſeruanda: ex his enim omnes vitæ caſus & euentus prouideri & prænotari poſſe. Sed quis non videt fundamentum hoc eſſe infirmiſſimũ? cur enim Aſtrologi non potius obſeruent tempus, & cœli atque ſyderum ſtatum quo quiſque in vtero conceptus, formatus, & animatus eſt? cum in eo plus momenti eſſe videatur ad diuinandum: quippe tunc primum exiſtit homo, & tunc primum vis cœleſtis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menſes quiſque fuit in vtero, poteſtati & actioni cœlorum ſubiectus. Cur item non conſiderant Aſtrologi alias conſtellationes & defluxus cœleſtes,

qui contingunt homini ſæpius poſt ortum? Cũ plerumque vſu veniat vt illæ virtutes cœleſtes inſigniores ſint effectu,& valentiores ad immutandum hominẽ,quàm quæ tempore ortus eius fuerunt:effectum enim illum & defluxum aſtrorum naſcenti homini impreſſum, neceſſe eſt variari commutata ſæpius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes cõſtellationes, vel ob educationem,vel ob variam uiuendi cõſuetudinem & rationẽ,vel ob leges patrias,ad quarum normam cogitur quiſque vitam, mores,ſtudia,& actiones conformare. Quid quod fortaſſe nihil illius materiæ primogeniæ quam quiſque in ortu habuit,reliquum ſit in extrema ætate? hoc enim viſum eſt & multis & magnis Philoſophis, nec S.Thomas in 1.par.quæſt.ult. art.1.abnuere videtur. Quo conceſſo,vis illius primi defluxus & effectus cœleſtis in ortu hominis ei indita & impreſſa, neceſſariò tandem euaneſcet tota. niſi fingat quiſpiam eiuſmodi virtutem cœleſtem migrare ex ſubiecto in ſubiectum,tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præſentit interitum ſuum, aliam pro ſe ſui ſimilem & quaſi vicariam virtutem ſubſtituere.

An aliquid primigeniæ materiæ hominis maneat p totam vitam.

S. Thom.

24. *Vtrum ſit plus momenti in conceptu hominis,quàm in eius ortu:ad diuinandum.*

PLVS autem eſſe ponderis, aut certè non minus,in conceptu hominis quàm in ortu,magiſter iſtorum Ptolemæus locuples teſtis eſt. Is enim in tertio Apoteleſmatum ita ſcribit:Cum prin-

Ptolema.

principium temporale hominis aliquod ſtatuatur, natura quidem & per ſe illud erit principiũ cum ſemen vtero genitali admittitur; potentia verò & ſecundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admiſſis ſeminis vel caſu vel obſeruatione deprehendit, illam ſequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoſcendis, conſiderando quę ſint eo tempore ſtellarum configurationes, cum enim ſemel à principio ſemen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate diſponitur, licet per conſequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter ſibi aſciſcit, magis etiam primæ ſuæ qualitatis diſpoſitioni aſſimilabitur. Hęc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obſcurè docet, primum & naturale atque efficaciſſimum hominis principium, eſſe ſeminis admiſſionem hominisq; conceptum; atque huic principio potiſsimè inſiſtendum & inhærendum eſſe ad prænoſcendas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quam qui ad animam pertinent. Sed quia benè nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admiſsi ſeminis, vel conceptus, vix cognoſci poſſe ab Aſtrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipſi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox ſubiecit, Qui autem horã ignorant principij ſeminalis, eos neceſſe eſt ſequi principium natiuitatis. Haly nobilis Aſtrolo *Haly.* gus in eo libro quem ſcripſit de electionibus, ingenue fatetur, efficaciam decernendi Fatum homi-

hominis esse in hora conceptionis; sed quia hæc nescitur ab Astrologis, protetea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi præmuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; respondere solent diuersitatem euentum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. De *vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solùm ad homines.*

SED vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam vrbium, non hominum modò, facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astrorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentusq; omnes prospici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus: quam historiã lib. 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noster in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbis etiam nostrę natalem diem repetebat ab ijs Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus; Romamque, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris. etiamnè Vrbis natalis dies ad vim stellarum & lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione cœli

Tarutius Mathematicus, eũa quæ vrbi Romæ contigerunt ad vim astrorum, sub qua ea vrbs à Romulo condita est referebat.

cœli primum ſpiritum duxerit: num hoc in latere aut in cæmento ex quibus Vrbs effecta eſt, potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur obſeruatio Aſtrologica non valeat æque in ſtirpibus, & animalibus, quàm in hominibus.*

VERVM, quærerem equidem ex iſtis Aſtromanticis, num velint eorum diuinationem etiã in animantibus & ſtirpibus valere, vt in homine? Si negent, prodent ſcilicet ſuam inſcitiam; & ſuæ artis infirmitatem, inanitatem atque fallaciam. Cur enim non æqualiter valeat in ſtirpibus atque in homine? immò cur non plus valeat? ſtirpes namque multo magis quàm homo, à cęleſtium corporum poteſtate, & efficientia naturali neceſſitate pendent. Et cum minus multa, & varia atque incerta ſtirpibus quàm homini ſoleant accidere, facilior profecto eſſe deberet eorum diuinatio, quæ ſtirpibus quàm quæ homini ſunt euentura. Sin verò annuunt, ſimiliter in ſtirpibus vt in hominibus valere aſtrologicam diuinationem: amicè rogarem ipſos, vt diligentiſſimè obſeruarent ſtatum cęli, & aſtrorum, eo videlicet tempore, quo uel prunus, vel ceraſus, uel pyrus ſereretur, aut cum ſementis tritici fieret, & ex illa cęli obſeruatione promerent etiam prognoſtica de illis arboribus, ſcilicet vt diuinarent quantã illæ arbores prunorum, ceraſorum, & pyrorum copiam eſſent laturæ: quantus item ex illa tritici ſemẽte ſpicarum,

carum, & in ſingulis ſpicis quantus granorum numerus eſſet prouenturus, hæc ſi negent à ſe poſſe prænoſci, fateantur etiam neceſſe eſt, non poſſe ab ipſis futuros hominum caſus euentuſque prouideri.

27. *De antiquitate iſtius Aſtrologiæ apud Aegyptios, & Chaldæos.*

Tertium fundamẽtũ Aſtromantia.

TERTIVM fundamentum eorundem Aſtrologorum eſt, artem hanc ſuam certiſſimis innumerabilium ſæculorum experimentis, & conſtantiſſimis obſeruationibus eſſe comprobatã, aiunt enim, hanc diſciplinam profectam eſſe ab Aegyptijs, & Babylonijs ſeu Chaldæis, mortaliũ omniũ antiquiſſimis. tradit. n. Ariſtoteles in lib. 2. de Cœlo, textu 60. & extremo lib. 1. Meteorũ, Aegyptios omniũ hoĩum vetuſtiſſimos haberi: & in principio operis Metaphyſicorum affirmat, Aegyptios omniũ hominũ vetuſtiſſimos Mathematica ſtudia tractare, & colere cœpiſſe. Iactabãt ẽt olim Aſtrologi Chaldæos quadringenta, & ſeptuaginta annorum millia in pericitandis experiendisq; pueris quicunq; naſcerentur, poſuiſſe. Verùm adeo in aperto, & in promptu ſunt omnibus iſtorum mendacia, vt a nobis ea vel confutari vel etiam indicari non ſit opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum ſex millia annorum effluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldeæ, hoc eſt, poſt euerſionem turris Babel, facta nempe linguarum diuiſione, non ſunt adhuc quatuor millia annorum

Ariſtot.

rum completa Picus Mirandulanns in cap.2.libro 12 aduersus Astrologos, testes ad redarguē dam Astrologorum mentitam vetustatem adhibet Hipparchum & Ptolemæum, principes sanè astronomiæ; qui vbi pro dogmate aliquo cō stituendo veterum obseruationes afferunt, nullas profecto afferunt vetustiores ijs quæ sub Nabuchodonosor Chaldæorum rege apud Aegyptios & Babylonios fuere, ab initio autem imperij regis Nabuchodonosor ad præsentem annum qui ab ortu Domini nostri agitur millesimus quingentesimus octogesimus octauus, nō plus bis mille ducentos & triginta annos præterijsse constat Porrò commentitiam Aegyptiacarum obseruationum antiquitatem, perbelle ridet & redarguit Augustinus in cap.40.lib. 18. de Ciuitate Dei: ita enim scribit: Frustra vanissima præsumptione garriunt quidam dicentes. ex quo rationem syderum comprehendit Aegyptus, amplius quam centum annorum millia numerari. In quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui non multum ante annorū duo millia literas magistra Iside didicerunt? non.n. paruus auctor est in historia Varro qui hoc prodidit. sic Augustin. Sed huic disputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationē astrologicā esse contrariam veræ philosophiæ, finem hoc loco statuemus.

Picus Mirandulanus.

Augusti.

M. Varro.

NON

NON MODO ASTRA NON esse causas, sed nec esse signa rerum futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS Augustin. in lib. 5. de Ciuitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundã non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum euentuum, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

28. *Vtrum astra, si non sunt causę, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidẽ certè in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quæ sunt in primo capite libri Geneseos. *Et erunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo posita in cœlo, vt per varios aspectus & coniunctiones præsignificarent quæ consequentibus temporibus tum vniuersè, tum sigillatim euentura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque descripsit quæcunque in toto mundani æui decursu, suo quæque tempore futura sunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, Narratio Ioseph, olim apud multos in auctoritatẽ & fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha indu

Liber, q inscribebatur Narratio Ioseph,

citur

citur filios suos alloquens hunc in modum, Legi, inquit, in tabulis cœli qæcunque contingent vobis & filijs vestris. Plotinus autem condiscipulus Origenis idem sensit; idq. docet in libro qui inscriptus est, Vtrum stellæ aliquid agant: in libro autem de Fato, c 6. hunc prẽterea stellarum vsum esse tradit, vt qui illas suspiciãt & quasi literas considerent, qui nimirum huiusmodi literaturam nouerunt, futura legant; ex ipsis figuris comparatione quadam analogica, eorum significationem & intellectum solerter indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipse de se interficiẽdo vehementer cogitaret, Plotinum hoc cẽlitus prouidisse, & à tanto facinore eum prohibuisse.

ab Origene citatus.

Plotinus.

Porphyr.

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fato, c. 35. minimè damnandam censet: & quo probabilem esse ostẽdat, aliquot ex diuina Scriptura productis sententijs, eam ornat atque cõfirmat. Hoc enim, inquit, non obscurè indicat Esaias cum ait in capite 34. *Complicabuntur sicut liber cœli:* qua oratione significatur, cœlos post diem iudicij conuoluendos esse atque complicandos: quasi nunc cœli instar cuiusdã libri sint explicati & aperti nobis, haud dubie ad legendũ. Eodem pertinet illud quod est in Psalmo 2 (. *Annunciabũt cœli iustitiam eius,* & in Psalmo 18. *Cœli enarrant gloriã Dei*, & quod est in primo capite libri Geneseos de stellis, *Vt sint in signa*, & in Ps. 88. *Confitebuntur cœli mirabilia tua Dñe.* Nec verò, inquit Origenes

Iulius Sirenus.

Origenes. genes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quam prædicta futurarum rerũ à ſanctis Prophetis edita, vel præ-

Plotinus. ſcientia omnium rerum quæ eſt in Deo. Plotinus ſcientiam aſtrorum ea ratione vt aſtra ſigna ſunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel ſingulari quodam Dei munere, vel propter eximiam aſtrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus eſſe acerrima indagatione, ſummaque ſolertia.

Iulius Sirenus. Iulius autem Sirenus ne Auguſtinum quidẽ ab hac opinione abhorruiſſe putat: quippe in 2. lib. contra Manichæos. c. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum ſunt in corpore mortali occulta ſunt corda, ita ſcribit: Neque enim in illis corporibus cœleſtibus ſic latere poſſe cogitationes credendum eſt, quemadmodũ in his corporibus latent, ſed ſicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maximè in oculis; ſic in illa perſpicuitate ac ſimplicitate cœleſtiũ corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Auguſtinus.

29. *Vtrum ſecundum Aug. aſtra ſint ſigna omnium rerum humanarum.*

Executitur locus Auguſtini. VERVM, ſi quis locum hunc non prorſus inconſideratè legat, planè comperiet Auguſtinum per cœleſtia corpora non intelligere orbes cœleſtes, ſed corpora beatorum hominum, poſt reſurrectionem cœleſti gloria & immortalitate donata; & ponere eum diſcrimen inter homines in hiſce caducis corporibus viuẽtes, & eoſdem

dem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalem,& beatam vitam agentes: q illi arcana cordium multiplici simulatione calli dè tegant,& occultent,ideoq; sæpe alios fallat: in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus,omnisque prorsus aberit simulatio,fictio atque deceptio. Atque hũc esse verborum Augustini germanum intellectum,ex proximè consequentibus eius verbis palàm est: hæc.n. subsubtexuit, Itaque illi merebuntur habitationẽ illam, & commutationem in angelicam formã, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solum tegunt quod ij qui audiunt ferre nõ possunt,sed nulla mentiũtur. Veniet.n.tempus, ut ninil etiam contegatur.Nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatè,& apertè loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel astris; demiror sanè Iulium Sirenum tam incogitanter,& oscitanter legisse hũc locum, vt propter eum maximè, Augustino assinxerit huiusmodi sententiam,cuius nec ullum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib.5.de Ciuit.Dei copiosa & grauis confutatio.

30. *De natura,& varietate signorum.*

CAETERVM, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienũ à *Astra nõ esse certa*

Signa rerum futurarum.

vera philoſophia, ſed etiam ſacris literis cõtrarium. Ac licet complures earum rationum quas ſuperiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc probandum: nouis tamen aliquot argumẽtis quæ propriè eiuſmodi ſententiam refellant, hoc loco vtendum eſt. Principio, quod eſt naturale ſignum alicuius rei, id vel eius rei cauſam vel effectum eſſe, vel vtrumque ab eadem ſuperiori & communi cauſa proficiſci neceſſe eſt. nam quod, præter hæc, quartum membrum fingi poſſet, videlicet vt illud ſignum neceſſariò ſit coniunctum cum cauſa rei ab illo ſignificatæ, id non eſt diuerſum à tertio membro: talis enim connexio, & coniunctio non aliter eſſe poteſt, quam vt cauſa illa prius ex ſe pariat id quod eſt ſignum: deinde id quod eſt ſignatum, aut vt idẽ quod cauſam excitat vel admouet ad agendum, ſimul etiam adhibeat, & applicet id quod eſt ſignum ad præſignificandum: vtrumque autem horũ ad communem cauſam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & ſydera ſunt ſigna omnium rerum ſublunarium, vel ſunt earum rerum cauſa, ſed hoc negat iſta opinio: uel ſunt effectus, quod nec illi dicent, nec ullus hominum ſanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum eſt, tam cœleſtia quàm ſublunaria ab eadem ſuperiori, & communi cauſa proueniunt: quemadmodum Iris ſignum eſt ſerenitatis, non quia ſit eius cauſa vel effectus, ſed quia eadem eſt communis vtriuſque cauſa. At cauſam communem cęleſtium corporum, & ſub-

luna-

lunarium, necesse est esse vel corporeã vel incorpoream: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullum enim corpus superius cœlis est: relinquitur igitur vt omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum, vel Angelos, qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habituque, & in syderum positu & conformatione, quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euenta rerum humanarum prænotent atque præmonstrent. At enimuero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

AD hoc, Philosophia docet, necnon & Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quã motum localem, nec Angelos posse quicquam proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuoluunt orbes cœlestes, nõ aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quam per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clare distinctè certoq; præmonstrari, nemo dicet qui verisimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, vt ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab il-

la prouenire debent: alioquin fieri non poteſt vt ſe inuicem certo indicent: a Deo autem & Angelis quę in corporibus cœleſtibus fiunt, ea neceſſariò & inuariabiliter ſe habent, quæ autem in his quæ ſunt infra lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque ſubtexuntur argumenta. Etenim, quomodo aſtra quę ſunt certo numero comprehenſa, & ſemper vniuſmodi & neceſſariò ac immutabiliter ita ſe habent, ſigna eſſe poſſunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum infinitæ ſunt multitudine ac varietate, & inter ſe plurimum differentes atque diſcrepantes? quomodo eadem ſyderum poſitura & conformatio, ſub qua vel Gemini, vel alij quã plurimi eodem puncto temporis naſcuntur poteſt eſſe certum ſignum propriè & diſtinctè præſignificans tot tamque varios ac diſſimiles caſus & euentus qui in illis cernuntur? quare, ſi aſtra ſunt ſigna rerum futurarum, earundem quoque cauſas eſſe fatendum eſt: quod ſi cauſas eſſe negamus, etiam ſigna eſſe negandum eſt.

31. *An Cometæ ſigna ſint humanarum rerum.*

DICES, Cometas qui in ſublimi aëre generantur, ſigna eſſe quæ inſignes admodum caſus futuros portendant, quorum tamen Comete nec cauſę ſint nec effectus: quare idem quoque aſtris accidere reſpectu rerũ ſublunariũ, nõ eſſe incredibile. At ego, Cometas certa ſigna humano-

manorum casuum,& euentuum nunquam concedam,licet hoc tam vulgo persuasum sit, quã est à Sapientibus improbatum. Qđ si hoc,cũ vulgo consentiens opinarer,dicerẽ Cometas à stellis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegressi præmõstrent. De stellis aũt secus est,his n. nulla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum,simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint,Fati necessitatem inducere: & sanè, magis etiam quàm qui stellas faciunt causas rerũ sub lunarium. Etenim, ut stellæ causæ sint eorum quæ fiunt infra lunam,non ideo tamen Fati necessitas existet,quod.n. illarum afflatu defluxuque in terris esset efficiendum,id posset vel cõtrarijs materiæ affectionibus, uel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt, omninò euenire necessarium est quod ab illis significatur: alioquin essent signa inania,& fallacia. Et cum Deus ea instituisset ad significandum,& in cœlo tanquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices; si euentus rerum cum illarum significationibus non congruerent,vel Deus earum auctor,& institutor ignorans esset futurorum euentuum,

vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ faciēda sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantùm: sed hoc improbabile est ac figmenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quàm aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ fiēt causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessario, vt omnia quæ iufra Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vinctaque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

Explicatur locus Isaiæ ex cap. 34.

Testimonium autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur:* quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis, & nonnihil negotij facessere videt; varie interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententię suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, fore vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, sic ait. Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando

Iustinus martyr.

cum

eum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit cœlum sicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Cœlum*, inquit, *ceu fumus firmatum est*, aliquando cum rotunditate cameræ. *Qui extendit*, inquit, *cœlum uelut cameram*: Sic è diuerso, cœli dissolutionem per comparationem cõferunt cum alijs rebus, vt apud Esaiam cum vo lumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psalmo 101, cum vestimento veterascente & commutando. Sic Iustinus. Hieronymus verò illis verbis hęc scribit, considerandum, quod non dicat interire cœlos, sed replicari siue complicari quasi librum; vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicentur qui prius aperti fuerant; vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iustitiam Dei, reuelare iram eius, & probare actestificari hominum scelera.

Psal. 103.

Esaia 51 *iuxta* 70 *Interpretes.*

Esaia 40. *iuxta* 70. *Interpretes.*

B. Hieronymus.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lira aliter exponunt, Complicabuntur, inquiunt, cœli tanquam liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam; nec post hac ex astris diuinare audebunt euenta hominũ, quasi legerent in syderibus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanent hoc modo. Ministerium & vsus cœlorum atq; syderum exhibitus homini ante diem iudicij, postea esse desinet; nam licet, non prorsus

B. Thomas.

sus interibunt cęli, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministerijs, & obsequijs hominum causa, ab illis post diem iudicij quoquo modo vacabunt: quæ uacatio pulchrè declaratur ab Isaia similitudine libri, quẽ posteaqua eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est complicare, & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ, & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem, & confusionem; tantam denique hominum tristitiam, dolorem, & conflictationem, ut præ magnitudine mœroris atq; doloris, & præ animi perturbatione, & oppressione, videantur hominibus cœlestia lumina restringui, stellæ de cęlo cadere, motus que earum conturbari, denique cœlum complicari, & recedere, nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur recedere vel abire, sic enim habes in capite sexto, *Et cœlum recessit sicut liber inuolutus.*

Antiquos Hebræorum scribẽdi.

Sed quo planior sit, & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua vsus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi, & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium siue membranam oblongam, quæ circa cylindrum siue axem ligneum circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi, libri aliquam

quam referre cœlorum similitudinem & imagi nem; quia sicut axem illum ligneum qui in me dio voluminis est, complures ipsius membranæ ceu spiræ, altera super alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius vniuersi axem tenet, cœlestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de testimonio Esaiæ satis dictum sit; cu ius cum tam multæ ac varię sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

QVA RATIONE NONNVLLI Astrologi multa veraprædixerint.

CAPVT V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc disputatio finemq; perducatur, vt causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter congruentes, hanc enim quæstionem, cum eius mentio supra incidisset, quo melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicarum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieq; admodum vulgare est, quinetiam à grauibus viris, quibus nõ credere difficile est, pro certo traditur, fuisse

quosdam

quosdam Astrologos quorum pleręque omnes prædictiones ueræ fuerunt, vsu ipso euentuque comprobatæ: & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmatę, aduersari videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionũ, causas eius disquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Astrologis futura prænũciari, quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateq; artis astromanticæ quam nullam esse satis superquè ostensum est. sed alijs ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor causæ, propter quas nonnumquam prædicta astrologoruu vera cannunt.*

34. *Instinctu dæmonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

PRIMA causa. Veritas istarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & societate quàm iniuit Astrologus cum dœmone, vel ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiam nescientes homines ad diuinandum instigan-

ganturi Hoc tradit Auguſt. extremo c. 7. lib. 5. de Ciuitate Dei: Nõ immerito, inquit, creditur, cũ Aſtrologi mirabiliter multa vera reſpondent, occulto inſtinctu fieri ſpirituum non bonorũ, quorum cura eſt has falſas, & noxias opiniones de aſtralibus fatis, inſerere humanis mentibus atque firmare, non horoſcopi notati, & inſpecti aliqua arte, quæ nulla eſt. Sic Auguſtinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipſe præſentire, aut homini prȩmonſtrare ſoleat.*

DOEMON autem ſuggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palàm ſe oculis eius aſpectabilem, & conſpicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens: uel formatis in aere uocibus præſignificantibus futura, citra vllam corporis ſpeciem, & figuram: vel immiſſa ſcriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones continet, uel dormienti per ſomnia aut vigilanti afficiendo, & commouendo phantaſiam, fingendoque phantaſmata idoneè ad repræſentandum id quod diuinandum eſt, atque incitando hominem ad prædicendum id quod repræſentant phantaſmata. Scire autem poteſt dæmon futura, quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnunquam enim Deus ad agendum aliquid utitur dȩmonum miniſterio. Solet etiam dȩmon prænũciarȩ homini futura quæ ipſemet poſtea

factu-

facturus est: solet ob incomparabilē sui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotisq; mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longissimè absunt deferre. Potest item dœmon ex clandestinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in corpore tā exterius quam interius apparent, occultas hominum cogitationes, & deliberationes tam præsentes quàm futuras, solertissimè coniectando, cognitas habere. Idemque conijcit ex præparatione causarum aliarūque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilem subtilitatem, & solertiam mentis, ob tantam tot milliū annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam; callidissimus atque sagacissimus est ad præsentiendum & prænoscendum futura.

Hoc ipsum quod hic docuimus, quia enucleate aperteq; tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite 17. libet verba eius adscribere, De fatis inquit, syderum, qualeslibet eorum argutias, & quasi de matheſi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus. Talibus enim disputationibus etiam orādi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis, quæ rectissimè reprehenduntur, ingerunt accusandum potius Deum auctorem syderum, quam hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab illis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad

Augusti.

deci-

decipiendos homines fit, ſpirituum ſeductorum operatio eſt: quibus quædam vera de temporalibus rebus noſſe permittitur, partim quia ſubtilioris ſéſus acumine, partim quia corporib. ſubtilioribus vigent, partim experientia validiore propter magnam longitudinem vitæ, partim à ſanctis Angelis, quod ipſi ab omnipotente Deo diſcunt etiam iuſſu eius ſibi reuelantibus, qui merita humana occultiſſimæ iuſtitiæ ſinceritate diſtribuit. Aliquando autem ijdem nefandi ſpiritus etiam que ipſi facturi ſunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Chriſtiano, ſiue Mathematici, ſiue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera, cauendi ſunt, ne conſortio dœmoniorum animam deceptam, pacto quodam ſocietatis irretiant. Hactenus ſunt Auguſtini verba.

36. *Quot modis & quã grauiter peccent, qui Dœmonum vel iſtorum Aſtrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauiſſimo ſe obſtringunt ſcelere, quicumque cupidi futura noſcendi conſulunt dœmones, vel Aſtrologos dęmonum opera vetentes ad diuinandum, Multis autem modis in eo ipſo peccari poteſt: primò ſi quis conſulat dœmonem de futuris, vel dœmonis diſcipulum Aſtrologum, ratus eſſe dœmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnius Dei proprium ſit noſſe futura, ſi quis eandem cognitionem etiam dęmoni tribueret, impieta-

tis

tis & idololatriæ crimẽ esset. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate cõiunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas sedes, æternisque supplicijs mancipauit, eo & amico, & magistro atque doctore vti velle? Postea, qui dœmonis familiaritate vtitur, in magnum certumque periculum animam suam obijcit, vtpote quam dęmon eiusmodi prædictionum illecebris circumuenire ac perdere veheměter cupit. Peccat etiam grauissimè, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea dęmonem vel astrologum consulere, vt eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. *Istiusmodi Astrologos fere improbos & flagitiosos esse.*

ISTOS autem veridicos, vt ferunt Astrologos dœmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæq. impuritas & sordes: tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominũ, rarò versari

in

in publico, ferè in obscuro & abdito, proculq; arbitris viuere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione, mala, nec sanè immerito ac temerè, hominum existimatio: Denique multi de illis capti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores vocant, vel vltro, vel coacti, habita scilicet quæstione, admotisque cruciatibus, suam cũ dęmone societatem & familiaritatem confessi sunt. verum de prima causa satis.

SECVNDA CAVSA. Astrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ dispositione quæ, vt in 4. & 7. libro Confessionum inquit Augustinus, cæcas & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agitat, vt nescientes proferant, quæ consulentes vel ex eorum meritis vel ex abysso iusti iudicij Dei oporteat audire. *Augusti.*

38. *De vsu sortium apud antiquos ad prænoscenda futura.*

HVC referre etiam conuenit sortes antiquis vsitatas, quando videlicet versib. alicuius poëtæ sortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonunquam contingebant illis carmina vel præsentibus, vel futuris negotijs mirè congruentia: velut Alexandro Seuero etiamnum adolescenti, nec imperium sperãti, dum Virgilianas sortes scrutatur, versus ex libro Aeneidos 6. exiẽre, qui futurũ illi Imperium præsignificabant his verbis.

Tu regere imperio populos Romane memento.
Hæ tibi erunt artes, pacisque imponere morem;
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Nec mirũ ita euenire, Deo volente ideoque mente mouente, linguam moderante, & fortes aptè ad id quod præsignificari vult miscente ac temperante: qui nõ solum ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiã ex ore asinæ qua ille ariolus vehebat, verissima futurorũ edidit oracula.

Nume. 23. & 24.

39. *Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis dæmonum irretiri, & variis ac pernitiosis erroribus implicari.*

NON est hoc loco in præteritis relinquendum, quod valde sapiẽter & salutariter monet Augustinus in libro 2. de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnunquam vsu venire, vt dœmones vel per ipsos ét homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi atque curiosi, noxia psuasione seducti, in maiora & magis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis prolabantur. Sed præstat hic Augustini verba subscribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines, tradãtur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis; quibus

Augustinus.

Valde ob seruanda beati Augustini sẽtentia.

bus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiæ lege subiecta est. Quibus illusionibus, & deceptionibus euenit, vt istis superstitiosis, & pernitiosis diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: multaque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicati curiosiores fiant, & sese magis magisque inserant multiplicibus laqueis pernicioſissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura nõ tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum; *Sed etiam si dixerint uobis*, inquit, *& ita euenerit credatis eis*. Deut. 13. Non enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænũciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est, minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua fœmina verum testimoniũ perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius dæmonij correptione atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huius modi vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & dæmonum, quasi pacta infidelis, & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudianda, & fugiẽda Christiano. Sic Augustinus. His causis adijciunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes vsuque compertas. 1. Reg. 27. Act. 16.

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.*

TERTIA CAVSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis Astromanticæ, quæ nulla est, quàm singulari quadam sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia vsuq;, & exquisita eorum hominum quibus diuinatio fit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atq; notitia. Etenim quidam sunt, qui perspectis quorundam hominum temperamẽtis, & affectionibus corporũ, studijs item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut uitijs, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione, & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominemque frequentissimum in furtis, & rapinis, suspendio periturum; religionis contemptorum, falsæque doctrinæ proseminatorem contra veritatem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal, qui perspecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis, & C. Flamminij Romanorum Cos. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter, & asseueranter prædixit;

Diuinatio Annibalis

eam-

eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorum millibus interfectis, cõprobauit.

41. *Nimiam credulitatem aut leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere vt eorum prædicta vera cadant.*

QVARTA Causa. Non raro Astrologorum diuinatio vera existit ob stultam consulentium credulitatem: multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhorrescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instillare animis cõsulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum injcere tristium & acerborum casuum calamitatisq. ab illis prænunciatæ. Hi autem duo affectus animi, cum potentissimi sint ad efficiendũ & commonendum hominem, crebro efficiunt, certè multum proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensque desiderium excitant atque incitant homines vt ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus viribusq. contendant: quo fit, vt ob rem plerumque quò intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pauor, horrorq. prædictorum malorum atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter eggredi negotia, timide ac negligenter persequi, & quocumque obiecto impe-

dimento turpite & infeliciter deserere, eaq; ratione in prænunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt scribit Liuius) cum auguria & auspicia secreto inspecta infaustum belli exitum minarentur, auspices & duces ne militem in arma euntem funesto nuncio consternarent, versis in contrariam partem auspicijs, omnia fausta & triumphalia portendi & à Dijs promitti mentiti sunt. quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore præmonstrabant, feliciter vicerunt. Contra vero cum Nicias dux classis Athenienſium, incognita sibi lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cũ stulto metu occupatus oppressusque discessum differt, à Siracusanis cum tota classe captus est. Verùm ne disceptatio hæc longius quàm initio promisimus, & quam fert instituti nostri ratio producatur, hic finem disputandi de diuinatione astrologica faciemus.

T. Liuius.

Nicia dux classis Athenienſium exitialis inſcitia.

FINIS.

Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij aduersus fallaces, & superstitiosas artes, &c. non modo propter breuitatem, perspicuitatem, elegantiam, verùm etiam propter orthodoxam, & accuratam pulcherrimarum, & vtilissimarum quæstionum explicationem, tùm luce tùm laude dignissimos iudico.

Albertus Hungerus, S. Theologiæ D. Professor, & Procancellarius, atque Theologici Collegij pro tempore Decanus in Catholica Academia Ingolstadiana.

INDEX RERVM PRAECIPVARVM IN TRACTATV de Magia contentarum.

A.

ARchimedis sphera. fol. 18
Archimedis scientiæ potentia. 20
Actio Dæmonum est duplex. 33
Apollonij fabula leonis. 37
Astronomica Magia quid sit. 55
Aurum Chimicum non potest vendi pro vero. 78
Argentum viuum non est materia omnium metallorum, sicut nec sulphur. 80
Authoris sententia de auro alchimistico. 87
Animalia gnãri possunt solo calore ignis. 89
Auripigmentum est species veri auri. 90
Alchimiæ ars cur non videatur esse uera. 90
Alchimiæ vsus non est permittendus in Republica. 92
An aliquid primogeniæ materiæ hominis maneat per totam vitam. 228
Annibalis somnium de vastatione Italiæ. 137
Alexandri Magni somnium. 139
Animus noster cur sit habilior in somno ad percipiendas reuelationes diuinas. 146
Argumenta S. Scripturæ quibus Astrologica diuina-

diuinatio refellitur. 170
D. Augustini notabilis oratio in reconciliatione cum Ecclesia cuiusdã Mathematici. 177
Animaduersio in Petrum de Aliaco. 179
Argumentatio valida cõtra Astrologos. 181
Astrologorum prædictiones si essent veræ, essent odiosæ hominibus. 206
Astrologorum prædictiones cui generi hominum arrideant. 221
Astrologorum fundamenta. 222.227.232
Aristotelis sententiæ tollunt è medio Astromantiam. 218
B. Ambrosius comparat prædictiones astrologorum telæ araneæ. 231
Astra non esse certa nota vndiq; futurarũ. 239
Annibalis diuinatio. 254
Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis. Pharaonis virgarũ in serpentes mutatio. 121. 116
Amnes retrofluentes. 38

B.

Boëtij opera mira. 20
D. Basilij argumẽtatio contra Astrologos. 90

C.

Columba lignea volans. 20
Caput æneum loquens. 20
Calor cęlestis & elementaris nõ differũt specie. 88
Cham fuit idem qui Zoroastres. 94

Cassiani opinio de origine Magiæ. 96
Causæ quinq; cur dormientibus multa diuinitus reuelentur. 146
Causæ quatuor cur diuina somnia sint aliquando obscura. 152
Caietani sententia aduersus prædictiones astrologorum. 175
Catonis dictum in Astrologos. 216

D

Dæmones cur simulẽt animas demortuarũ. 70
Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis. 121
Dæmonũ natura & munus scdm Platonẽ. 131
Dæmones cur olim non doctis sed imperitis somnia dederint. 150
Dæmonum astutia in dandis somnijs. 151
Deus varijs modis afficit homines per somnia. 143. 144
Decreta contra Astrologos iudiciarios. 169
Dilemma aliquod contra Astrologos. 206

E

Epicureorum opinio de somnijs. 126

G

D. Gregorius sex somniorũ causas tradit. 135
Eiusdem memorabilis sentẽtia de somnijs. 142

H

Historia Iannis & Mambris Magorum Pharaonis. 112
Homeri commentum pro distinctione verorum somniorum. 130

Hæbre-

Hebræorum antiquus mos scribendi. 247

L

Lamiarum ingenium & libido. 11
Liberi arbitrij vsus nunquam est perfectus in somno. 158

M.

Magorum figmenta. 8
Magorum opera varia. 5
Magi Persarum quales. 18
Magia naturalis. 14
Magia naturalis triplex. 14
Magiæ variæ species. 28
Magi quomodo dæmonibus imperent. 53. 71
Magiæ vsus. 107
Magia uetita diuinis legibus. 107
Magiæ unde tanta authoritas. 102
Magiæ origo prima à Dæmone. 97
Miraculum quid sit. 48
Miraculorum uerorum tres gradus. 49
Miraculorum uerorum quinq; differentiæ à falsis & simulatis. 50
Mortuos nulla ui magica posse reuiuiscere. 13

N

Necromanciæ usus antiquus. 65
Necromanciæ confutatio. 67
Niciæ ducis Athenensium insciti a exitialis. 256

O

Opera quæ possunt dæmones facere. 34
Opiniones tres de serpentibus Magorum Pharaonis. 114. 115. 116.

Oenomaus confutator oraculorum Apollinis. 172
Origenis disputatio contra Astrologos. 178

P

Porphyrij dubitationes nouem, quomodo Magi dæmones inuocent. 29
Philonis sententia de origine Magiæ. 93
Porphyrius quid senserit de veritate somniorum. 133
Pythagoræmos & consuetudo. 134
Petrus Aliacus plurimum peccauit contra chronographiam. 214
Professores diuinandi futura, aliquando fuisse eiectos è ciuitatibus. 221

R

Remora piscis. 16
Refellitur ars Cabalistica tanquam inanis. 58
Rationes quinq; pro Alchimistis. 84
Religio & disciplina Christi tenebras Magicarum artium è mundo discussit. 102
Ratio cognoscendi somnia duplex. 141
Ratio quędam contra Astromanciam. 173

S

Salomnnis Magia naturalis. 21
Statuæ per se incedentes. 35
Statuæ loquentes more humano. 36
Samuel an fuerit verus qui per Pythonissam repræsentatus est Sauli.
Smerdes Magus inuasit regnum Persarũ. 74

Sul-

Sulphur non est materia metallorũ omniũ. 80
Somnia omnia esse vera Stoicorum, et Pythagora opinio. 125
Sententia quædam vera de somnijs. 127
Somniorum causæ. 127.136.138.141
Sententiæ variæ de causis somniorum. 130
Somnium Cyri. 131
Synesius mira sed falsa de spiritu phantastico tradit. 133
Somniorum dæmonis duo genera. 139
Somnia quædam impijs hominibus data sunt à Deo. 151
Somniorum quatuor genera sine uitio possunt obseruari. 153
Somnium Salomonis cur illi fuerit datũ. 161

T.

B. Thomæ sententia de operibus Magorum. 11
B. Thomæ argumentum contra Necromantiam. 67
Testimonia scripturę de somnijs. 128
B. Tertulliani sententia de Necromantia. 69

V.

Voces quomodo possint esse causæ efficientes rerum aliquarum. 25
Vtilitates artis Chimicę. 82
Vanitas maior eorum, qui obseruant somnia quàm astra. 155
Vsus rationis sępe est liber in somno. 158

Vita hominis est instabilis, qui non secundũ rationem sed sensum uiuit. 206

X.

Xenophanis, & Epicuræorum opinio de somnijs. 126

Z.

Zoroastres Magiæ parens. 93

Zodiacus apud Astrologos duplex. 189